

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ: ΟΙ
ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ

Ελένη Θεοδωρίκα

Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Καραμάνης
Αναπληρωτής Καθηγητής

Πρέβεζα, Οκτώβριος 2017

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΟ MANAGEMENT ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ: ΟΙ
ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ**

Ελένη Θεοδωρίκα

Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Καραμάνης
Αναπληρωτής Καθηγητής

Πρέβεζα, Οκτώβριος 2017

**THE MANAGEMENT OF ACADEMIC LIBRARIES: THE
TRENDS IN THE YEARS OF THE INTERNATIONAL
FINANCIAL CRISIS**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Πρέβεζα, Οκτώβριος, 2017

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Κωνσταντίνος Καραμάνης

Αναπληρωτής Καθηγητής

2. Μέλος επιτροπής

Ευάγγελος Χύτης

Επίκουρος Καθηγητής

3. Μέλος επιτροπής

Νικόλαος Αρνής

Λέκτορας

Copyright © Θεοδωρίκα Ελένη Σ., 2017

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ' ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Θεοδωρίκα Ελένη

στη μητέρα μου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη χώρα μας, έως το 1980 η ανάπτυξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών γίνεται με αργούς ρυθμούς λόγω έλλειψης εθνικής πολιτικής, συνεπώς και έλλειψης χρηματοδότησης. Ωστόσο, η ενίσχυση της χρηματοδότησής τους από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΠΕΑΕΚ) έδωσε την ώθηση στην εξέλιξή τους. Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών επέφερε επαναστατική αλλαγή στις συμβατικές λειτουργίες τους και στους νέους ρόλους που καλείται να επωμιστεί ο σύγχρονος βιβλιοθηκονόμος. Η θέση της βιβλιοθήκης στον Οργανισμό των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, η εφαρμογή νέων τεχνολογιών, η διαχείριση υψηλών προϋπολογισμών κ.ά. τις οδήγησαν στην αναγκαιότητα εφαρμογής του σύγχρονου μάνατζμεντ, υιοθετώντας νέες πολιτικές στη διοίκηση και οργάνωση και θέτοντας νέους στρατηγικούς στόχους.

Η έλευση της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης το 2009, συναντά τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε φάση ανάπτυξης σε πολλούς τομείς αντάξιος των αντίστοιχων βιβλιοθηκών του εξωτερικού. Σημαντικό πλήγμα αποτελούν οι μειώσεις στους προϋπολογισμούς τους. Οι αναπόφευκτες περικοπές δαπανών πλήττουν τα λειτουργικά έξοδα, τον εξοπλισμό, μετακίνηση και επιμόρφωση προσωπικού, προσκτήσεις κ.ά. Από τη διεθνή βιβλιογραφία πληροφορούμαστε ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του εξωτερικού έχουν καταγράψει τις δικές τους επιπτώσεις και προτάσεις αντιμετώπισης των συνεπειών της κρίσης.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται προσπάθεια παρουσίασης της ανάπτυξης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών από την προ-ΕΠΕΑΕΚ εποχή στην μετά-ΕΠΕΑΕΚ εποχή και στη συνέχεια, την επιρροή της οικονομικής κρίσης και καταγραφή προτάσεων για την αντιμετώπιση των καταστάσεων – προβλημάτων, σύμφωνα με τις έρευνες και την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Από την τρέχουσα κατάσταση δεν τυγχάνουν εξαίρεσης τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Περιφέρειας Ηπείρου (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ΤΕΙ Ηπείρου). Η εργασία επιχειρεί την αποτύπωση της οικονομικής κατάστασής τους βάσει οικονομικών στατιστικών στοιχείων της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β. και επικεντρώνεται στη διατύπωση προτάσεων στρατηγικού σχεδιασμού από τις Διοικήσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Λέξεις κλειδιά: Ξένες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση. Μάνατζμεντ. Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Δομημένες συνεντεύξεις.

ABSTRACT

Until the 1980s in our country, the development of academic libraries was slow because of a lack of national policy and therefore a lack of funding. However, this changed when funding from EU programs (EPEAEK) became available which then boosted their development. The introduction of new technology brought about a revolutionary change in their conventional functions and new roles that the modern librarian was required to bear. The position of the library in the Organization of Higher Education Institutions, the application of new technologies, the management of high budgets and so on, led to the necessity to apply modern management, adopting new policies in administration and organization and setting new strategic goals.

The advent of the global financial crisis in 2009, found Greek academic libraries in a development phase in many areas, equal to the corresponding foreign libraries. Major reductions were put on their budget. Unavoidable cost cuts affected operating costs, equipment, staff mobility and retraining. From the international literature we are informed that the academic libraries abroad have documented the impact on libraries and their proposals to address the consequences of the crisis.

This diploma thesis attempts to present the development of the Greek academic libraries from the pre-EPEAEK era to the post-EPEAEK era, the effect of the economic crisis and the documentation of proposals to deal with these situations - problems, in accordance with researches and the existing bibliography. The Higher Education Institutions in the Region of Epirus (University of Ioannina, Technological Educational Institute of Epirus) are not exempt from the current situation. This thesis focuses on depicting their financial situation based on the economic data of MO.DI.P.A.V and concentrates on the formulation of strategic planning proposals made by the Academic Libraries' Administration.

Keywords : Foreign academic libraries. Greek academic libraries. Global financial crisis. Management. "Quality Assurance Unit of Academic Libraries" (QAUAL). Structured interviews.

Δομή

Το πρώτο κεφάλαιο: «Μάνατζμεντ και ιστορική αναδρομή ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών» αναφέρεται στο μάνατζμεντ γενικά και σε μία σύντομη ιστορική αναδρομή της ανάπτυξης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Το δεύτερο κεφάλαιο: «Μάνατζμεντ ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών» αναφέρεται στην αναγκαιότητα της εφαρμογής του επιστημονικού μάνατζμεντ που αποτέλεσε προϋπόθεση για την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών, σε συνδυασμό με την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση και την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στις λειτουργίες τους. Καθώς επίσης στη διοικητική τους διάρθρωση, και στις υπηρεσίες που ανέπτυξαν.

Το τρίτο κεφάλαιο: «Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και η οικονομική κρίση» περιλαμβάνει σύντομη αναφορά στην επιρροή της χρηματοοικονομικής κρίσης στη χώρα μας, έρευνες που αποδεικνύουν την επίδραση της κρίσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και διεθνώς, αναδεικνύοντας προβλήματα, αδυναμίες, αναγκαιότητες, και προκλήσεις που προκύπτουν. Επίσης τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης (νέες υπηρεσίες, συνεργασίες, κοινοπραξίες βιβλιοθηκών).

Το τέταρτο κεφάλαιο: «Η οικονομική κατάσταση των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Έρευνα» περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία από τις ετήσιες εκθέσεις τη ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β. (Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών) και στη συνέχεια μία έρευνα σε ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Ηπείρου, αντικείμενο της οποίας είναι η αναζήτηση εναλλακτικών μορφών απόκτησης οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, στην περίοδο της χρηματοοικονομικής κρίσης (καινοτομικές δράσεις, μορφές επιχειρηματικότητας).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	1
1.1 Μάνατζμεντ	1
1.2 Ορισμοί βασικών επιστημονικών όρων	2
1.3 Διαχρονική εξέλιξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	7
ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	7
2.1 Λόγοι εφαρμογής επιστημονικού μάνατζμεντ στην πορεία της ανάπτυξής τους	7
2.2 Οι έννοιες της οργάνωσης και της διοίκησης στις βιβλιοθήκες	9
2.3 Θεσμικό πλαίσιο ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών	14
2.4 Διοικητική διάρθρωση ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	19
ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ	19
3.1 Οικονομική κρίση και χρηματοδότηση	19
3.2. Διεθνείς έρευνες για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες	22
3.3. Ελληνική έρευνα για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες	30
3.4. Η απάντηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στη διεθνή κρίση:	35
Συνεργασίες και Κοινοπραξίες	35
3. 5. Πρόσβαση στην επιστημονική πληροφορία	42
3.6. Καινοτομίες και επιχειρηματικότητα στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	49
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ. ΕΡΕΥΝΑ	49
4.1 Α. Οικονομικά στατιστικά στοιχεία	49
4.1.1 Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Μ.Ο.ΔΙ.Π.Α.Β)	49
4.1.2 Συμμετοχή Ιδρυμάτων στην έρευνα της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β	50

4.1.3 Η οικονομική κατάσταση των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών βάσει στατιστικών στοιχείων της Μ.Ο.Δ.Π.Α.Β	51
4.2 Έρευνα: Ακαδημαϊκά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα Ηπείρου.....	60
4.2.1 Μεθοδολογία έρευνας	61
4.2.2 Καταγραφή δαπανών.....	64
4.2.3 Δομημένες συνεντεύξεις.....	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	84

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 3.1 Προϋπολογισμός.....	25
Πίνακας 3.2 Προϋπολογισμός χωρίς πληθωρισμό	26
Πίνακας 3.3 Προϋπολογισμός δύο επόμενων ετών	27
Πίνακας 3.4 Προσωπικό.....	27
Πίνακας 3.5 Ηλεκτρονικά Περιοδικά μέσω HEAL-Link.....	43
Πίνακας 4.1 Συμμετοχή Ιδρυμάτων στην έρευνα της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β 2008-2016	50
Πίνακας 4.2 Δαπάνες Προσκτήσεων Μονογραφιών για Πανεπιστήμια & ΤΕΙ 1998-2016	51
Πίνακας 4.3 Δαπάνες Συνδρομών Περιοδικών Εκδόσεων 1998-2016.....	52
Πίνακας 4.4 Δαπάνες Ηλεκτρονικών Πηγών 2000-2016 για τα Πανεπιστήμια	54
Πίνακας 4.5 Δαπάνες Ηλεκτρονικών Πηγών 2000-2016 για τα ΤΕΙ	54
Πίνακας 4.6 Προσωπικό Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 1998-2016	55
Πίνακας 4.7 Έσοδα από υπηρεσίες Βιβλιοθηκών Πανεπιστημίων & ΤΕΙ 2011 - 2016	56
Πίνακας 4.8 Συνολική Χρηματοδότηση Βιβλιοθηκών Πανεπιστημίων & ΤΕΙ 2011 και 2016.....	56
Πίνακας 4.9 Συνολικές δαπάνες Βιβλιοθήκης δια δαπάνες Ιδρύματος (Δείκτης Ρ65).....	57
Πίνακας 4.10 Δαπάνες Προσκτήσεων Μονογραφιών για Βιβλιοθήκες Κύπρου 2011-2016	58
Πίνακας 4.11 Δαπάνες περιοδικών εκδόσεων	58
Πίνακας 4.12 Δαπάνες ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης 2011-2016.....	59
Πίνακας 4.13 Δαπάνες για μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές	64
Πίνακας 4.14 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση	65
Πίνακας 4.15 Προσωπικό.....	65
Πίνακας 4.16 Δαπάνες για μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές	66
Πίνακας 4.17 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση	67
Πίνακας 4.18 Προσωπικό.....	68

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ

Σχήμα 2.1 Τα επίπεδα του μανάτζμεντ στις βιβλιοθήκες.....	12
Σχήμα 2.2 Mintzberg's διευθυντικοί ρόλοι	13
Σχήμα 2.3 Οργανόγραμμα ελληνικής ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης.....	18
Σχήμα 3.1 Μεταβολή της δημόσιας χρηματοδότησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης ανά χώρα την περίοδο 2015-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA).....	20
Σχήμα 3.2 Δαπάνες της Ελληνικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ, τα έτη 2011-2015 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUROSTAT).....	21
Σχήμα 3.3 Δημόσια χρηματοδότηση σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών	21
Σχήμα 3.4 Γεωγραφική συμμετοχή.....	24
Σχήμα 3.5 Είδη βιβλιοθηκών.....	25
Σχήμα 3.6 Τρόποι αντιμετώπισης	28
Σχήμα 3.7 Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου	29
Σχήμα 3.8 Επίδραση της ύφεσης στην συνολική λειτουργία της Βιβλιοθήκης.....	30
Σχήμα 3.9 Επίδραση της ύφεσης σε επίπεδο Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων	31
Σχήμα 3.10 Προσωπικό.....	31
Σχήμα 3.11 Χρηματοδότηση.....	32
Σχήμα 3.12 Μεταβολή ωρών λειτουργίας	32
Σχήμα 3.13 Πρόσθετοι πόροι	33
Σχήμα 3.14 Οι πρακτικές της διοίκησης	34
Σχήμα 3.15 Ηλεκτρονικές πηγές: πεπραγμένα 2010-2011	41
Σχήμα 4.1 Δαπάνες Προσκτήσεων Μονογραφιών για Πανεπιστήμια & ΤΕΙ 1998-2016.....	52
Σχήμα 4.2 Δαπάνες Συνδρομών Περιοδικών Εκδόσεων 1998-2016	53
Σχήμα 4.3 Ηλεκτρονικές πηγές Πανεπιστημίων 2000-2016.....	53
Σχήμα 4.4 Ηλεκτρονικές πηγές ΤΕΙ 2000-2016.....	54
Σχήμα 4.5 Προσωπικό Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 1998-2016	55
Σχήμα 4.6 Δαπάνες προσκτήσεων μονογραφιών.....	58
Σχήμα 4.7 Περιοδικά * το 2012 χωρίς απάντηση.....	59
Σχήμα 4.8 Δαπάνες ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης 2011-2016	60
Σχήμα 4.9 Δαπάνες για μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές	64
Σχήμα 4.10 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση	65
Σχήμα 4.11 Προσωπικό.....	66
Σχήμα 4.12 Μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές	67
Σχήμα 4.13 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση	68
Σχήμα 4.14 Προσωπικό.....	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

MANAGEMENT ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

1.1 Μάνατζμεντ

Η εξέλιξη του Μάνατζμεντ αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα του 20^{ου} αιώνα, στην οικονομική ζωή σε παγκόσμιο επίπεδο. Για να εκφράσουμε τι ακριβώς σημαίνει Μάνατζμεντ δεν υπάρχουν ορισμοί που να αντιπροσωπεύουν τον όρο. Ο αγγλικός όρος «Management» αποδίδεται μερικώς με τον ελληνικό όρο «Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων». Όμως ο αγγλικός όρος έχει ευρύτερη σημασία από τον ελληνικό γι' αυτό μεταγραμματίστηκε σε «Μάνατζμεντ» και καθιερώθηκε στο οικονομικό και επιστημονικό περιβάλλον. Ο Γιώργος Μπαμπινιώτης στο («Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, 1998) αναφέρει τον όρο «Διοικητική» ο οποίος φαίνεται να αποδίδει πληρέστερα την έννοια του αγγλικού όρου. Παρόλα αυτά στο παρόν κείμενο προτιμάται η χρήση του όρου «Μάνατζμεντ» που θεωρείται ο πιο διαδεδομένος.

Μελετώντας την έννοια του μάνατζμεντ ανακαλύπτουμε ότι υπάρχουν πολλοί ορισμοί οι οποίοι διαφοροποιούνται με το πέρασμα του χρόνου. Το 1979 ο Πρόεδρος της Αμερικανικής Ένωσης του Μάνατζμεντ (American Management Association) διατύπωσε τον ορισμό: «Μάνατζμεντ είναι η δραστηριότητα με την οποία ολοκληρώνεται κάποιο έργο μέσω άλλων ανθρώπων». Ένας πιο πρόσφατος ορισμός αναφέρει ότι: «Μάνατζμεντ είναι η δραστηριότητα κατά την οποία εργάζεται κανείς μαζί και μέσω άλλων ανθρώπων, για την ολοκλήρωση τόσο των στόχων του οργανισμού αλλά και των μελών του». Σύμφωνα με τον Τζωρτζάκη, ο σύγχρονος ορισμός του μάνατζμεντ επικεντρώνεται στο ρόλο που παίζει ο ανθρώπινος παράγοντας μέσα σ' ένα οργανισμό, δίνει έμφαση στο προσδοκώμενο αποτέλεσμα και προσθέτει την ιδέα ότι η επίτευξη των στόχων των μελών θα πρέπει να αποτελεί κοινό όραμα με τους στόχους του οργανισμού.

Δύο βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν το μάνατζμεντ είναι η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα. Η αποδοτικότητα συνδέεται με το βασικό στόχο του μάνατζμεντ που είναι η ελαχιστοποίηση του κόστους των πόρων (χρήση των μέσων) και η αποτελεσματικότητα με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων από τα διοικητικά στελέχη (αποπεράτωση του έργου). Ο Henri Fayol (1841-1925) γάλλος μηχανικός, θεωρείται «πατέρας της σύγχρονης θεωρίας του management» ο οποίος προσπαθώντας να αποδώσει τις κύριες λειτουργίες της διοίκησης, καθόρισε τα πέντα «στοιχεία της διοίκησης»: πρόβλεψη, οργάνωση, διεύθυνση, συντονισμός, έλεγχος. (Τζωρτζάκης, 2007). Για την κατανόηση της έννοιας του μάνατζμεντ είναι χρήσιμο να αναφέρουμε τις λειτουργίες του προγραμματισμού και λήψης αποφάσεων, στην οργάνωση, στη στελέχωση, στη διεύθυνση του ανθρώπινου παράγοντα-διαπροσωπικοί επηρεασμοί και στον έλεγχο. Η άσκηση αυτών των λειτουργιών, με τη συνύπαρξη τριών βασικών συντελεστών: α) γνώσεων, β) ικανοτήτων, γ) φιλοσοφίας, είναι απαραίτητη για την επίτευξη στόχων μέσω της αποτελεσματικής αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων.

1.2 Ορισμοί βασικών επιστημονικών όρων

Στην παρούσα ενότητα του κεφαλαίου ορίζονται οι βασικές έννοιες στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών. Μ' αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στον αναγνώστη να ενημερωθεί για τη συγκεκριμένη ορολογία που θα χρησιμοποιηθεί ώστε να κατανοήσει την εν λόγω εργασία. Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να ορίσουμε τις έννοιες πληροφορία, επιστήμη της πληροφορίας, βιβλιοθηκονομία, ηλεκτρονική, υβριδική βιβλιοθήκη και την εξέλιξή τους μέσα σε συνθήκες που αλλάζουν με την παρέμβαση της τεχνολογίας, σύμφωνα με τις απόψεις ορισμένων θεωρητικών του χώρου.

Η εκρηκτική παραγωγή δημοσιευμάτων άρα, πληροφοριών, η συνειδητοποίηση της αξίας της πληροφορίας ως κοινωνικού και οικονομικού αγαθού, η εμφάνιση ενός εντελώς νέου περιβάλλοντος παραγωγής και διακίνησης της πληροφορίας, του ψηφιακού, οδήγησαν στη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνίας, στην «Κοινωνία της πληροφορίας. Για το πως μπορούμε να ορίσουμε την έννοια της πληροφορίας ακολουθούν ορισμένες αναφορές:

Σύμφωνα με το Μπόκο (2001, 27), ως πληροφορία θα μπορούσαμε να ορίσουμε γενικά, οποιοδήποτε δεδομένο του περιβάλλοντος προσλαμβάνεται, συνειδητά ή ασυνείδητα, ενεργητικά ή παθητικά με τη βοήθεια των ποικίλων αισθητηρίων οργάνων, και γίνεται αντικείμενο νοητικής επεξεργασίας από το άτομο.

Σύμφωνα με τον Κριαρά (1995, σ.1120), πληροφορία είναι κάθε στοιχείο γνώσης ή κρίσης που μεταδίδεται με τη βοήθεια του λόγου, του ήχου ή της εικόνας, καθώς και με το σύνολο των συμβόλων που είναι κατανοητά στους ανθρώπους, με σκοπό να τους ενημερώσει για κάποιο γεγονός ή θέμα.

Αντίστοιχα, στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη βρίσκουμε: πληροφορία: στοιχείο, μήνυμα (είδηση, ανακοίνωση, δήλωση, αναφορά κ.λπ.) που περιέχει και μεταδίδει μια γνώση.

Πληροφορία είναι κάθε δεδομένο που καταγράφεται και μεταδίδεται και το οποίο η ανθρώπινη συνείδηση μπορεί να επεξεργαστεί.

Τα πραγματικά δεδομένα μας οδηγούν στη διαπίστωση ότι η παραγωγή, διαχείριση και διακίνηση της πληροφορίας έχει άμεση σχέση με την ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Η μετάβαση από τον πολιτισμό του χαρτιού ως μέσο μετάδοσης της πληροφορίας, στον πολιτισμό του ψηφιακού, έγινε με γοργούς ρυθμούς μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας της πληροφορίας.

Ο Γαρουφάλλου (1997, 427-429) την αλματώδη μετάβαση της έντυπης διάδοσης της πληροφορίας στην ηλεκτρονική τη σκιαγραφεί ως εξής:

Το 1933 ο Bush αντιπρόεδρος του Ινστιτούτου Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης, που θεωρείται από πολλούς ο πατέρας της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης περιέγραψε ένα επιτραπέζιο προσωπικό σύστημα τεκμηρίωσης, το Memex, που θα καταλάμβανε το χώρο μόνο μερικών τετραγωνικών μέτρων και θα ήταν ικανό να διαχειρίζεται τη συλλογή μιας ολόκληρης πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης.

Το 1965 ο Licklider οραματίστηκε τις «Βιβλιοθήκες του μέλλοντος», τη δυνατότητα των χρηστών να έχουν προσωπικά online τερματικά, και μέσα από τη χρήση μιας μηχανής (το Symbiont) να εξετάζουν ντοκουμέντα. Ο Taylor, ο Kemeny, ο Giuliano κ.ά. κατά τις δεκαετίες του 1960 συνέβαλαν σημαντικά στη χάραξη της πορείας εξέλιξης των ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών. Ο Bagdikian το 1971 προτείνει την έκδοση μεγάλων εφημερίδων σε ψηφιακή μορφή. Ο Landau το 1972 περιγράφει τη «βιβλιοθήκη σε ένα γραφείο» (library in a desk). Η δεκαετία του 1970 σηματοδοτείται από μία έκρηξη πληροφοριών. Είχε υπολογιστεί παγκοσμίως το 1971 περίπου 500.000 φύλλα από επιστημονικές αναφορές, άρθρα και βιβλία παράγονταν ανά λεπτό. Τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και τα ερευνητικά ινστιτούτα επενδύουν τεράστια ποσά σε έρευνες. Στον τομέα

της τεχνολογίας έχουμε τη δημιουργία του προσωπικού υπολογιστή. Αυτή την περίοδο ο Lancaster διαμόρφωσε τη θεωρία της «βιβλιοθήκης χωρίς χαρτί» (paper library). Πίστευε ότι η αντικατάσταση του χαρτιού από την ηλεκτρονική διάδοση των πληροφοριών θα ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2000 και προέβλεψε ότι η βιβλιοθήκη ως χώρος θα εξαφανιστεί έως το τέλος του αιώνα μας.

Προσεγγίζοντας το θέμα από οικονομικής άποψης ο Jonscher (1994) θεωρεί ότι το οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει μια κοινωνία μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελείται από δύο συνιστώσες α) το έργο της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών με τη χρήση περιορισμένων διαθέσιμων πόρων εργασίας και υλικών και β) το έργο της διαχείρισης των πληροφοριών, ήτοι της διεύθυνσης, της οργάνωσης, του συντονισμού και της ανάπτυξης των πολυάριθμων μεμονωμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Αξιοποιώντας τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία διακρίνει δύο είδη εργασίας στην οικονομία. 1. Πληροφοριακή εργασία 2. Παραγωγική εργασία. Το έτος 1900 η πληροφοριακή εργασία εκφρασμένη σε αριθμό απασχολούμενων ήταν μόλις το 18% του συνόλου του εργατικού δυναμικού, το 1980 έφτασε το 53%. Αυτή η αύξηση του πληροφοριακού εργατικού δυναμικού συνιστά την πρώτη φάση της πληροφοριακής επανάστασης, τη μετατόπιση από μία οικονομία που οι περισσότεροι πόροι της δαπανούνταν στις παραγωγικές εργασίες σε μία κοινωνία που κυριαρχείται από την εργασία της διαχείρισης πληροφοριών, όπως αναφέρεται στον Τσιμπόγλου, 2005.

Οι λόγοι που οδήγησαν στον πολλαπλασιασμό (50-100 φορές) των ανθρώπων που εμπλέκονται με την έρευνα αποδίδεται από το Vickery στην «ατέρμονη ανάγκη της ανταγωνιστικής βιομηχανίας για καινοτομία και την αύξηση της χρηματοδότησης, καθώς και στην κρατική χρηματοδότηση από τις κυβερνήσεις που αναγνωρίζουν τον ζωτικό ρόλο της επιστήμης στην οικονομική ανάπτυξη, τη στρατιωτική ισχύ και το διεθνές κύρος. (Vickery, 1999) όπως αναφέρεται στον (Τσιμπόγλου, 2005).

Από τη δεκαετία του '60 έρχεται η Επιστήμη των Πληροφοριών, ένας επιστημονικός κλάδος που εξελίσσεται με γοργούς ρυθμούς, συνεπικουρούμενος πλήρως από τη σύγχρονη υπολογιστική τεχνολογία. Από βιβλιοθηκονομική άποψη αντικαθιστά σε επίπεδο ορολογίας τον επιστημονικό κλάδο της Τεκμηρίωσης, το αντικείμενο της οποίας ήταν η διαχείριση της πληροφορίας. Ο Μώκος (2001, 4) αναφέρεται σε έναν ορισμό που δόθηκε στη δεκαετία του '60. «Επιστήμη της πληροφορίας είναι η επιστήμη που ερευνά τις ιδιότητες και τη συμπεριφορά της πληροφορίας, τις δυνάμεις που τη διέπουν τη ροή και τα μέσα επεξεργασίας των πληροφοριών για την εξασφάλιση της καλύτερης δυνατής πρόσβασης και χρήσης της πληροφορίας. Οι διαδικασίες επεξεργασίας περιλαμβάνουν την παραγωγή, διάδοση, συλλογή, οργάνωση, αποθήκευση, ανάκτηση, ερμηνεία και χρήση της πληροφορίας». Σχετικά με τις έννοιες που αντιπροσωπεύουν το θεματικό μας πεδίο, στο πρότυπο ΕΛΟΤ 1381 η επιστήμη των πληροφοριών (ή επιστήμη της πληροφόρησης) ορίζεται ως η μελέτη των λειτουργιών, της δομής και μετάδοσης πληροφοριών και διαχείριση των συστημάτων πληροφοριών.

Το περιβάλλον της πληροφόρησης που ήταν ως ένα βαθμό σταθερό πριν τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο βαθμιαία αλλάζει και διαφοροποιείται όσον αφορά στους μηχανισμούς λειτουργίας του συμβατικού μοντέλου διακίνησης πληροφοριών.

Η Επιστήμη της Πληροφορίας αναδύεται ως αποτέλεσμα μιας σειράς παραμέτρων και εξελίξεων, μετά το τέλος του 2^{ου} Παγκόσμιου Πολέμου. Οι σημαντικότερες από τις παραμέτρους αυτές ήταν:

- Οι εξελίξεις σε επιστημονικούς τομείς που αφορούν την παραγωγή, διακίνηση και διαχείριση πληροφοριών, όπως είναι η Γλωσσολογία, η Επικοινωνία, οι Επιστήμες Συμπεριφοράς κ.λπ.

- Η εκρηκτική αύξηση του όγκου των διαθέσιμων πληροφοριών, αλλά και του ρυθμού παραγωγής νέων πληροφοριών.
- Η εξαιρετική σημασία που απόκτησε η πληροφορία ως κοινωνικό και οικονομικό «αγαθό».
- Η ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης πληροφοριών μέσω της ανάπτυξη της τεχνολογίας των υπολογιστών. (Μπώκος 2001).

Οι αρχαίοι λαοί οι Βυζαντινοί και οι Άραβες δεν θεωρούσαν τη βιβλιοθηκονομία ως ξεχωριστό κλάδο γνώσης ενώ οι καθηγητές στα Μεσαιωνικά Πανεπιστήμια δεν δίδασκαν τις αρχές διαχείρισης βιβλιοθηκών. Μέχρι τον 19^ο αιώνα δεν υπήρχε ουσιαστικά η βιβλιοθηκονομία σαν επάγγελμα και λίγοι ήταν εκείνοι που ξεκίνησαν συνειδητά να γίνουν βιβλιοθηκονόμοι. (Γερόλυμος, 2008).

Η βιβλιοθηκονομία ως επιστήμη πρωτοεμφανίστηκε στα τέλη του 1800 και η πρώτη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας στον κόσμο ιδρύθηκε το 1887 από τον Melvil Dewey, στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια των ΗΠΑ. Έτσι, σηματοδοτείται η αρχή της επίσημης και μεθοδευμένης εκπαίδευσης επιστημόνων όχι μόνο στο εξωτερικό αλλά και στη χώρα μας, με την πρώτη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας στο ΤΕΙ Αθήνας το 1977.

Στο πρότυπο ΕΛΟΤ 1381 η Βιβλιοθηκονομία ορίζεται ως ο κλάδος της επιστήμης των πληροφοριών που ασχολείται με την οργάνωση, τη διοίκηση και τις λειτουργίες των βιβλιοθηκών.

Η παραγωγή, η διαχείριση και η διακίνηση της πληροφορίας που γίνεται μέσα σε νέο περιβάλλον το ψηφιακό, με εξαιρετικά αποτελεσματικά υπολογιστικά συστήματα δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει καθοριστικά τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Αποτελώντας έτσι τον πυρήνα της πνευματικής ζωής ενός πανεπιστημίου ή μιας πανεπιστημιούπολης, δεν είναι μόνο ένα πνευματικό θεματοφυλάκιο, όπου βρίσκουν ικανοποίηση οι ανάγκες για επιστημονική έρευνα και πνευματική τελειοποίηση. Η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη του 21^{ου} αιώνα διαχειρίζεται δίκτυα, περιεχόμενο, γνώση και ο επαγγελματίας της πληροφόρησης είναι όχι πλέον θεματοφύλακας της γνώσης αλλά διαμεσολαβητής (Marfleet & Kelly, 1999) και διευκολυντής (Brophy, 2000). Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι θεμελιώδεις δείκτες για το τι λαμβάνει χώρα στην καρδιά ενός ακαδημαϊκού ιδρύματος σε κάθε δεδομένη στιγμή. Καθορίζουν το βάθος και το εύρος της εκπαιδευτικής εμπειρίας. (Garthy, Ortiz, 2010, 516)

Οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν οδήγησαν τη βιβλιοθηκονομική κοινότητα να έρθει πιο κοντά στην εφαρμογή της ιδέας της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης. Ο όρος ηλεκτρονική βιβλιοθήκη είναι ο πιο ολοκληρωμένος και κατάλληλος για να περιγράψει τη μελλοντική βιβλιοθήκη. (Γαρουφάλλου, 2001). Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη (electronic library) είναι η βιβλιοθήκη της οποίας το σύνολο (ή ένα μεγάλο μέρος) των καθημερινών λειτουργιών της πραγματοποιείται με τη χρήση υπολογιστή. Ο όρος ηλεκτρονική βιβλιοθήκη αναφέρεται δηλαδή στον τρόπο διαχείρισης του υλικού (περιεχομένου) της βιβλιοθήκης το οποίο φυσικά μπορεί να είναι και έντυπο. Ενώ στην ψηφιακή βιβλιοθήκη το υλικό αυτό είναι πάντα σε ψηφιακή μορφή (περιοδικά, πολυμέσα, εγκυκλοπαίδειες, χάρτες, οδηγοί, μουσικά έργα, μαγνητοσκοπημένα συνέδρια, συνδέσεις με ιστοσελίδες του Διαδικτύου, ακόμη και βιβλία (ψηφιακά). (Τσιμπόγλου, 2005)

1.3 Διαχρονική εξέλιξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Μελετώντας τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε παρελθόντα χρόνο πληροφορούμαστε ότι στο Μεσαίωνα η ανάγκη για δημιουργία πανεπιστημίων και πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών προέκυψε, όταν τα μοναστήρια άρχισαν να περιορίζουν τις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες στα δικά τους μέλη. Αργότερα καθώς τα πανεπιστήμια αναπτύχθηκαν και αναδείχθηκαν νέα εκπαιδευτικά κέντρα, τα μοναστήρια παρήκμασαν. Ο Γερόλιμος μας ενημερώνει για τα μεσαιωνικά πανεπιστήμια ότι ανέλαβαν να καταστήσουν την πληροφορία κοινωνικό αγαθό με την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών. Οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες αύξησαν την ανάγκη για πληροφόρηση. Αναδύονται επαγγέλματα που η εξάσκησή τους αποτελεί γνώση, έρευνα και μάθηση. Η διακίνηση της πληροφορίας γίνεται στο πνεύμα της μοναστηριακής βιβλιοθήκης, η γνώση είναι περιορισμένης πρόσβασης. Για πολλά χρόνια ήταν επίκεντρο το βιβλίο και όχι ο χρήστης. Γερόλιμος (2008)

Στον ελληνικό χώρο προδρομικές μορφές των σημερινών πανεπιστημίων μπορούν να θεωρηθούν τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Βυζαντίου. Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ήκμασαν από την Βυζαντινή εποχή με έντονο τον ελληνικό χαρακτήρα. Η βιβλιοθήκη του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου μέχρι το 1453 π.Χ. είναι ένα από τα πρώτα δείγματα βιβλιοθήκης με βιβλία επιστημονικού ενδιαφέροντος (περίπου 100.000 βιβλία). Η βιβλιοθήκη του κολλεγίου της Σορβόνης που κατ' αρχήν (από το 1250) περιλάμβανε τις ιδιωτικές συλλογές του Robert de Sorbon αναπτύχθηκε μέχρι το 1322 σε περισσότερα από 100.000 τόμους. Ο Robert de Sorbon με την προσωπική του συλλογή, αλλά και με χρηματικές δωρεές προς το πανεπιστήμιο δίκαια θεωρείται ο ιδρυτής της βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου που φέρει το όνομα του. Το υλικό της βιβλιοθήκης συνέχιζε να αυξάνεται με άλλες δωρεές και στον 14ο αι. και τα υπόλοιπα πανεπιστήμια ίδρυσαν δικές τους βιβλιοθήκες. Τα γερμανικά πανεπιστήμια άρχισαν να ιδρύονται στα μέσα του 4ου αι. και απ' αρχής, είχαν κεντρικές βιβλιοθήκες. Το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, είχε τουλάχιστον μέχρι το 1280 μια κολλεγιακή βιβλιοθήκη, ενώ αργότερα μέχρι το 1412 ίδρυσε την κεντρική βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Gutenberg στα μέσα του 15ου αι. έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των βιβλιοθηκών. Η βιβλιοτυπία άνοιξε τον κόσμο των βιβλίων σε πλατύτερο κοινό από εκείνο που υπήρχε πριν. Στην Αναγέννηση και στο Διαφωτισμό οι ερευνητικές/ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μετατράπηκαν σε απαραίτητο στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας του Πανεπιστημίου. Πρότυπό τους έγινε το 1737 η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Γοτtingης

Στην πορεία του 18ου αιώνα ωστόσο, οι επιστημονικές δραστηριότητες κινήθηκαν προς το πανεπιστήμιο και δημιούργησαν την ανάγκη ύπαρξης ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης. Το πανεπιστήμιο της Γοτtingης ιδρυμένο το 1737 έγινε ένα μοντέλο για ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. (Βλάχου-Χαλκιοπούλου, 1996, 191)

Όπως στις άλλες χώρες έτσι και στη δική μας η εξειδίκευση των επιστημονικών κλάδων οδήγησε στη διατύπωση προτύπου κατηγοριοποίησης των βιβλιοθηκών από τον Διεθνή Οργανισμό Προτυποποίησης, ISO 2789-1974. Μέσα από αυτή την κατηγοριοποίηση προέκυψαν και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Η Αμερική αντιμετώπισε το θέμα της οργάνωσης και λειτουργίας της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης με μεγαλύτερη ελευθερία σε σύγκριση με την Ευρώπη, βασίστηκε στην ραγδαία ανάπτυξη της έρευνας και αποδεσμεύτηκε από την εξάρτηση της θρησκείας. (Μπώκος 2001)

Δικαίως αναρωτιόμαστε, αν η ανάπτυξη της παγκόσμιας ηλεκτρονικής πρόσβασης σε πληροφορίες είναι απειλή για το μέλλον της συμβατικής βιβλιοθήκης ή μια ευκαιρία για επαναπροσδιορισμό και αναδιαμόρφωση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών, σύμφωνα με τις ανάγκες των χρηστών τους έτσι όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί μέσα σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον ανάκτησης πληροφοριών.

Στις μέρες μας, την απάντηση έρχεται να δώσει η βαθμιαία ανάπτυξη της υβριδικής βιβλιοθήκης. Η «παραδοσιακή» βιβλιοθήκη από χώρο συγκέντρωσης και διαχείρισης (έντυπων κυρίως) καταγεγραμμένων πληροφοριών και γνώσης μετεξελίσσεται σε Υβριδική Βιβλιοθήκη: χώρο εξασφάλισης πρόσβασης σε έντυπο και ψηφιακό υλικό.

Υβριδική βιβλιοθήκη: είναι το ενδιάμεσο ανάμεσα στη συμβατική και την ψηφιακή βιβλιοθήκη, όπου οι ηλεκτρονικές και έντυπες πληροφοριακές πηγές χρησιμοποιούνται μαζί, με ένα απρόσκοπτο, ενοποιημένο τρόπο. Η υβριδική ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη είναι ένα νέο μοντέλο βιβλιοθήκης για τους χρήστες, τους βιβλιοθηκονόμους, την οργάνωση, τη λειτουργία της και την εξέλιξή της. Στα πλαίσια της λειτουργίας της, οι βιβλιοθηκονόμοι καθοδηγούν τους χρήστες στις νέες προσφερόμενες υπηρεσίες. Η ταυτόχρονη χρήση έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών από τους χρήστες θα αποτελεί στην εποχή μας το βασικό εργαλείο στην έρευνα και την εκπαίδευση. Συνεπώς, τα πανεπιστήμια καλούνται να αντιμετωπίσουν ουσιαστικές αλλαγές όσον αφορά στους νέους ρόλους που καλείται να επωμιστεί το προσωπικό, α) στην ικανοποίηση των ταχέως μεταβαλλόμενων αναγκών των χρηστών, β) στις οργανωτικές δομές και λειτουργίες της βιβλιοθήκης. (Γερόλιμος 2008 σ.73).

Κατά πόσον οι βιβλιοθήκες θα παραμένουν επίκαιρες μέσα στο κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο της εποχής της πληροφορίας, θα εξαρτηθεί από την εξεύρεση του σωστού τρόπου για να επιτευχθεί η ισορροπία ανάμεσα στις παραδοσιακές αξίες και τις προσδοκίες και τις συνήθειες των ενσύρματων γενεών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

MANAGEMENT ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

2.1 Λόγοι εφαρμογής επιστημονικού μάνατζμεντ στην πορεία της ανάπτυξής τους

A). Η διοικητική σχέση Βιβλιοθήκης – Ιδρύματος

Σύμφωνα με την έρευνα του Κλαυσόπουλου (199-) η διοικητική σχέση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με τη διοίκηση του ακαδημαϊκού ιδρύματος στο οποίο ανήκουν δεν είναι ξεκάθαρη. Δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί ότι εφαρμόζονται τόσες πρακτικές διοίκησης όσα είναι τα ακαδημαϊκά ιδρύματα. Αιτίες: Η μη αναγνώριση του ρόλου της βιβλιοθήκης ως δυναμικό εργαλείο συμβολής στη διδασκαλία και την έρευνα. Η μη ουσιαστική συμμετοχή της στο σχεδιασμό των έργων. Διαφορετικές απόψεις λειτουργίας και αποστολής της βιβλιοθήκης από τα μέλη ΔΕΠ. Προβολή των προσφερόμενων υπηρεσιών της στην ακαδημαϊκή κοινότητα.

Η αναβάθμιση του ρόλου του Διευθυντή συνίσταται στη συμμετοχή του στα διοικητικά όργανα που σχεδιάζουν την πολιτική ανάπτυξη ενός ακαδημαϊκού ιδρύματος.

Η επιτροπή βιβλιοθήκης να αποτελεί εκείνο το όργανο που θα χαράζει την πολιτική ανάπτυξης της βιβλιοθήκης σε συνεργασία με τη διοίκηση.

Απαραίτητη είναι η ύπαρξη Κεντρικής Υπηρεσίας Βιβλιοθήκης, η οποία θα έχει την ευθύνη για τη διαχείριση των πόρων της (υλικών και ανθρώπινων) και των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η σύνδεση της κεντρικής υπηρεσίας με τις σχολές και τα τμήματα εξασφαλίζει την ορθολογική λειτουργία της Επιτροπής της βιβλιοθήκης. Η κεντρική διαχείριση εξασφαλίζει ουσιαστική οικονομία πόρων άρα, μελλοντική βιωσιμότητα των βιβλιοθηκών.

B). Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στο σύγχρονο περιβάλλον πληροφόρησης

Κατά τη διάρκεια των αιώνων σημαντικές αλλαγές έγιναν σε τομείς όπως: πολιτική οργάνωση, κοινωνία, οικονομία, εκπαίδευση, πολιτισμός, ηθικές αξίες, γνώση και αντίληψη του κόσμου κ.λπ. Οι αλλαγές επηρέασαν το χαρακτήρα της βιβλιοθήκης (ομάδες χρηστών που εξυπηρετεί), δεν επηρέασαν όμως τη φύση και τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος βιβλιοθήκη, στο βαθμό και την έκταση που τον επηρέασαν η διάδοση και εισαγωγή των τεχνολογιών πληροφόρησης. Ιστορικά, το επίπεδο ανάπτυξης των εκάστοτε διαθέσιμων τεχνολογιών πληροφόρησης προσδιορίζει τις αντίστοιχες σχέσεις συνεργασίας και αλληλεξάρτησης μεταξύ των βιβλιοθηκών και κατ' επέκταση την ποιότητα και το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών. (Τσιμπόγλου, 2005).

Στη δεκαετία του 1980 γίνονται αναφορές σε συνέδρια που προετοιμάζουν το κλίμα για τεχνολογικό εξοπλισμό των βιβλιοθηκών, την είσοδο των κομπιούτερ στην εκπαίδευση. Αυτές οι προσπάθειες απέδωσαν, αρκετές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες εφάρμοσαν ολοκληρωμένα προγράμματα για την αυτοματοποίηση των λειτουργιών τους

(καταλογογράφηση, δανεισμός, προσκτήσεις, παρακολούθηση περιοδικών εκδόσεων και παροχή πληροφοριακών υπηρεσιών).

Στον 20ο αιώνα ο ρόλος της βιβλιοθήκης μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συναρτάται με την καθιέρωση χρήσης πολλών βιβλίων για κάθε γνωστικό αντικείμενο, με τη σημασία που έχει η έρευνα για τον αναγκαίο διαρκή εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου, καθώς και για την παραγωγή νέας γνώσης, ο ρόλος της βιβλιοθήκης αναβαθμίζεται για να καλύψει αυξημένες μορφωτικές και πολιτιστικές ανάγκες του προσωπικού του ιδρύματος, αλλά και του εκτός ιδρύματος περιβάλλοντος – του άμεσου και ευρύτερου, τέλος, ο αυξημένος ρόλος της βιβλιοθήκης έχει σχέση με την εφαρμογή των νέων μορφών της εκπαίδευσης (εκπαίδευση με αλληλογραφία, εξ αποστάσεως – τηλεεκπαίδευση, ατομικά προγράμματα, εκπαιδευτικά πακέτα, κ.λπ.). (Θ. Βακαλιός και οι συνεργάτες, 1996).

Σύμφωνα με τον Μπόκο, στα τέλη του 1998 το ποσοστό των ελληνικών βιβλιοθηκών που δεν είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο υπερέβαινε το 95% και η πρόσβαση του κοινού τους στις υπηρεσίες τους ήταν σχεδόν μηδαμινή, όπως αναφέρεται στη Χατζημαρή, (198-).

Η ραγδαία ανάπτυξη του διαδικτύου, οδήγησε στη σταδιακή εξέλιξη της συμβατικής βιβλιοθήκης στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη. Βοήθησε στη δημιουργία παροχής νέων υπηρεσιών και στην άμεση διάδοση των πληροφοριών παγκοσμίως. Σύμφωνα με τον Bowker, μετά το 1980 η έκδοση νέων περιοδικών ετησίως διπλασιάζεται ανά 6 χρόνια και ο μέσος όρος των συνδρομών κάθε 7,5 χρόνια, όπως αναφέρεται στον Γαρουφάλλου. Οι αυξημένες απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής και της Κοινωνίας της Πληροφορίας (χρήση νέων τεχνολογιών για αποτελεσματικό χειρισμό της πληροφορίας και ανανέωση της γνώσης) έχουν επιφέρει αλλαγές στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, δημιουργούν συνεχώς νέες προκλήσεις στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστες τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Γ). Η διαχείριση των οικονομικών

Από τη δεκαετία του 1990 αλλάζει ο τρόπος δόμησης των προσφερόμενων υπηρεσιών. Η επίτευξη βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων απαιτεί οικονομική υποστήριξη, την οποία πρέπει να διαχειρίζονται οι βιβλιοθήκες. Στις βιβλιοθήκες πρέπει να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη συμμετοχή στο σχεδιασμό και τη διαχείριση των ευρωπαϊκών έργων χρηματοδότησης ΕΠΕΑΕΚ, από το αντίστοιχο Ίδρυμα. Η διαχείριση μεγάλων χρηματικών ποσών, η διαδικασία υπογραφής συμβάσεων με τους εκδότες για παροχή ηλεκτρονικών πηγών, δεν είναι εύκολο εγχείρημα. Απαιτεί διοικητική ιεραρχία και βιβλιοθηκονόμους με ικανότητες διαπραγμάτευσης. Τέλος τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά καιρούς οι βιβλιοθήκες που απαιτούν ενέργειες για την εξασφάλιση πόρων, αποτελούν βασικά ζητήματα διαχείρισης των οικονομικών. Παρόμοια είναι εμπειρία από βιβλιοθήκες του εξωτερικού:

Καθώς οι βιβλιοθήκες με το πέρασμα του χρόνου γίνονται μεγαλύτερες η σημαντικότητα του καλού μάντζμεντ αυξάνεται ανάλογα. Οι Διευθυντές μεγάλων βιβλιοθηκών είναι υπεύθυνοι για τεράστιους προϋπολογισμούς. Το 2010 η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου είχε προϋπολογισμό πάνω από 650 εκατομμύρια δολάρια. Είναι συνηθισμένο για τους

μάνατζερ όλων των ειδών των βιβλιοθηκών να έρχονται αντιμέτωποι με μεγάλους προϋπολογισμούς και σε όλες τις περιπτώσεις, η γνώση του τρόπου εξασφάλισης και διαχείρισης της χρηματοδότησης είναι κρίσιμη για την επιτυχία του οργανισμού. (Moran, Stueart, Morner , 2013, 6)

Δ). Ο ρόλος του ανθρώπινου παράγοντα

Οι βιβλιοθήκες είναι φύσει ανθρωποκεντρικοί οργανισμοί σε αντίθεση με το βιομηχανικό κλάδο που επενδύει κύρια σε τεχνικό εξοπλισμό, πρώτες ύλες και υποδομές. Με την εφαρμογή της τεχνολογίας εξειδικεύονται τομείς στο περιβάλλον εργασίας των βιβλιοθηκών, όπου το θεμελιώδες συστατικό σ' αυτές τις αλλαγές είναι ο ανθρώπινος παράγοντας. (Κατσίρικου 2009). Αποδεικνύεται άλλωστε από την επένδυση μεγάλου μέρους του προϋπολογισμού της ευρωπαϊκής χρηματοδότηση («Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης» [Β' ΚΠΣ 1991-1999] με στόχο την ανάπτυξη στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού) που δόθηκε στη χώρα μας για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έγινε στο προσωπικό. Ο σύγχρονος βιβλιοθηκονόμος καλείται να αναλάβει νέους ρόλους (π.χ. βιβλιοθηκονόμος-εκπαιδευτής, χρήστης-εκπαιδευόμενος. Ο χρήστης περισσότερο καθοδηγείται στο να φτάσει στην πληροφορία παρά να λαμβάνει βοήθεια για το ποια πληροφορία χρειάζεται). Οι νέοι ρόλοι για ένα βιβλιοθηκονόμο προέρχονται άμεσα από την οργανωτική διαφοροποίηση που προκάλεσε ο Παγκόσμιος Ιστός. Ουσιαστικά, οι ρόλοι είναι διαχρονικοί και το νέο συνίσταται στα μέσα, στις πρακτικές και στις μεθόδους. Στα προσόντα του βιβλιοθηκονόμου συμπεριλαμβάνεται και η ικανότητα της διοίκησης. (Γερόλυμος 2008).

Ε). Η έλευση της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας

Από το 2008 έως και σήμερα η χώρα μας στα πλαίσια της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης βιώνει παρατεταμένη οικονομική κρίση σε όλους τους τομείς. Το δημοσιονομικό έλλειμμα έχει αντίκτυπο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κατά συνέπεια και στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Η οικονομική κρίση βρίσκει τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε φάση ανάπτυξης. Για να αντιμετωπίσουν όμως τις αρνητικές της συνέπειες (έλλειψη χρηματοδότησης) εφαρμόζουν μάνατζμεντ ευέλικτο και προσαρμόσιμο στις σημερινές απαιτήσεις, στο βαθμό που επιτρέπει ο μη κερδοσκοπικός και δημόσιος χαρακτήρας τους. Αυτό σημαίνει: α) ορθολογικότερη χρήση των οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων β) ανάπτυξη νέων υπηρεσιών, συνεργασιών και κοινοπραξιών στον ελλαδικό και διεθνή χώρο, όπου παρουσιάζονται αναλυτικότερα στο κεφάλαιο Γ'.

2.2 Οι έννοιες της οργάνωσης και της διοίκησης στις βιβλιοθήκες

Ως Οργάνωση ορίζεται μία δομημένη διαδικασία, στην οποία άνθρωποι, πόροι, δομή και στόχοι βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση, ενώ Διοίκηση είναι η λειτουργία του σχεδιασμού, προγραμματισμού και ελέγχου του συστήματος ενός οργανισμού, προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί του. Σύστημα είναι το σύνολο διασυνδεδεμένων μερών που ενεργούν ως σύνολο για ένα κοινό στόχο. Σε κάθε σύστημα διακρίνονται οι εισροές (inputs), οι εκροές (outputs) και οι διεργασίες (μετασχηματισμού από το ένα στο

άλλο (transformation processes). Οι εισροές είναι οι πόροι (ανθρώπινοι, υλικοί κ.λπ.) που απαιτούνται για την εκτέλεση της διεργασίας, ενώ εκροές είναι τα παραγόμενα προϊόντα και αποτελέσματα.

Όλα τα παραπάνω έχουν εφαρμογή στις βιβλιοθήκες, όπως π.χ. ο δανεισμός αποτελεί μια διεργασία, για την εκτέλεση της οποίας χρειάζεται να περιγράψουμε τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει αυτό, δηλαδή τις διαδικασίες. Στις εισροές μπορεί να περιλαμβάνονται οι άνθρωποι (που εργάζονται στο δανεισμό), τα βιβλία (που υπόκεινται στο δανεισμό), τα αιτήματα (των χρηστών), η τεχνολογική υποδομή (υπολογιστές για το αυτοματοποιημένο σύστημα δανεισμού, πρόσβαση στο Internet κ.λπ.). Στις εκροές αντίστοιχα υπολογίζονται ο αριθμός των βιβλίων που δανείστηκαν, οι κρατήσεις που έγιναν κ.λπ. Η διεργασία είναι μια συνεχής δραστηριότητα, ενώ η διαδικασία είναι μια σειρά βημάτων, με συγκεκριμένη σειρά, για την εκτέλεση μιας διεργασίας.

Για την οργάνωση και τη διοίκηση μιας Βιβλιοθήκης, ακολουθούνται οι αρχές που διέπουν την οργάνωση και διοίκηση ενός οποιουδήποτε οργανισμού, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη το επίπεδο ανάπτυξης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χώρου αυτού. Ως αφετηρία ενός έργου για την οργάνωση μιας βιβλιοθήκης, απαιτούνται η διερεύνηση του περιβάλλοντος και ο στρατηγικός σχεδιασμός (Bryson,1997. Prytherch, 1998). Για το πρώτο, διερευνώνται οι παράγοντες από το εξωτερικό περιβάλλον που επηρεάζουν τον οργανισμό και οι οποίοι διακρίνονται σε, οικονομικούς, κοινωνικούς, τεχνολογικούς, πολιτικούς και διεθνείς. Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι: •Οικονομικές συνθήκες: •Διαθεσιμότητα οικονομικών πόρων •Γεωγραφική θέση •Ιστορική ανάπτυξη (τόσο της βιβλιοθήκης όσο και του οργανισμού στον οποίο ανήκει) • χρήστες / κοινότητα στην οποία απευθύνεται •Δημογραφικά πρότυπα •Νομοθεσία• •Δομή του κλάδου •Αγορά εργασίας και εργασιακές σχέσεις •Κοινωνικοπολιτιστικές συνθήκες •Βαθμός τεχνολογικής ολοκλήρωσης και καινοτομίας •Πολιτικό κλίμα. •Διεθνείς συνεργασίες, (προσφέρουν προϊόντα πληροφοριών υψηλής αξίας σε παγκόσμιο επίπεδο) •Ανταγωνιστές. Αντίστοιχα, τα στοιχεία του εσωτερικού περιβάλλοντος που μπορεί να επηρεάζουν τη λειτουργία (και την επιτυχία) του οργανισμού είναι: •Οργανωτική δομή •Προσωπικό (χαρακτηριστικά – προσόντα) •Κουλτούρα •Μέθοδος διοίκησης •Αξίες •Επικοινωνία •Χρήση τεχνολογίας •Τα συστατικά στοιχεία για την οργάνωση και διοίκηση ενός οργανισμού.

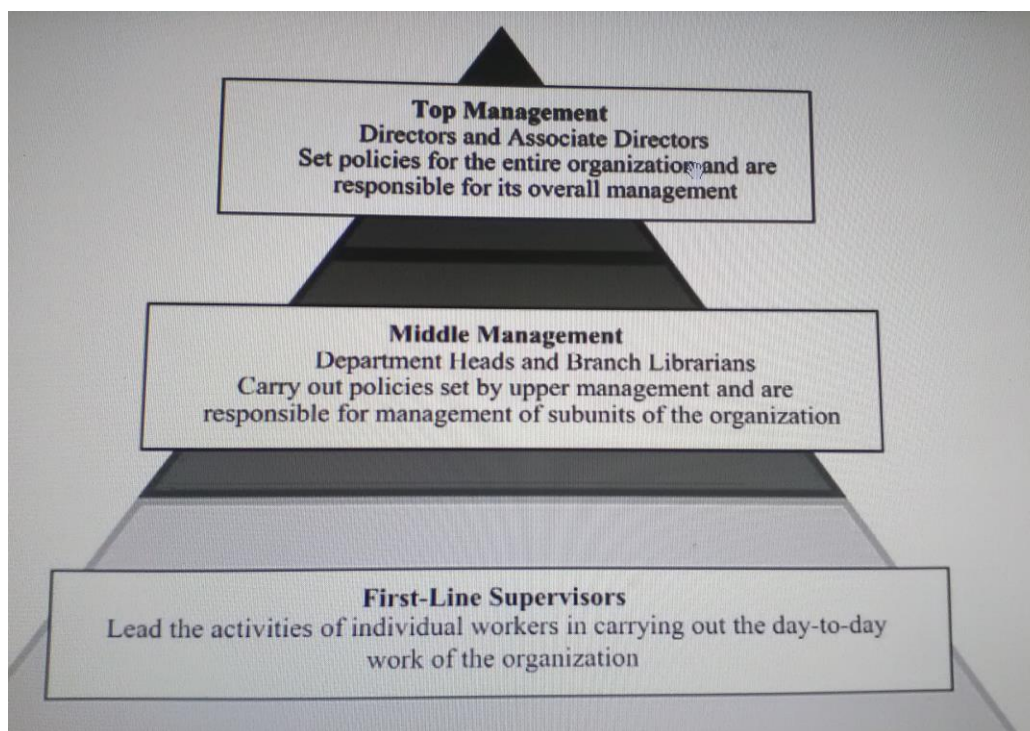
Το στρατηγικό σχέδιο (strategic plan) είναι μια γραπτή έκθεση, η οποία περιλαμβάνει τα παρακάτω: •όραμα και •αποστολή του οργανισμού (επιθυμητή κατάσταση, αποτελέσματα σε σχέση και με την αποστολή του οργανισμού στον οποίο ανήκει, κρίσιμοι παράγοντες διάκρισης από αντίστοιχους άλλους οργανισμούς) •έλεγχο της κατάστασης (προσδιορισμό των εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων επίδρασης) •ανάλυση SWOT - Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats - για εντοπισμό δυνατών και αδύνατων σημείων, ευκαιριών και απειλών •εκτίμηση πόρων •εκτίμηση αναγκών (καταγραφή και σύγκριση υπάρχουσας κατάστασης σε σχέση με την επιθυμητή, πρόβλεψη μελλοντικών αναγκών, σύγκριση επιθυμιών με ανάγκες), •στόχους (ενδεικτική ιεράρχηση σε: στρατηγικούς στόχους, λειτουργικούς στόχους), •προγράμματα (σύνδεση στρατηγικών υλοποίησης με σχέδια δράσης, οργανωτικής δομής με προγραμματική δομή) και τέλος •αξιολόγηση των προγραμμάτων. (Τσιμπόγλου, 2005).

Οι βιβλιοθήκες λειτουργούν σε αβέβαια και γρήγορα μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα γι' αυτό θα πρέπει να εφαρμόζουν δημιουργικές στρατηγικές δράσεις για να επιλύουν προβλήματα. (Κατσίρικου 2008).

Το μάνατζμεντ στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες οφείλει να είναι ευέλικτο ώστε να προσαρμόζεται στα μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα, προς επίτευξη της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας, με προσανατολισμό στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της κοινωνίας. Οι μάνατζερ θα πρέπει να είναι προσαρμόσιμοι και ανοιχτοί σε νέες μεθόδους και τεχνικές και να ψάχνουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα μέσα στο μεταβαλλόμενο κόσμο της πληροφορίας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ανακαλύπτουν εκ νέου το ρόλο τους και αποκτούν αξία για τον οργανισμό που υπηρετούν. Όμως η εφαρμογή του επιστημονικού μάνατζμεντ στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στη χώρα μας δείχνει να είναι πολύπλοκη διαδικασία. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα χαρακτηρίζονται από την κλασική μορφή γραφειοκρατικής οργάνωσης. Ο δημόσιος τομέας λατρεύει τους αυστηρούς κανόνες με γνώμονα τη σταθερότητα. Όμως, μία ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη αποζητά σύγχρονο τρόπο οργάνωσης και διοίκησης, ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός. Οι νέες συνθήκες που αναπτύσσεται δημιουργούν την επιτακτική ανάγκη για εφαρμογή επιστημονικού μάνατζμεντ.

Ο Frederick W. Taylor (1856-1915) θεωρείται ο πατέρας του επιστημονικού μάνατζμεντ, αμερικανός μηχανικός που επεδίωκε να βελτιώσει την βιομηχανική αποδοτικότητα, διατυπώνει τέσσερις αρχές του επιστημονικού μάνατζμεντ: ● Αντικαταστήστε την εργασία με τον «κανόνα» «rule of thumb» ή την απλή συνήθεια και την κοινή λογική και αντί αυτού χρησιμοποιήστε την επιστημονική μέθοδο για να μελετήσετε την εργασία και να προσδιορίσετε τον αποδοτικότερο τρόπο εκτέλεσης συγκεκριμένων εργασιών. ● Αντί απλώς να αναθέτετε στους εργαζόμενους οποιαδήποτε εργασία, ταιριάξτε στους εργαζόμενους την δουλειά τους με βάση τις ικανότητες και τα κίνητρα και εκπαιδέψτε τους να εργάζονται με τη μέγιστη απόδοση. ● Παρακολουθήστε την απόδοση των εργαζομένων και παρέχετε οδηγίες και εποπτεία για να βεβαιωθείτε ότι χρησιμοποιούν τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους εργασίας. ● Κατανομή των εργασιών μεταξύ μάνατζερ και εργαζομένων έτσι ώστε τα στελέχη να ξοδεύουν τον προγραμματισμό και το χρόνο τους, προτρέποντας τους εργαζόμενους να εκτελούν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους. (MindTools, 2017).

Σχήμα 2.1 Τα επίπεδα του μανάτζμεντ στις βιβλιοθήκες

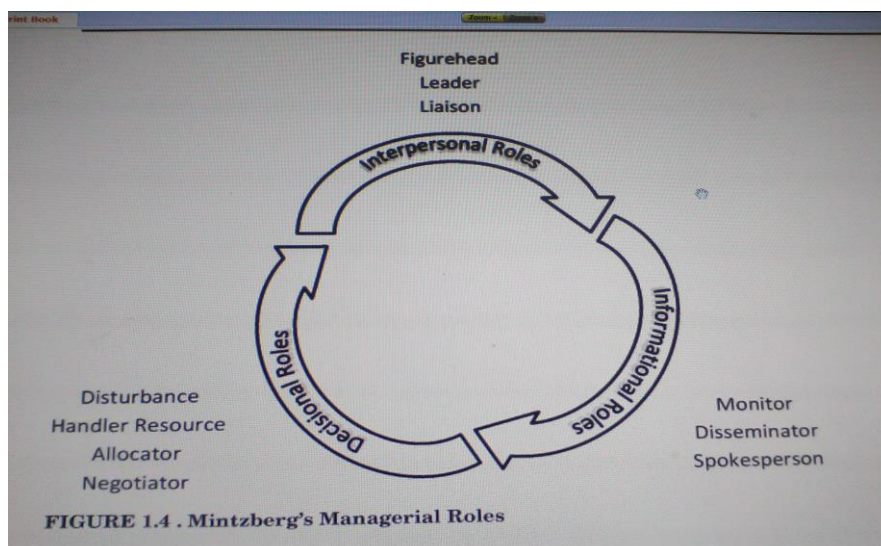
Πηγή: (Stueart, Moran, Morner, 2013)

Από το σχήμα 2.1 φαίνεται ιεραρχικά το παραδοσιακό μανάτζμεντ στις βιβλιοθήκες.

Στην ανώτατη διοίκηση: οι Διευθυντές και οι Αναπληρωτές Διευθυντές θέτουν πολιτικές για ολόκληρο τον οργανισμό και είναι υπεύθυνοι συνολικά για το μανάτζμεντ. **Στη μεσαία διοίκηση:** επικεφαλής του τμήματος και παραρτήματος βιβλιοθηκονόμοι εφαρμόζουν πολιτικές, ασκούν ανώτερη διαχείριση και είναι υπεύθυνοι για το μανάτζμεντ των επιμέρους τμημάτων του οργανισμού. **Οι επόπτες της πρώτης γραμμής:** καθοδηγούν τις δραστηριότητες των εργαζομένων που εκτελούν καθημερινά εργασία μέσα στον οργανισμό. Όποιος επιβλέπει άλλο άτομο περιλαμβάνεται στη διαδικασία του μανάτζμεντ. Η πυραμίδα της ανώτατης διοίκησης παρουσιάζει το *μηχανιστικό σύστημα οργάνωσης* ενός οργανισμού.

Το *μηχανιστικό σύστημα οργάνωσης* εφαρμόζει αυστηρούς κανόνες οργάνωσης και γραφειοκρατία. Σύμφωνα με τον Burns και Stalker η μηχανιστική ή γραφειοκρατική δομή ταιριάζει σε οργανισμούς που εκτελούν εργασίες ρουτίνας και λειτουργούν σε σταθερό περιβάλλον και όχι σε οργανισμούς που απαιτούν προσαρμογή σε μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η πυραμίδα επηρεάζεται από πολλές αλλαγές στο σημερινό χώρο εργασίας. Η υιοθέτηση της εργασίας βάσει ομάδων ισοπεδώνει την πυραμίδα του μανάτζμεντ, εξαλείφει τις θέσεις του μεσαίου μανάτζμεντ. Το μανάτζμεντ στις μέρες μας διανέμεται ευρύτερα στο χώρο εργασίας. (Stueart, Moran, 2007)

Σχήμα 2.2 Mintzberg's διεθυντικοί ρόλοι

Πηγή: (Stueart, Moran & Morner, 2013)

Ο Henry Mintzberg (1939-) είναι καναδός ακαδημαϊκός και συγγραφέας επιχειρήσεων και διοίκησης με το σχήμα 2.2 διαγράφει τη διαχείριση των βιβλιοθηκών σήμερα

Οι διαπροσωπικοί ρόλοι που αναλαμβάνουν οι Διευθυντές σχετίζονται με την παρακίνηση και επικοινωνία με τους εργαζόμενους, λειτουργούν ως σύνδεσμοι μεταξύ ομάδων εργαζομένων και εργαζομένων πελατών συνδέοντας τις πηγές πληροφοριών, χτίζοντας δίκτυα επικοινωνίας μέσα και έξω από τον οργανισμό.

Οι ενημερωτικοί ρόλοι είναι οι πιο σημαντικοί από ποτέ στους σημερινούς οργανισμούς που βασίζονται στην πληροφορία. Ένα ρόλο που εντοπίζει ο Mintzberg είναι της παρατήρησης. Οι παρατηρητές αναζητούν πληροφορίες, έξω και μέσα στον οργανισμό. Αναπτύσσουν συστήματα για να παρακολουθούν τις επιδόσεις των μονάδων τους, επιτηρούν τη διαχείριση των πόρων και διαδίδουν τις πληροφορίες. Επίσης ο ενημερωτικός ρόλος ενός Διευθυντή είναι αυτός του εκπροσώπου διαβιβάζοντας στο κοινό επίσημες πληροφορίες.

Οι ρόλοι λήψης αποφάσεων είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διαχείριση. Οι αποφάσεις μπορεί να είναι τακτικές, οικονομικές ή διαπροσωπικές. Επίσης η επίλυση των συγκρούσεων σε περιπτώσεις κρίσεων. Στο ρόλο τους ως καταμεριστές πόρων τα διεθυντικά στελέχη καλούνται να διανείμουν το χρόνο, τα χρήματα και τους ανθρώπους, να φέρουν νέες ιδέες μέσα στον οργανισμό με σκοπό να γίνει πιο ανταγωνιστικός.

Η έννοια των διεθυντικών ρόλων του Mintzberg προσφέρει μία ενδιαφέρουσα και χρήσιμη εναλλακτική λύση στην παραδοσιακή άποψη των διεθυντικών λειτουργιών και έχει στηριχθεί από άλλους ερευνητές στον τομέα της διοίκησης. (Stueart, Moran, Morner, 2013)

Το σχήμα 2.2 διαγράφει τους διεθυντικούς ρόλους που εκφράζουν το οργανικό σύστημα οργάνωσης ενός οργανισμού το οποίο δίνει έμφαση στις πλευρικές και οριζόντιες δομές έχει ευρύ προσανατολισμό και λειτουργεί με βάση την αρχή της γνώσης. Ανοιχτό περιβάλλον για να μπορεί να ανταποκρίνεται σε νέες ευκαιρίες.

Οι θέσεις εργασίας είναι ευέλικτες και προσαρμόζονται σε νέα δεδομένα και προκλήσεις. Στους σημερινούς εργαζόμενους με καλύτερη εκπαίδευση οι οποίοι ψάχνουν την ελευθερία στην εργασία τους. Η λειτουργία ομάδων εργασίας είναι ένας τρόπος να γίνει ο μηχανιστικός οργανισμός περισσότερο οργανικός. (Stueart, Moran, 2007) Η προσπάθεια των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών να εφαρμόσουν το επιστημονικό μάνατζμεντ προσαρμοσμένο στις νέες συνθήκες αφορούν στα πεδία: θεσμοθέτηση της διοικητικής σχέσης με τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα, αλλαγές στη διοικητική διάρθρωση, προσδιορισμός του μελλοντικού ρόλου του βιβλιοθηκονόμου, την συνεργασία εντός και εκτός Ιδρύματος, την υποστήριξη της διδασκαλίας και της έρευνας, την ανάπτυξη των υπηρεσιών προς τον χρήστη, τις υπηρεσίες προς άτομα με ειδικές ανάγκες, τη διαχείριση της πληθώρας των δημοσιευμάτων, τη διατήρηση των βιβλιοθηκών στο διεθνές προσκήνιο, στο μάνατζμεντ της πληροφορίας (συστήματα αυτοματισμού καταλογογράφησης και ψηφιοποίηση), και στο μάνατζμεντ της πρόσβασης (συστήματα πρόσβασης στην πληροφορία, πνευματικά δικαιώματα πρόσβασης, διαχείριση λογαριασμών).

2.3 Θεσμικό πλαίσιο ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Αποστολή

Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Ν. 3404/2005 (ΦΕΚ 260/Α/17-10-2005) αποστολή μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης είναι η ενίσχυση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων του Ιδρύματος, η συμβολή της στη διαχείριση, παροχή και διάθεση εξειδικευμένων πληροφοριών στην ευρύτερη εθνική και διεθνή κοινότητα και η ουσιαστική συμμετοχή της σε κάθε δραστηριότητα για την παιδεία και τον πολιτισμό.

Στη χώρα μας, το θεσμικό πλαίσιο αρχίζει να διαμορφώνεται με την πρώτη προσπάθεια κατά την περίοδο πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όπου ιδρύθηκε και δραστηριοποιήθηκε το «Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών της Ελλάδος» Ν. 5138/1931. Ακολουθεί ο Ν.1362/1949 «Περί ιδρύσεως, ανασυγκροτήσεως και ενιαίας οργανώσεως των ανά το κράτος βιβλιοθηκών. Στη συνέχεια δημοσιεύονταν μεμονωμένα διατάγματα που σχετίζονται σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό με τις βιβλιοθήκες.

Κατά τον 20^ο αιώνα, οι βιβλιοθήκες των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων (Πανεπιστημίων, ΤΕΙ) αναπτύσσονται σε διαφορετικό χρόνο και με διαφορετικό τρόπο. Από το νόμο για τα Τ.Ε.Ι. Ν. 1404/83 (ΦΕΚ173 Α'): "Δομή και λειτουργία των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων", η βιβλιοθήκη δεν αντιμετωπίζεται ως σημαντικό στήριγμα στη δομή και λειτουργία της εκπαίδευσης. (ΤΕΙ Κρήτης, 2009). Η ελληνική βιβλιοθηκονομία δεν εκπροσωπείται σε καμιά ευρωπαϊκή ή διεθνή επιτροπή π.χ. στις επιτροπές ή ομάδες εργασίας της IFLA (Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων και Φορέων Βιβλιοθηκών ιδρύθηκε το 1927). Η εθνική πολιτική για τις βιβλιοθήκες είναι ανύπαρκτη.

Η απουσία Διευθυντή στη διοίκηση της βιβλιοθήκης, ευνοεί την ανάπτυξη αναποτελεσματικών μοντέλων διοίκησης. Μέλη του διδακτικού προσωπικού, επόπτες, υπεύθυνοι, σύμβουλοι βιβλιοθήκης, ασκούν διοίκηση ελλείψει απαιτούμενων γνώσεων και νομικού δικαιώματος για κάτι τέτοιο. (Τζεκάκης 2001, 4)

Στην Ελλάδα σήμερα, η ανάγκη για την ύπαρξη ακαδημαϊκών κριτηρίων στη λειτουργία και τη διαχείριση της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης καλύπτεται από την παρουσία της Επιτροπής Βιβλιοθήκης, μιας δηλαδή Επιτροπής ακαδημαϊκών που αναπληρώνει το έλλειμμα του Διευθυντή. Σε αντίθετη περίπτωση ο Τσιμπόγλου (2001, 80), Διευθυντής της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου της Κύπρου, μας ενημερώνει σχετικά: Συνέπεια της αναγνώρισης του σημαντικού ρόλου της βιβλιοθήκης αποτελεί και το θεσμικό πλαίσιο της θέσης του Διευθυντή Βιβλιοθήκης. Ο Διευθυντής Βιβλιοθήκης αναφέρεται απευθείας στον Πρύτανη, είναι *ex officio* μέλος της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου, οι βασικές αποδοχές του συγκρίνονται με αυτές των τακτικών αποδοχών του Πανεπιστημίου, το θεσμικό πλαίσιο της θέσης του, οι αρμοδιότητές του και οι δυνατότητες άσκησης διοίκησης (management) είναι κατοχυρωμένα θεσμικά με νόμο του κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 του νόμου 3404/2005 για τη ρύθμιση θεμάτων του πανεπιστημιακού και τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, η πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη μετονομάζεται σε «Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης» (ΒΚΠ). Το 1997-2005 Συλλογικός Κατάλογος. Νόμος υπ' αριθ. 3404, Αρ. Φύλλου 260-άρθρο 17/2005 η ΚΕΑΒ μετονομάστηκε σε «Σύνδεσμο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» (ΣΕΑΒ).

Η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη λειτουργεί ως αυτοτελής υπηρεσία που ισοδυναμεί με Διεύθυνση, όπως κάθε φορά ισχύει και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 7 παρ. 7 και 8 του Ν. 1268/1982, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την παρ. 5^α και 5β του άρθρου 49 του Ν. 1404/1983 και το άρθρο 16 του Ν. 3404/2005, σύμφωνα με τη διοικητική δομή που προβλέπει ο οργανισμός του εκάστοτε ακαδημαϊκού ιδρύματος. Η Κεντρική Βιβλιοθήκη πλαισιώνεται από Παραρτήματα ή Μονάδες, σύμφωνα με το άρθρο 16 του Ν. 3404/2005, όπου για πρακτικούς ή εκπαιδευτικούς λόγους κρίνεται απαραίτητη η σύσταση και λειτουργία τους Αποτελούν ενιαίο με αυτή σύνολο ως προς την πολιτική ανάπτυξης στους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους. Η διοικητική διάρθρωση ορίζεται από οργανικές μονάδες οι οποίες, από άποψη διοικητικής ιεραρχίας αντιστοιχούν σε επίπεδο Τμήματος και περαιτέρω σε Γραφεία. Τα Τμήματα κατανέμουν τις αρμοδιότητες και λειτουργίες τους στα Γραφεία. Λειτουργεί βάσει ενιαίου κανονισμού λειτουργίας. Ωστόσο, σήμερα δεν μπορούμε να πούμε ότι λύθηκαν όλα εκείνα τα ζητήματα που απασχολούν την εξασφάλιση της αυτονομίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Τα όργανα διοίκησης δεν είναι αυτόνομα για τη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα. Επίσης ελάχιστες είναι οι βιβλιοθήκες που έχουν δικά τους οργανογράμματα.

2.4 Διοικητική διάρθρωση ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Όργανα διοίκησης

Όργανα διοίκησης και στήριξης της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης είναι η Σύγκλητος για τα Πανεπιστήμια ή αντίστοιχα Συνέλευση για τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ)/Συνέλευση, η Επιτροπή Εποπτείας της, ο Προϊστάμενος Βιβλιοθήκης, ο Προϊστάμενος Διεύθυνσης και ο Διευθυντής Βιβλιοθήκης. Τα όργανα διοίκησης προβλέπονται από τον «Οργανισμό Διοικητικών Υπηρεσιών» του εκάστοτε Ιδρύματος.

Επιτροπή Εποπτείας της Βιβλιοθήκης

Αρμόδια για την εποπτεία της Βιβλιοθήκης είναι η Επιτροπή Εποπτείας της Βιβλιοθήκης, η οποία ορίζεται από τη Σύγκλητο για τα Πανεπιστήμια ή αντίστοιχα από τη Συνέλευση για τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) με διετή ή τριετή θητεία και δυνατότητα ανανέωσης. Η Επιτροπή Εποπτείας αποτελείται από τον/την Πρόεδρο, τον/την Αντιπρόεδρο και μέλη ΔΕΠ, ένα από κάθε Σχολή με τον αναπληρωτή τους, δύο βιβλιοθηκονόμους που εργάζονται στη Βιβλιοθήκη έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών και έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών. Στην Επιτροπή Εποπτείας συμμετέχει και ο/η Διευθυντής/τρια της Κεντρικής Βιβλιοθήκης ως εισηγητής/τρια με δικαίωμα ψήφου. Η σύνθεση της αλλάζει κατά περίπτωση, όπως, σε ακαδημαϊκό ίδρυμα όπου η βιβλιοθήκη δεν λειτουργεί σε επίπεδο Διεύθυνσης αλλά είναι υπό την εποπτεία άλλης Διεύθυνσης η επιτροπή αποτελείται από Αναπληρώτρια/τή Προϊσταμένη/νο και μέλη ΔΕΠ. Μελετώντας τη διοικητική διάρθρωση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών θα παρατηρήσουμε ότι διαφοροποιείται εν μέρη ανά Ίδρυμα.

Στις αρμοδιότητες της Επιτροπής περιλαμβάνονται: Η συνολική εποπτεία της λειτουργίας της βιβλιοθήκης, η χάραξη της γενικότερης πολιτικής ανάπτυξης και υποβολή της στη Σύγκλητο, η εισήγηση στη Σύγκλητο/Συνέλευση του ετήσιου προϋπολογισμού και απολογισμού του έργου της. Η κατάρτιση και αναθεώρηση του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας της, καθώς και αναθεωρήσεις του μετά από σχετική εισήγηση του Προϊσταμένου Διεύθυνσης και υποβολή του προς τη Σύγκλητο/Συνέλευση. Η αξιολόγηση της ποιότητας των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης προς την ακαδημαϊκή κοινότητα και πρόταση τρόπων και μέτρων βελτίωσής της.

Ο καθορισμός θεμάτων λειτουργίας και πολιτικής της. Η αντιμετώπιση των παραπτώματων των μελών και χρηστών, καθώς και η προώθησή τους στη Σύγκλητο/Συνέλευση, στις περιπτώσεις που αυτό απαιτείται. Ο καθορισμός του κόστους των υπηρεσιών της, που παρέχονται με χρέωση των χρηστών, μετά από σχετική εισήγηση του Προϊσταμένου Διεύθυνσης της βιβλιοθήκης. Η επιδίωξη εισαγωγής μεγάλων δωρεών στη συλλογή της. Η εισήγηση για την απονομή τιμητικής διάκρισης σε προσωπικότητες που με οποιονδήποτε τρόπο συνέβαλαν ουσιωδώς στη διατήρηση, την συντήρηση, τη στέγαση ή στον εμπλουτισμό των συλλογών της. Κάθε άλλο που σχετίζεται με ακαδημαϊκά θέματα της βιβλιοθήκης και δεν προβλέπεται από τα παραπάνω. (Ιόνιο Πανεπιστήμιο, 2011, ΤΕΙ Ηπείρου, 2017).

Ο Προϊστάμενος Βιβλιοθήκης

Στην περίπτωση που η βιβλιοθήκη δεν αποτελεί Διεύθυνση αλλά τμήμα το οποίο ανήκει σε Διεύθυνση, διοικείται από τον Προϊστάμενο και εποπτεύεται διοικητικά από τον Προϊστάμενο Διεύθυνσης.

Ο Προϊστάμενος ορίζεται από το Υπηρεσιακό Συμβούλιο του Ιδρύματος. Λειτουργεί ως σύνδεσμος της βιβλιοθήκης με την ακαδημαϊκή κοινότητα. Συμμετέχει στην Επιτροπή Εποπτείας της βιβλιοθήκης ως εισηγητής με δικαίωμα ψήφου και συνεργάζεται με τον Προϊστάμενο Διεύθυνσης σε θέματα διοικητικής φύσεως. Προϊσταται του προσωπικού που υπηρετεί και καθορίζει τις αρμοδιότητές του στις επιμέρους υπηρεσίες, παραρτήματα ή μονάδες τμήματα και γραφεία. Εισηγείται τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας

καθώς και τη στρατηγική πολιτική και ανάπτυξής της, καταρτίζει και εισηγείται τον προϋπολογισμό και έχει την ευθύνη υλοποίησης και διαχείρισής του. Εκπροσωπεί τη βιβλιοθήκη σε διάφορους φορείς, όπως άλλες βιβλιοθήκες, επιτροπές σχετικές με τις βιβλιοθήκες και την πληροφόρηση, καθώς επίσης στις εθνικές και διεθνείς Κοινοπραξίες και Συνδέσμους βιβλιοθηκών.

Ο Προϊστάμενος Διεύθυνσης

Προϊστάμενος Διεύθυνσης τοποθετείται υπάλληλος κατηγορίας ΠΕ ή ΤΕ Βιβλιοθηκονόμων. Έχει την διοικητική εποπτεία και το συντονισμό της βιβλιοθήκης και είναι υπεύθυνος για την εύρυθμη λειτουργία της, μέσα στο πλαίσιο των σχετικών αποφάσεων της Συγκλήτου και των οδηγιών της Επιτροπής Εποπτείας Βιβλιοθήκης.

Ο Διευθυντής Βιβλιοθήκης

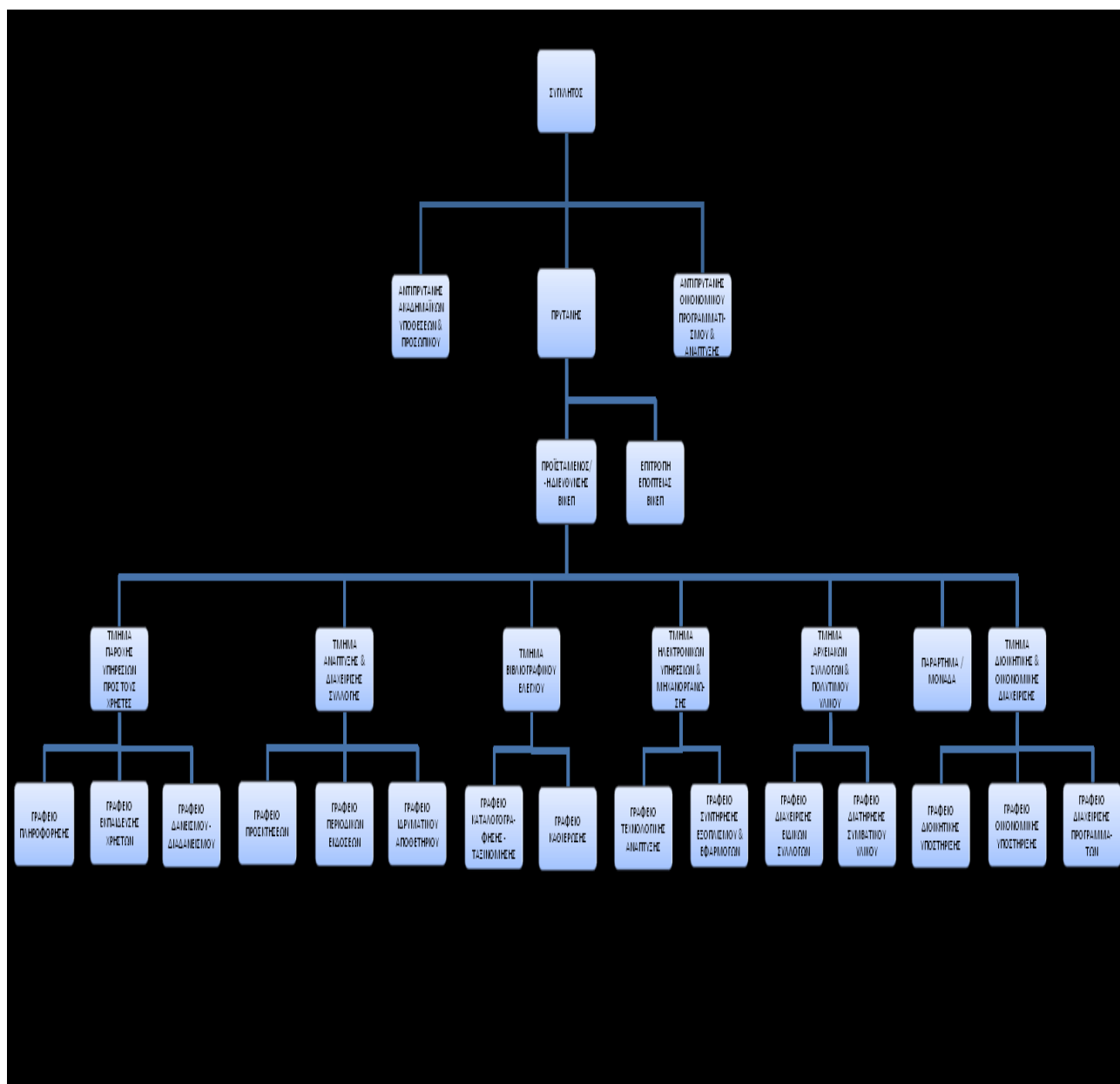
Στην περίπτωση που η βιβλιοθήκη αποτελεί Διεύθυνση, εποπτεύεται διοικητικά από τον Διευθυντή της. Ο Διευθυντής αναλαμβάνει όλες τις αρμοδιότητες που σχετίζονται με τη λειτουργία της Βιβλιοθήκης και λογοδοτεί στα ανώτατα όργανα διοίκησης.

Οργανικές μονάδες

Οι Οργανικές μονάδες μιας μεγάλης ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης δομούνται ως εξής:

•Τμήμα Παροχής Υπηρεσιών προς τους Χρήστες •Τμήμα Ανάπτυξης και Διαχείρισης της Συλλογής •Τμήμα Βιβλιογραφικού Ελέγχου •Τμήμα Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών και Μηχανοργάνωσης •Τμήμα Αρχειακών Συλλογών και Πολύτιμου Υλικού •Τμήμα Διοικητικής & Οικονομικής Διαχείρισης •Παράρτημα ή Μονάδα

Σχήμα 2.3 Οργανόγραμμα ελληνικής ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης

Πηγή: Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης Ιονίου Πανεπιστημίου

Η Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου αποτελεί αυτοτελή διοικητική υπηρεσία του Πανεπιστημίου λειτουργεί σε επίπεδο Διεύθυνσης. Διευθύνεται από Προϊστάμενο Διεύθυνσης και εποπτεύεται από την Επιτροπή Εποπτείας της Βιβλιοθήκης. Η δομή του οργανογράμματος έχει ως ακολούθως: Σύγκλητος, Πρύτανης, Αντιπρυτάνεις, Προϊστάμενος Διεύθυνσης, Επιτροπή Εποπτείας Βιβλιοθήκης, Τμήματα (Παροχής Υπηρεσιών προς χρήστες, Ανάπτυξης και Διαχείρισης Συλλογής, Διοικητικής Οικονομικής Διαχείρισης, κ.λπ.), Παραρτήματα/Μονάδες, Γραφεία (Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης χρηστών, Δανεισμού - Διαδανεισμού).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ

3.1 Οικονομική κρίση και χρηματοδότηση

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διεθνώς και στην Ελλάδα, παραθέτοντας τα αποτελέσματα από μία έρευνα που αναφέρεται στη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, 4 διεθνείς έρευνες και μία εθνικής κλίμακας έρευνα σε 25 ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Η συνέχεια περιλαμβάνει τρόπους με τους οποίους οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αναπτύσσουν συνεργασίες και κοινοπραξίες σε μια περίοδο δύσκολης οικονομικής συγκυρίας, αναδεικνύοντας παραδείγματα από το διεθνές περιβάλλον και πως θα μπορούσε η χώρα μας να αντλήσει χρήσιμα συμπεράσματα για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου συνδρομών στις επιστημονικές δημοσιεύσεις.

Η έννοια του όρου οικονομική κρίση έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως και κατά συνέπεια υπάρχουν πολλοί ορισμοί γύρω από αυτή. Σύμφωνα με τους Rosenthal, Charles και Hart η κρίση είναι «μία σοβαρή απειλή κατά της υφιστάμενης δομής των θεμελιωδών αρχών και κανόνων του κοινωνικού συστήματος η οποία επιβάλλει τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων εντός περιορισμένου χρόνου και σε συνθήκες αβεβαιότητας». (Θεόδωρου Κ. Θεοδώρου).

Στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα η διεθνής οικονομία γνώρισε υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης, την πλήρη τιθάσευση του πληθωρισμού και την κυριαρχία των δυνάμεων της παγκοσμιοποίησης. Οι συνθήκες αυτές διαταράχθηκαν από τη μεγάλη χρηματοοικονομική κρίση του 2008, η οποία ξεκίνησε από μία «φούσκα» στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης στις ΗΠΑ, εξελίχθηκε σε πτώση της αγοραίας τιμής των χρηματοοικονομικών τίτλων και των περιουσιακών στοιχείων και πέρασε στην πραγματική οικονομία, προκαλώντας έντονους αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης και τεράστιες απώλειες θέσεων εργασίας. Με την κατάρρευση της επενδυτικής εταιρείας Lehman Brothers τον Σεπτέμβριο του 2008, το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα εισήλθε σε φάση οξείας αποσταθεροποίησης. Η χρηματοπιστωτική κρίση ήταν συνέπεια της δυσλειτουργίας του σύγχρονου διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, του υπερβολικά μεγάλου μεγέθους και του σύνθετου χαρακτήρα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, της μεγάλης αλληλεξάρτησής τους, των προβληματικών μεθόδων δανεισμού και της συστηματικής αποφυγής επιβολής ρυθμίσεων για τον έλεγχο των νέων επενδυτικών προϊόντων. Η Ελλάδα βρίσκεται στη δίνη της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Στη δημοσιονομική πολιτική, υπήρξε προσωρινή χαλάρωση που εκδηλώθηκε με την υλοποίηση των χωρίς προηγούμενων μέτρων των κυβερνήσεων για τη στήριξη του τραπεζικού τομέα και της οικονομικής δραστηριότητας. Τα μέτρα αυτά έχουν οδηγήσει σε αύξηση της ρευστότητας, αλλά και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. (Τράπεζα της Ελλάδος ,2009)

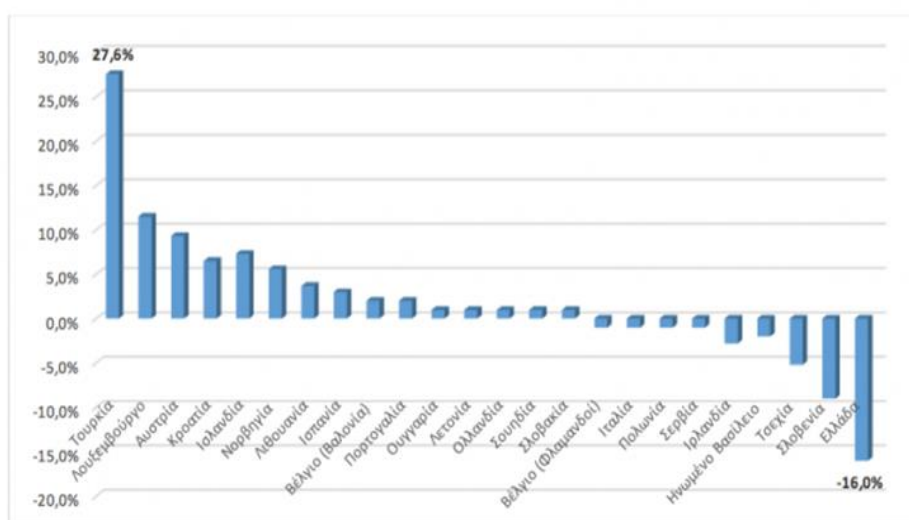
Χρηματοδότηση Η βασική χρηματοδότηση των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί εξαρτάται από τα Ιδρύματα στα οποία ανήκουν.

Από το 1990 η χρηματοδότησή τους, εκτός από τον κρατικό προϋπολογισμό, τις δωρεές και τα κληροδοτήματα, ενισχύεται από τα ευρωπαϊκά προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ.

Η στροφή προς μια σύγχρονη αντίληψη της βιβλιοθήκης εμφανίζεται στη χώρα μας ως αποτέλεσμα της ιδιότυπης πίεσης που δεχόμαστε ως μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στην προ ΕΠΕΑΕΚ εποχή υπήρχαν κενά πολλών ετών σε πολλούς τομείς ανάπτυξης. Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες εκσυγχρονίζονται με γοργούς ρυθμούς χρηματοδοτούμενες από ευρωπαϊκά προγράμματα: «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση» (ΕΠΕΑΕΚ), από το «Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης» (Β'ΚΠΣ 1991-1999) με στόχο την ανάπτυξη στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού, (Γ' ΚΠΣ 2000-2008) για την ενίσχυση και τον εμπλουτισμό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, και το «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς» (ΕΣΠΑ-Ψηφιακή Σύγκλιση 2007-1013) για την δημιουργία καινοτόμων ψηφιακών υπηρεσιών και (ΕΣΠΑ-Ψηφιακή Σύγκλιση 2011-2014. *(Πανεπιστήμιο Μακεδονίας)*.

Με την έλευση της χρηματοοικονομικής κρίσης από το 2008 και έπειτα η κρατική χρηματοδότηση μειώθηκε αισθητά, αυτό αποδεικνύεται και από τις ετήσιες εκθέσεις της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β. όπου παρουσιάζεται επακριβώς η εικόνα για τη χρηματοδότηση τους. Τη μείωση της κρατικής χρηματοδότησης στα ελληνικά ΑΕΙ μας παρουσιάζει η παρακάτω έρευνα της Eurostat με τίτλο: "Η χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών ΑΕΙ», σύμφωνα με στοιχεία του «Παρατηρητηρίου Δημόσιας Χρηματοδότησης» (της EUA), την περίοδο 2008-2015, που δημοσιεύονται στην ετήσια έκθεση της ΑΔΙΠ. Η δημόσια χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων αυξήθηκε- σε ονομαστικούς όρους- σε έντεκα (11) ευρωπαϊκές χώρες, ενώ σε δεκατρείς (13) σημειώθηκε μείωση. Τα τελευταία στοιχεία της EUA για το 2016 δείχνουν ονομαστική αύξηση της χρηματοδότησης σε δεκαπέντε (15) από τις είκοσι τέσσερις (24) χώρες-μέλη του Παρατηρητηρίου Δημόσιας Χρηματοδότησης. Πιο συγκεκριμένα, το 2016, σε σύγκριση με το 2015:

Σχήμα 3.1 Μεταβολή της δημόσιας χρηματοδότησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης ανά χώρα την περίοδο 2015-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA)

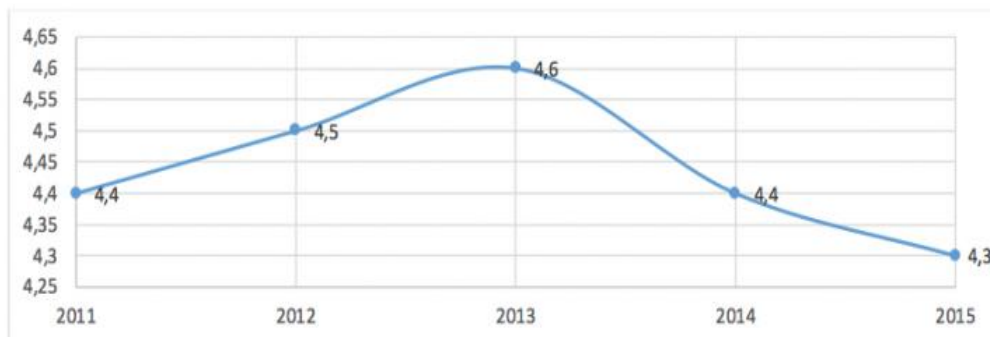

Πηγή 1 European University Association (EUA), Παρατηρητήριο Δημόσιας Χρηματοδότησης 2016

Πηγή 2. essos.gr, 2017

Από το σχήμα διαπιστώνουμε ότι τη μεγαλύτερη μείωση κρατικής χρηματοδότησης στα ΑΕΙ τα έτη 2015-2016 εμφανίζει η Ελλάδα, με ποσοστό 16%, Η Τουρκία καταγράφει τη μεγαλύτερη αύξηση από όλες τις συμμετέχουσες χώρες, σε ποσοστό 27,6%.

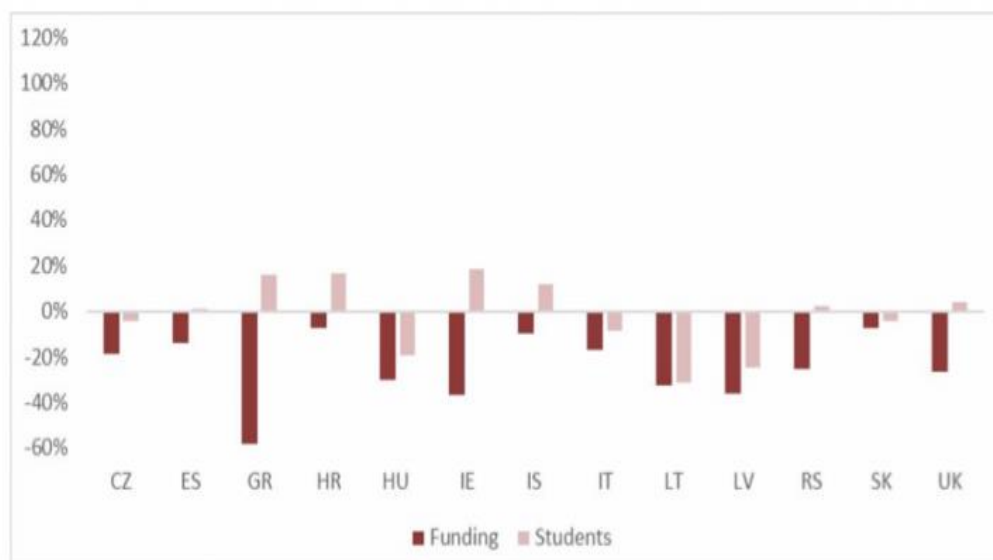
Σχήμα 3.2 Δαπάνες της Ελληνικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ, τα έτη 2011-2015 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUROSTAT)

Πηγή 1. European University Association (EUA), Παρατηρητήριο Δημόσιας Χρηματοδότησης 2016.

Πηγή 2. essos.gr, 2017

Σχήμα 3.3 Δημόσια χρηματοδότηση σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών

CZ	ES	GR	HR	HU	IE	IS	IT	LT	LV	RS	SK	UK
Τσεχία	Ισπανία	Ελλάδα	Κροατία	Ουγγαρία	Ιρλανδία	Ισλανδία	Ιταλία	Λιθουανία	Λετονία	Σερβία	Σλοβακία	Ην. Βασίλειο

Πηγή 1. European University Association (EUA), Παρατηρητήριο Δημόσιας Χρηματοδότησης 2016

Πηγή 2. essos.gr, 2017

Η Ελλάδα, η Κροατία, η Ισλανδία, η Ιρλανδία, η Σερβία και η Ισπανία είναι μεταξύ των χωρών που αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα μείωση της χρηματοδότησης και αύξηση του αριθμού των φοιτητών.

3.2. Διεθνείς έρευνες για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Χώρες στην Ευρώπη αλλά και στην Αμερική, στη Μεγάλη Βρετανία και την Ιρλανδία με μεγάλη ιστορία και πρόοδο στη Βιβλιοθηκονομία εξαιτίας της οικονομικής κρίσης έχουν υποστεί μείωση της χρηματοδότησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση που σημαίνει μείωση των προϋπολογισμών των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων που συνέπεια έχει την αρνητική επίδραση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Θα ακολουθήσει παρουσίαση τεσσάρων ερευνών από τη διεθνή βιβλιογραφία που δείχνουν το βαθμό επίδρασης της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες:

- «Effects of the economic downturn on academic libraries in the UK: Positions and Projections in Mid-200» διεξήχθη για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου τον Ιούνιο-Ιούλιο του 2009.
- Ipsos MORI (Social Research Institute) με τίτλο: «*The impact of the economic recession on university library and IT services*», για λογαριασμό της JISC4-Joint Information Systems Committee, της SCONUL5- Society of College National and University Libraries και της UCISA6-Universities and Colleges Information Systems Association. διεξήχθη το Σεπτέμβριο του 2009.
- Έρευνα του Παρατηρητηρίου «Charleston Observatory» του University College of London τον Δεκέμβριο του 2009.
- Έρευνες ARL

Έρευνα 1^η: οι συνέπειες από την οικονομική κρίση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου

Η πρώτη έρευνα με τίτλο «Effects of the economic downturn on academic libraries in the UK: Positions and Projections in Mid-200», διεξήχθη για να διερευνήσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου τον Ιούνιο-Ιούλιο του 2009, δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «New Review of Academic Librarianship» το Μάρτιο του 2011. Αποτελεί τμήμα της μεταπτυχιακής διατριβής του R. Harper με επιβλέπουσα την καθηγήτρια S. Corral.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο την τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελούν 57 Πανεπιστήμια και 50 κολέγια. Σύμφωνα με τους (Gilbert 2008, Mohrman et al.,2008), (Smith 2002, RIN 2010) ο τομέας της Ανώτατης Εκπαίδευσης στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στα δημόσια οικονομικά, ενώ τα στοιχεία της (Υπηρεσία Στατιστικής Ανώτατης Εκπαίδευσης) HESA παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά εισοδήματος που προέρχονται από χρηματοδοτήσεις (34,8%) και ερευνητικές επιχορηγήσεις (16,3%). Ορισμένα ΑΕΙ εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη χρηματοδότηση από τη βιομηχανία, η οποία φυσικά μεγάλα τμήματά της βρίσκονται σε παρακμή. Οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες πληροφόρησης (LIS) βρίσκονται σε ξεχωριστή θέση ως μη κερδοσκοπικές μονάδες που βασίζονται στην εναλλαγή κεφαλαίων από τα ιδρύματα στα οποία ανήκουν. Αν και οι δαπάνες των πανεπιστημίων για το LIS αυξήθηκαν σημαντικά από £ 322 εκατ. το 1997-98 σε £ 550 εκατ. το 2008-09, το μερίδιό τους στις συνολικές δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε από 3,0% σε 2,1% κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου επέκτασης όπως αναφέρεται στους (Harper, Corall 2011).

Η έρευνα διεξήχθη σε 5 ΑΕΙ του Ηνωμένου Βασιλείου, με τη μέθοδο συνεντεύξεων.

Η έρευνα έδειξε ότι οι πρώτες επιπτώσεις σχετίζονται:

- ▶ με τη μη πλήρωση των κενών θέσεων του προσωπικού.
- ▶ με τη διακοπή των συνδρομών περιοδικών
- ▶ με τη μείωση των προϋπολογισμών

Τη χρονική στιγμή που διεξάγεται η έρευνα δεν έγιναν ακόμη αισθητές οι επιπτώσεις της ύφεσης έτσι ώστε να εκτιμηθούν τα πλήρη αποτελέσματα της. Η μελέτη παρέχει μια εικόνα των επιπτώσεων της κρίσης, βασισμένη σε μια στιγμιαία εικόνα σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή και όχι στην αποσαφήνιση των μεσοπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων επιπτώσεων. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι, όταν συγκεντρώνονταν τα στοιχεία, η ύφεση ήταν ένας παράγοντας αυξανόμενης σημασίας, που πιθανότατα θα αποτελέσει βασικό παράγοντα στο εγγύς μέλλον, αλλά δεν είναι ακόμη σημαντικός παράγοντας. Την έρευνα αυτή την ακολουθούν και άλλες που την επικυρώνουν και τη συμπληρώνουν.

Έρευνα 2^η : η επίδραση της οικονομικής ύφεσης σε Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και Υπολογιστικά Κέντρα

Η επόμενη έρευνα διεξήχθη από την Ipsos MORI (Social Research Institute) το **Σεπτέμβριο του 2009** με τίτλο: «*The impact of the economic recession on university library and IT services*», για λογαριασμό της *JISC4-Joint Information Systems Committee*, της *SCONUL5- Society of College National and University Libraries* και της *UCISA6-Universities and Colleges Information Systems Association*.

Η έρευνα έχει στόχο να διερευνηθούν οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και τα Υπολογιστικά Κέντρα (Information Technology Services), σε **36 ΑΕΙ του Ηνωμένου Βασιλείου**, όσον αφορά στη χρηματοδότηση για το οικονομικό έτος 2008-2009.

Οι Διευθυντές και οι Προϊστάμενοι των βιβλιοθηκών απάντησαν στην έρευνα ότι δεν δέχθηκαν μεγάλη πίεση στη χρηματοδότησή τους επί του παρόντος. Περισσότερο εξέφρασαν φόβους και δυσμενείς προβλέψεις για το μέλλον. Σχετικά με τις *Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες* ισχύουν τα παρακάτω:

► Οι περιορισμένες περικοπές δαπανών σε υπηρεσίες μπορούν να προκαλέσουν υποβάθμιση σε όλο το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών πληροφοριακής υποστήριξης χρηστών

► Η επίτευξη της εξοικονόμησης, μειώνοντας το ωράριο λειτουργίας, θα αυξήσει την κίνηση των χρηστών κατά τις ώρες εξυπηρέτησης του κοινού.

► Οι προσκτήσεις μονογραφιών και περιοδικών έχουν ήδη υποστεί μειώσεις οι οποίες θα συνεχιστούν στο μέλλον.

► Δυσκολίες διατήρησης του υπάρχοντος αλλά και περιορισμός πρόσληψης εξειδικευμένου προσωπικού.

Ο βαθμός προβληματισμού για τα *Υπολογιστικά Κέντρα* είναι μικρότερος καθότι γίνεται ορθολογικότερη κατανομή δαπανών.

Η βιβλιοθήκη και οι υπηρεσίες πληροφορικής αλληλοσυμπληρώνονται. Είναι σημαντικό να σημειωθεί εδώ, ότι σε δύσκολες οικονομικές περιόδους, η βιβλιοθήκη και οι υπηρεσίες πληροφορικής πρέπει να αυξήσουν το βαθμό συνεργασίας τους.

Οι ερωτώμενοι βιβλιοθηκονόμοι αναφέρουν ότι ο προγραμματισμός δαπανών των προηγούμενων ετών ήταν λιτός και αυτό διευκολύνει το χειρισμό των οικονομικών στη δεδομένη στιγμή.

Τη βρετανική βιβλιοθηκονομική κοινότητα προβληματίζει η πίεση για περικοπή δαπανών στο βαθμό που επιβάλλεται να γίνει, πολύ δε περισσότερο που οι απαιτήσεις των χρηστών για επιστημονική έρευνα, έχουν αυξηθεί σημαντικά. Κατά συνέπεια δημιουργείται ένα ανταγωνιστικό κλίμα μέσα στο οποίο κάθε οργανισμός θα πρέπει να διεκδικεί το μερίδιό του κρινόμενο από την αξία του.

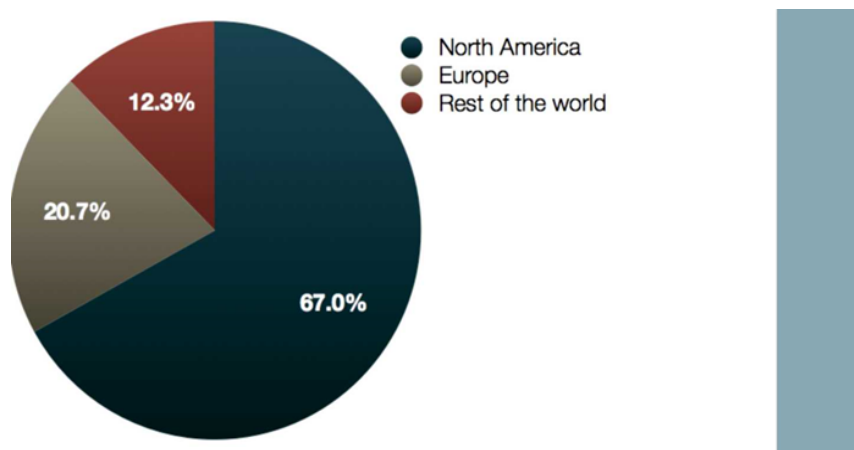
Οι διακυμάνσεις στην ισοτιμία της αγγλικής λίρας (στερλίνα) με άλλα ισχυρά νομίσματα προκαλεί ανησυχία στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών. Το κόστος των συνδρομών που αγοράζονται από το εξωτερικό επηρεάζεται από τη μεταβολή της αξίας της στερλίνας. Οι απαντήσεις των βρετανών Διευθυντών και Προϊσταμένων στην έρευνα επικεντρώνονται σε φόβους για μελλοντικές αρνητικές επιπτώσεις από την οικονομική κρίση. Επειδή όμως ο αντίκτυπος της κρίσης στη δεδομένη στιγμή δεν είναι ιδιαίτερα αισθητός, δεν έχουν διαμορφώσει ολοκληρωμένο σχέδιο αντιμετώπισης των επιπτώσεων, διότι υπάρχει περιθώριο περικοπών χωρίς να πληγούν ουσιαστικά οι βιβλιοθήκες.

Έρευνα 3^η : η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στις βιβλιοθήκες

Τρεις μήνες αργότερα δημοσιεύεται η επόμενη έρευνα τον Δεκέμβριο του 2009. Η έρευνα εκπονήθηκε από το Charleston Observatory του University College of London και διεξήχθη σε 835 βιβλιοθήκες συνολικά σε 61 χώρες ανά τον κόσμο.

1. Γεωγραφική συμμετοχή

Σχήμα 3.4 Γεωγραφική συμμετοχή

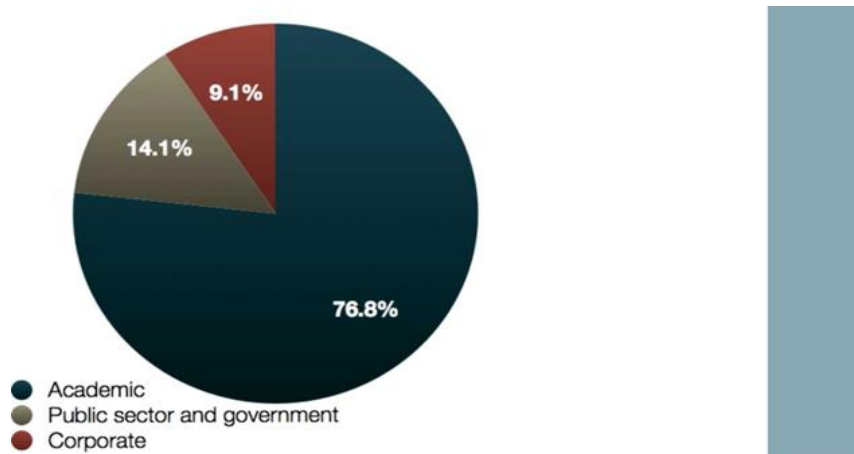

Πηγή: Charleston Observatory, 2009

Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής προέρχεται από την Βόρεια Αμερική που ανέρχεται στο 67,0%, ακολουθεί η Ευρώπη με 20,7% και ο υπόλοιπος κόσμος με 12,3%.

2. Είδη βιβλιοθηκών

Σχήμα 3.5 Είδη βιβλιοθηκών

Πηγή: Charleston Observatory, 2009

Συμμετείχαν σε ποσοστό 76,8% ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, σε 14,1% δημόσιες και κρατικές και το 9,1% αντιστοιχεί σε βιβλιοθήκες που αναφέρονται ως «corporate» (εταιρικές ή άλλων φορέων).

3. Προϋπολογισμός

3.1 Συνολική μεταβολή του προϋπολογισμού για το τρέχον έτος σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος

Πίνακας 3.1 Προϋπολογισμός

	Academic	Public sector and government	Corporate
<i>More than 10% down</i>	27.0	27.0	24.6
<i>Less than 10% down</i>	16.8	9.4	11.4
<i>About the same</i>	39.4	45.9	50.9
<i>Less than 10% up</i>	13.0	11.8	11.3
<i>More than 10% up</i>	3.6	5.9	1.9

Πηγή: «Charleston Observatory», 2009

Με την έναρξη της κρίσης το 2009, το 43,8% των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών έχουν υποστεί περικοπές στη χρηματοδότησή τους.

3.2 Προβλέψεις για τον συνολικό προϋπολογισμό της βιβλιοθήκης κατά το επόμενο οικονομικό έτος, αγνοώντας τον πληθωρισμό

Πίνακας 3.2 Προϋπολογισμός χωρίς πληθωρισμό

	Academic	Public sector and government	Corporate
<i>More than 10% down</i>	18.1	19.1	13.7
<i>Less than 10% down</i>	21.6	10.8	9.8
<i>About the same</i>	47.5	53.6	52.9
<i>Less than 10% up</i>	9.7	13.1	15.6
<i>More than 10% up</i>	3.1	3.6	7.9

Πηγή: «Charleston Observatory», 2009

Οι ακαδημαϊκές πλήττονται περισσότερο, για το οικονομικό έτος 2010 προβλέπονται περικοπές στις σε ποσοστό 39,7%. Οι απαντήσεις δόθηκαν χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αυξήσεις στις τιμές των συνδρομών και του κόστους εργασίας.

3.3 Προβλέψεις για τον συνολικό προϋπολογισμό της βιβλιοθήκης σε δύο χρόνια σε σύγκριση με σήμερα, αγνοώντας τον πληθωρισμό.

Πίνακας 3.3 Προϋπολογισμός δύο επόμενων ετών

	Academic	Public sector and government	Corporate
<i>More than 10% down</i>	6.9	13.6	7.6
<i>Less than 10% down</i>	27.4	13.5	11.5
<i>About the same</i>	37.4	43.2	50.0
<i>Less than 10% up</i>	20.6	19.3	15.3
<i>More than 10% up</i>	7.9	12.4	15.4

Πηγή: «Charleston Observatory, 2009»

Η έρευνα μας δείχνει ότι οι ακαδημαϊκές θα πληγούν περισσότερο από τις δημοσιονομικές πιέσεις με ποσοστό 34,3%. Προβλέπουν ότι σε δύο χρόνια θα λάβουν μικρότερο ποσό προϋπολογισμού σε σύγκριση με το παρόν.

4. Προσωπικό

Ποσοστά των ιδρυμάτων που δείχνουν για τα επόμενα δύο χρόνια σχέδια για μείωση του προσωπικού των υπηρεσιών ή της υποδομής και των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών.

Πίνακας 3.4 Προσωπικό

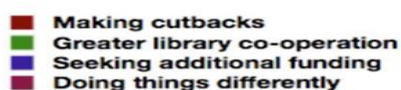
	Staffing	Services and infrastructure	Resources
<i>Academic</i>	30.3	19.1	40.3
<i>Public sector and government</i>	22.4	15.1	29.3
<i>Corporate</i>	19.0	14.6	24.0
All sectors	28.3	18.1	37.4

Πηγή : «Charleston Observatory», 2009

Ο πίνακας δείχνει ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες πρωτοστατούν στις μειώσεις (προσωπικού, υπηρεσιών και δομών, πηγών) σε σύγκριση με τις υπόλοιπες βιβλιοθήκες. Η πλειοψηφία των Ιδρυμάτων δεν προτείνεται να μειώσει τον αριθμό του προσωπικού, όμως η προοπτική φαίνεται σκληρή για μια σημαντική μειοψηφία στον ακαδημαϊκό τομέα.

5. Τρόποι αντιμετώπισης

Σχήμα 3.6 Τρόποι αντιμετώπισης

■ Making cutbacks
■ Greater library co-operation
■ Seeking additional funding
■ Doing things differently

Πηγή: «Charleston Observatory, 2009»

Τα ποσοστά που αντιστοιχούν στα παραπάνω αποτελέσματα είναι:

■ 21,2% ■ 25,3% ■ 19,4% ■ 33,8%

Από το τελευταίο τμήμα αυτής της έρευνας διαπιστώνεται ένας κοινός προσανατολισμός των Διευθυντών που απορρέει από τα παραπάνω δεδομένα της.

► Οι περικοπές και οι οικονομίες που αντιστοιχεί το 21,2% είναι μόνο ένας από τους τρόπους αντιμετώπισης.

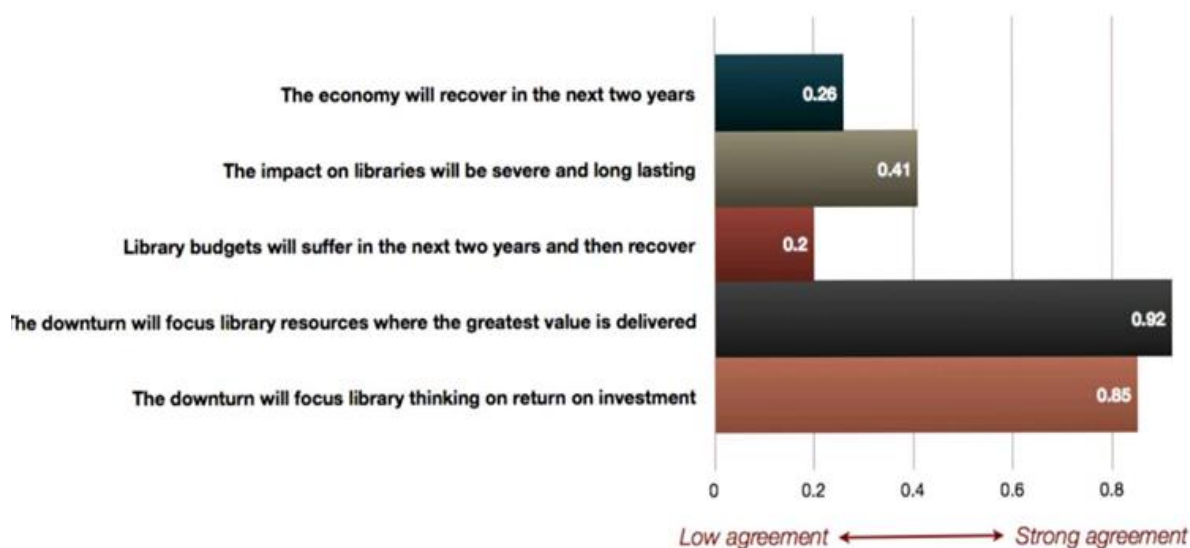
► Η συνεργασία των βιβλιοθηκών που αντιστοιχεί το 25,3% θεωρείται επίσης ένας ισχυρός μηχανισμός για τη δημιουργία τοίχους άμυνας στην εξάπλωση της οικονομικής καταιγίδας.

► Όσον αφορά στις πηγές χρηματοδότησης που αντιστοιχεί το 19,4% εκφάζει την ανάγκη αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης. Σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι στον ίδιο βαθμό αναζητείται χρηματοδότηση από τους φορείς στους οποίους ανήκουν.

► Οι Διευθυντές θεωρούν ότι ο καλύτερος τρόπος να αντιμετωπίσουν ένα πολύπλοκο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον είναι να εφαρμόσουν στρατηγικές μεγάλων αλλαγών που αντιστοιχεί το 33,8% την αναδιαμόρφωση των βιβλιοθηκών για την ψηφιακή εποχή (χρήση μηχανημάτων εξυπηρέτησης π.χ. δανεισμού).

6. Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου

Σχήμα 3.7 Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου

Πηγή: «Charleston Observatory, 2009»

Από το τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου όπου οι Διευθυντές βιβλιοθηκονόμοι απαντούν σε ανοιχτού τύπου ερωτήσεις διαπιστώνεται: •η απαισιόδοξη τάση για την πορεία της οικονομίας τα επόμενα δύο χρόνια (26%) •η επίδραση στις βιβλιοθήκες θα είναι σοβαρή και διαρκής (41%) •συνεπώς αρνητική και για την χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών τα επόμενα δύο χρόνια και έπειτα θα ανακάμψει (2%) •εκφράζεται μία αντίληψη επιβίωσης των βιβλιοθηκών που θα καταφέρουν να δείξουν την αξία τους με την ανάδειξη του ρόλου τους (92%), μπορούν να ανταποδώσουν το κόστος της επένδυσης προς αυτές,

Η έρευνα επιβεβαιώνει ότι οι Διευθυντές των βιβλιοθηκών σε διεθνές επίπεδο είχαν αρχίσει να ανιχνεύουν τις συνέπειες της κρίσης για τα επόμενα χρόνια και ότι είναι απαισιόδοξοι. Η μείωση των κρατικών δαπανών οδηγούν στη μείωση των προϋπολογισμών των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, συνεπώς και των βιβλιοθηκών τους.

Ανάλυση της έρευνας έγινε από τους Nicolas, Rowlands κ.ά. και δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «*Journal of Academic Librarianship*» το έτος 2014.

Έρευνα 4^η: Έρευνα της ARL (Η Association of Research Libraries),

Ο Σύνδεσμος Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (Association of Research Libraries), που περιλαμβάνει 123 ερευνητικές βιβλιοθήκες σε ερευνητικά ιδρύματα στις ΗΠΑ και τον Καναδά, θέλοντας να προσδιορίσει το μέγεθος των πιέσεων που είχαν δεχτεί οι προϋπολογισμοί των μελών της εξαιτίας της ύφεσης, εκπόνησε την άνοιξη του 2009 σχετική έρευνα με τίτλο «ARL Survey on Base Budget 2008-2009» την οποία επανέλαβε και για το οικονομικό έτος 2009-2010. Στην έρευνα συμμετείχαν 100 από 123 μέλη της, την πρώτη χρονιά, και 93 την δεύτερη. (Lowry, 2010). Για το 2008-2009 παρατηρήθηκαν μειώσεις στους προϋπολογισμούς 67 βιβλιοθηκών που σε δύο περιπτώσεις ξεπέρασαν το 10%. Την επόμενη χρονιά οι περικοπές επηρέασαν 61 βιβλιοθήκες, ωστόσο τα ποσοστά των περικοπών αυξήθηκαν με 7 από αυτές να έχουν προϋπολογισμούς μειωμένους άνω του 10% και 21 στην κατηγορία 5-10% (Lowry, 2010). Η κατανομή των περικοπών έφτασε κατά μέσο όρο το 2,74% στο προσωπικό, 5% στις διάφορες λειτουργίες ενώ στις προσκτήσεις έφτασε και το 25% σε κάποιες περιπτώσεις. (Lowry, 2011). Οι περικοπές

στην προσκτήσεις εκφράστηκαν κατά κύριο λόγο με διακοπές συνδρομών περιοδικών σε ποσοστό 54% σε μειώσεις στο κόστος αγοράς ποσοστό 30%. (Παπαδάκη, 2012, 31).

3.3. Ελληνική έρευνα για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Ο ελληνικός δημόσιος τομέας εξ' αιτίας της οικονομικής κρίσης βρέθηκε εκτεθειμένος με ελάχιστη χρηματοδότηση με αποτέλεσμα, να επηρεάσει τα δημόσια ακαδημαϊκά ιδρύματα και τις βιβλιοθήκες τους οι οποίες βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης χρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση με προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ. Μέσω αυτών πολλές υπηρεσίες αναπτύχθηκαν ποιοτικά και ποσοτικά με την ενίσχυση του τεχνικού εξοπλισμού και του προσωπικού. Όμως οι προϋπολογισμοί της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκαν στο 21,05% το 2011, ενώ οι περικοπές ήταν ακόμη υψηλότερες το 2012. (Kostagiolas, et all., 2011). Το διοικητικό προσωπικό μειώθηκε ενώ καταργήθηκαν και συγχωνεύθηκαν πολλά πανεπιστημιακά τμήματα για τα οποία γίνεται αναλυτική αναφορά στο κεφάλαιο Δ'.

Κατά τη διάρκεια του έτους 2013 πραγματοποιήθηκε έρευνα στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες βασισμένη στην έρευνα του University College of London (Charleston Observatory, 2009) με σκοπό να αποτυπωθούν οι απόψεις των Διευθυντών/τριών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Οι Διευθυντές 37 ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών κλήθηκαν μέσω e-mail να συμμετάσχουν στην έρευνα ανταποκρ βιβλιοθήκες, Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.). Το χρονοδιάγραμμα της συνέντευξης περιλαμβάνει τρία βασικά μέρη: α' μέρος: βασικές πληροφορίες σχετικά με τον αποκρινόμενο και τη βιβλιοθήκη. β' μέρος: ερωτήσεις σχετικά με την αξιολόγηση του βαθμού οικονομικών επιπτώσεων σε συγκεκριμένους τομείς της βιβλιοθήκης. Στο γ' μέρος διερευνάται σε ποιο βαθμό οι αποκρινόμενοι συμφωνούν ή διαφωνούν με την εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων ή στρατηγικών για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης. Η έρευνα αποσκοπεί στη συγκέντρωση πληροφοριών από τους Διευθυντές/τριες όσον αφορά την επίδραση της οικονομικής κρίσης και προτάσεις για νέες στρατηγικές διοίκησης. Οι απόψεις τους διατυπώνονται ως εξής:

Επίδραση της ύφεσης στη Βιβλιοθήκη

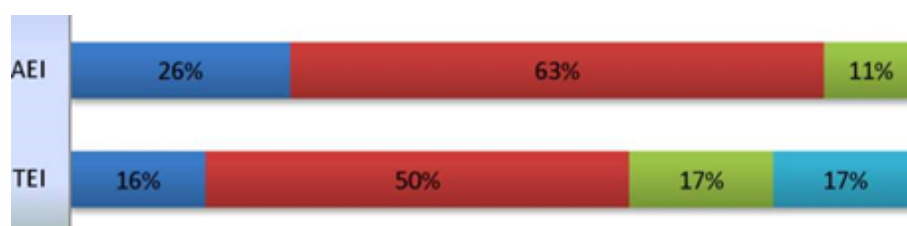
Σχήμα 3.8 Επίδραση της ύφεσης στην συνολική λειτουργία της Βιβλιοθήκης

Πηγή: Παπαδάκη, 2013

Όπως φαίνεται στο σχήμα 3.8 η επίδραση της οικονομικής κρίσης χαρακτηρίστηκε αρνητική σε ποσοστό 60% και ουδέτερη σε ποσοστό 12%. Συνολικά στο 84% διαπιστώνονται οι αρνητικές επιπτώσεις και το 24% έμειναν ανεπηρέαστες από την οικονομική ύφεση.

Σχήμα 3.9 Επίδραση της ύφεσης σε επίπεδο Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων

Πηγή: Παπαδάκη, 2013

Το παραπάνω σχήμα 3.9 εμφανίζει αποτελέσματα για το ίδιο ερώτημα με τα ΑΕΙ σε ποσοστό 89% να βιώνουν εντονότερα το πρόβλημα σε σύγκριση με τα ΤΕΙ σε ποσοστό 66%.

• Προσωπικό

Σχήμα 3.10 Προσωπικό

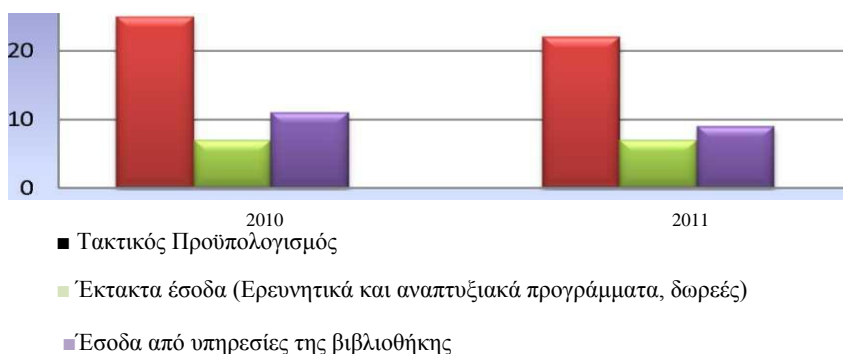

Πηγή: Παπαδάκη, 2013

Από το σχήμα 3.10 που παρουσιάζει τις απαντήσεις προκύπτει ότι, το μόνιμο προσωπικό πλήττεται σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με τους συμβασιούχους όπου οι απαντήσεις «πολύ αρνητικά» φτάνουν το 76%.

•Χρηματοδότηση

Σχήμα 3.11 Χρηματοδότηση

Πηγή 3.1 Παπαδάκη, 2013

Αναφερόμενοι στις πηγές χρηματοδότησης οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν σε τρεις ερωτήσεις που αφορούν 1. Τον τακτικό προϋπολογισμό 2. Έκτακτα έσοδα (ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα, δωρεές κ.λπ) 3. Έσοδα από υπηρεσίες της βιβλιοθήκης. Η δομή είναι η ίδια για τα έτη 2010 και 2011. Το σχήμα 3.11 μας δείχνει ότι από τις 25 βιβλιοθήκες που απάντησαν μόνο οι 7 λαμβάνουν επιπλέον εξωτερική χρηματοδότηση. Μόνο 11 βιβλιοθήκες το 2010 και 9 το 2011 έχουν έσοδα από παρεχόμενες υπηρεσίες. Για το 2011 συμπλήρωσαν την ερώτηση για δημόσια χρηματοδότηση μόνο 23 βιβλιοθήκες.

•Ώρες λειτουργίας

Σχήμα 3.12 Μεταβολή ωρών λειτουργίας

Πηγή: Παπαδάκη, 2013

Σύμφωνα με το σχήμα 3.12, το 26% των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών απάντησαν ότι μείωσαν τις ώρες λειτουργίας τους, το 22% τις αύξησαν και το 52% διατηρούν το ωράριό τους σταθερό.

● Πρόσθετοι πόροι

Σχήμα 3.13 Πρόσθετοι πόροι

Πηγή: Παπαδάκη 2013

Όπως δείχνει το σχήμα 3.13 το μεγαλύτερο ποσοστό των βιβλιοθηκών 63% διαφωνούν στην εφαρμογή πολιτικής χρεώσεων προς τους χρήστες. Η διεκδίκηση χρηματοδότησης από τα Ιδρύματα και η αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης είναι δύο σημαντικοί παράμετροι δεδομένης της οικονομικής κρίσης στις οποίες οι βιβλιοθήκες συγκλίνουν.

●Οι πρακτικές της διοίκησης

Σχήμα 3.14 Οι πρακτικές της διοίκησης

Πηγή: Παπαδάκη, 2013

Στο σχήμα 3.14 γίνεται φανερό ότι εξαιρώντας ένα μικρό ποσοστό που δηλώνουν ουδέτεροι, οι ερωτώμενοι συμφωνούν με τις προτεινόμενες δράσεις – πρακτικές της διοίκησης για την αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης στις βιβλιοθήκες τους. Η αξιοποίηση όλων των παραπάνω δράσεων από τις διοικήσεις, αποτελεί κοινό τους μήνυμα αισιόδοξης αντιμετώπισης της κρίσης.

Σε άλλο σημείο της έρευνας αναφέρονται οι απαντήσεις στους άξονες «συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα» με καθολική συμφωνία 100%. Ο προσανατολισμός σε «πηγές ανοιχτής πρόσβασης» συγκεντρώνει υψηλό βαθμό συμφωνίας σε ποσοστό το 92%. Η καινοτομία 92%, η ποιότητα 92%, η ενεργός συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι 96%.

Σύγκριση ερευνών

Στη διεθνή βιβλιογραφία γίνεται εκτενής αναφορά στα αποτελέσματα των ερευνών τονίζοντας τη σημασία των περικοπών στους προϋπολογισμούς των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, οι αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρουν σε όλες σχεδόν τις λειτουργίες τους διεθνώς και στην Ελλάδα, είναι κοινές. Οι τομείς που πλήττονται περισσότερο είναι:

- Λειτουργικές δαπάνες
- Μείωση προσωπικού
- Περιορισμό μετακινήσεων προσωπικού
- Περιορισμό δυνατοτήτων επαγγελματικής εξέλιξης
- Μείωση στην ποιότητα υπηρεσιών (πηγές πληροφόρησης, ψηφιακές υπηρεσίες, διαδανεισμός, εξυπηρέτηση χρηστών)
- Υλικότεχνικές υποδομές
- Προσκτήσεις
- Μείωση ωραρίου.

Διαπιστώσεις και προτάσεις

Η μείωση του προσωπικού δημιουργεί πρόβλημα στην εξυπηρέτηση της ολοένα αυξημένης προσέλευσης των χρηστών. Η μείωση του πληροφοριακού υλικού και των

προσκτήσεων, η μείωση του ωραρίου υποβαθμίζουν το ρόλο τους. Η χρέωση στους χρήστες αποτελεί ηθικό ζήτημα για τις βιβλιοθήκες. Οι πιέσεις στα Ιδρύματα για αύξηση χρηματοδότησης και η αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης είναι ο κύριος προσανατολισμός για την οικονομική τους ενίσχυση.

Οι προτάσεις των Διευθυντών/τριών επικεντρώνονται: στην ανάπτυξη ή ενίσχυση συνεργιών, συνεργασιών μεταξύ των βιβλιοθηκών. Δημιουργία κοινοπραξιών για την αντιμετώπιση θεμάτων διαδανεισμού, ηλεκτρονικών περιοδικών, καταλογογράφησης (ηλεκτρονικά συστήματα βιβλιοθηκών), Οι συνεργατικές δράσεις θα συμβάλλουν στην εξωστρέφεια των βιβλιοθηκών. Επίσης Οι προτάσεις των Διευθυντών έχουν κοινή αφετηρία πρωτίστως τη διατήρηση του κοινωνικού ρόλου των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Από τα αποτελέσματα είναι προφανές ότι τα ζητήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν είναι κοινά και εντάσσονται στις γενικότερες κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες.

Περιορισμοί των ερευνών

Τα αποτελέσματα των ερευνών που αφορούν τις απόψεις των Διευθυντών/τριών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών με κοινή αφετηρία τα προβλήματα που δημιουργεί η οικονομική κρίση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, διεθνώς δεν ήταν από όλες τις χώρες του κόσμου, καθώς επίσης και από την Ελλάδα από τις 37 συμμετείχαν μόνο οι 25, γι' αυτό το λόγο δεν μπορούν να γενικευτούν. Χρήσιμο είναι να γίνουν περαιτέρω έρευνες. Νεώτερες έρευνες με προσανατολισμό στους άξονες που προαναφέραμε δεν υπήρξαν τόσο διεθνείς από το 2011 και έπειτα, όσο και ελληνικές από το 2013 έως και σήμερα. Συνεπώς σ' αυτό το σημείο επισημαίνουμε το κενό της βιβλιογραφίας.

3.4. Η απάντηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στη διεθνή κρίση:

Συνεργασίες και Κοινοπραξίες

Επιδεικνύοντας την αξία της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης σε περιόδους ύφεσης, φαίνεται η προβολή της αξίας των μη κερδοσκοπικών οργανισμών. (Gower, 2010). Η προσφορά κοινωνικού έργου είναι η κύρια επιδίωξη της, στις μέρες μας (σύμφωνα με τις δεδομένες οικονομικές συνθήκες), είναι η αύξηση της δυνατότητας πρόσβασης στην παγκόσμια πληροφόρηση με την ορθολογικότερη κατανομή των οικονομικών τους πόρων για το κοινό όφελος. Αν και η κάθε βιβλιοθήκη έχει τα δικά της χαρακτηριστικά έχουν πολλά κοινά που τις οδηγούν στη συνεργασία. (Kostagiolas, Papadki, Kanlis, κ.ά. , 2015) Εύστοχα διατυπώνει το Τσιμπόγλου τη φράση: «Πρόσβαση έναντι πρόσκτησης Συνεργασία έναντι αυτάρκειας» έννοιες που καθρεφτίζουν τις ριζικές αλλαγές στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Το ξεκίνημά τους...

Η καταγωγή των *συνεργασιών* μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών αριθμεί αιώνες ύπαρξης. Η διεθνής βιβλιογραφία μας εξασφαλίζει πλήρη ενημέρωση όσον αφορά στην ανάπτυξή τους.

Σύμφωνα με τον Kopp (1998), Ο Melvin Dewey αμερικανός βιβλιοθηκονόμος και ο ιδρυτής του ομώνυμου δεκαδικού συστήματος ταξινόμησης έγραψε για το θέμα της συνεργασίας των βιβλιοθηκών στο περιοδικό της βιβλιοθήκης το 1886 και το 1887. Η American Library Association (ALA) δημιούργησε μια επιτροπή συνεργασίας, που αναφέρεται στο Δελτίο ALA το 1880. Κατά τη διάρκεια ενός συμποσίου που διοργάνωσε η ALA με θέμα "η βιβλιοθήκη του αύριο" το 1939, ο RD Downs παρουσίασε μια φουτουριστική άποψη της βιβλιοθηκονομικής συνεργασίας στο έγγραφό του «*one for all: a historical scetch of library cooperation 1930-1970*». Όπως αναφέρεται στον Subramanian Jane M.), στο Distance Learning: (Τσιμπόγλου, 2005). Το άρθρο στο περιοδικό Public Libraries το 1905 κάνει έκκληση για την *οικουμενική βιβλιοθήκη* «*university library*» όπου οποιοσδήποτε μπορεί να φτάσει οποιοδήποτε βιβλίο επιθυμεί (Public Libraries, 1905). Το 1935 ιδρύεται το Triangle Research Libraries Network που αποτελεί ένα από τα πρώτα συνεργατικά σχήματα των Αμερικανικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Συνεργατικά σχήματα ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών διαμορφώθηκαν διεθνώς με σκοπό την ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων πηγών και πόρων, την πρόσβαση και ανταλλαγή βιβλιογραφικής πληροφορίας ανάμεσα στις βιβλιοθήκες με κύριες δράσεις:

1. Δημιουργία συλλογικών καταλόγων
2. Ανάπτυξη συστημάτων διαδανεισμού υλικού μεταξύ των συνεργαζόμενων βιβλιοθηκών. (εξ' αποστάσεως παροχή τεκμηρίων).
3. Ανταλλαγή βιβλιογραφικών εγγραφών.
4. Συνεργατική ανάπτυξη των συλλογών, με την ενοποίηση κάθετων πληροφοριακών συστημάτων σε οριζόντια δομή. (Ζάχος, 1998).

Η εξέλιξή τους...

Σύμφωνα με τον Wade (1999), οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής συχνά θεωρούνται ως η «πατρίδα» των κοινοπραξιών και των δικτύων βιβλιοθηκών όπως ήταν επισήμως γνωστή τις προηγούμενες δεκαετίες, όπως αναφέρει ο Τσιμπόγλου.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η αύξηση των αναγκών για πληροφόρηση άλλαξε το ρόλο των κοινοπραξιών, εξελίσσονται πλέον σε συνεργατικά σχήματα με μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων.

Όπως μας εξηγεί ο Potter, (1997, 416), ιστορικά οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σχημάτιζαν κοινοπραξίες για την ανταλλαγή έντυπου υλικού. Πρόσφατα, συγκροτούν κοινοπραξίες για την παροχή κοινής πρόσβασης σε ηλεκτρονικούς πόρους μέσω του Διαδικτύου και είναι σε κρατική βάση. Πέντε από τις νεότερες κρατικές προσπάθειες είναι: το GALILEO στη Γεωργία, το δίκτυο βιβλιοθηκών της Louisiana, το OhioLink, το TexShare στο Τέξας και το VIVA στη Βιρτζίνια.

Οι υπηρεσίες που προσφέρονται από τις κοινοπραξίες έχουν, μέχρι σήμερα, σε μεγάλο βαθμό προσθήκες σε υπάρχουσες και συνεχείς αλλά και σε νέες υπηρεσίες.

Λόγοι που συνέβαλαν ώστε καμία ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη να μη μπορεί να θεωρηθεί αυτάρκης ως προς τις πηγές της και επαρκής ως προς τη χρηματοδότηση για να είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις ερευνητικές ανάγκες των χρηστών της είναι:

- Ο ανταγωνισμός που ενισχύεται από την ανάπτυξη κερδοσκοπικών οργανισμών παροχής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

- Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός για χρηματοδότηση των ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο έχει οδηγήσει σε υποβάθμιση της χρηματοδότησης. Έτσι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καλούνται να αξιοποιήσουν στο έπακρο τους όποιους οικονομικούς πόρους και ταυτόχρονα να ανταποκριθούν στην ανάγκη ανάπτυξης των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 έχουν ήδη ξεκινήσει:

- Η ραγδαία αύξησης της παραγωγής της επιστημονικής πληροφορίας και η διάθεσή της σε ψηφιακή μορφή στο Διαδίκτυο
- Η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών που σημαίνει αυτοματισμός και δικτύωση λειτουργιών σε τοπικό επίπεδο
- Η μετάβαση της εκδοτικής παραγωγής από το έντυπο προς το ηλεκτρονικό-ψηφιακό μέσο (ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, CD roms) και η είσοδος εκδοτών στο χώρο αυτό, οδήγησε σε συνδρομητικό σύστημα πρόσβασης στο επιστημονικό περιεχόμενο. (Τσιμπόγλου, 2005)

Διοίκηση κοινοπραξιών

Ο χρόνος και ο τρόπος (διαχείριση προτεραιοτήτων) που αναπτύσσονται οι κοινοπραξίες και η πηγή χρηματοδότησης παίζει σημαντικό ρόλο στην οργανωτική δομή τους. Έτσι, ερευνώντας την ξένη βιβλιογραφία αντλούμε την πληροφορία ότι έχουν αναπτυχθεί διάφοροι τύποι κοινοπραξιών. όπως αναφέρονται στους (Allen and Hariso, 1997) ο Τσιμπόγλου (2005) μας ενημερώνει για την ανάπτυξη των παρακάτω τύπων κοινοπραξιών: 1. Όταν η χρηματοδότηση είναι κεντρική (από το Συμβούλιο Συντονισμού Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης), συνήθως απαιτείται κεντρική διοίκηση που έχει λόγο στη χάραξη της πολιτικής. Σ' αυτή την περίπτωση έχουμε τις **εθνικές (ή πολιτειακές) κοινοπραξίες**. Η κεντρική υπηρεσία τους διασφαλίζει τα έξοδα των συμβάσεων. 2. Όταν η χρηματοδότηση είναι κεντρική ή συμπληρώνεται και από εξωτερικούς παράγοντες αναφερόμαστε σε **συμπαγείς ομοσπονδίες** που τις αποτελούν ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ή και εθνικά δίκτυα βιβλιοθηκών. 3. Καθώς επίσης και σε **δίκτυα βιβλιοθηκών διαφορετικών κατηγοριών (ή και διαπολιτειακά δίκτυα)** προερχόμενα από διαφορετικές κατηγορίες βιβλιοθηκών συνήθως διοικούνται από κεντρικό πρόσωπο και από επιμέρους ομάδες εργασίας που μεταξύ τους κυριαρχεί ένα εθελοντικό επίπεδο συνεργασίας. 4. Τέλος όταν η χρηματοδότηση προέρχεται από συνεισφορές μελών, η διοίκηση ασκείται από διευθύνουσα επιτροπή των εκπροσώπων των βιβλιοθηκών-μελών και διάφορες ομάδες εργασίας. Σ' αυτή την περίπτωση αναφερόμαστε σε **χαλαρές ομοσπονδίες**.

Σε γενικές γραμμές οι κοινοπραξίες χωρίς νομική μορφή στηρίζονται στη συμφωνία των συμμετεχόντων, άλλες έχουν τη μορφή εταιρίας ή κοινωφελούς οργανισμού. Η διεθνής πρακτική είναι η χρηματοδότηση να είναι από το κράτος, από φορέα ή πρόγραμμα χρηματοδότησης και στη συνέχεια να στηρίζονται στις εισφορές των μελών τους και να επιδιώκουν οικονομική επάρκεια από ανταποδοτική παροχή υπηρεσιών, την παραγωγή βιβλιογραφικών εργαλείων κ.ά. Η διοικητική δομή, η οργανωτική δομή, ο τρόπος λήψης αποφάσεων για πολιτικές και διαδικασίες και ο τρόπος ελέγχου ορίζονται από το συμφωνητικό τους. Η ποικιλία οργανωτικών δομών των κοινοπραξιών εξυπηρετεί τις εκάστοτε ανάγκες και προτεραιότητες. Οι περισσότερο συγκεντρωτικές οργανωτικές δομές αποφέρουν μεγαλύτερα οφέλη. (π.χ. ευνοϊκότερες διαπραγματεύσεις με τους εκδότες και προμηθευτές ηλεκτρονικών πόρων). (Ζάχος, Porter, Τσιμπόγλου)

Μία ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη μπορεί να είναι μέλος σε περισσότερες από μία κοινοπραξίες σύμφωνα με τον Bostic (2001) ένα τυπικό παράδειγμα αποτελεί η Healey Library του University of Massachusetts στη Βοστώνη, η οποία είναι ταυτόχρονα μέλος σε έξι κοινοπραξίες: μία για ερευνητικές βιβλιοθήκες άλλη που παρέχει ισχυρή υποστήριξη στους προπτυχιακούς και πρόσβαση σε εξειδικευμένο υλικό, ένα εθνικό δίκτυο πολλαπλών τύπων, ένα εθνικό δίκτυο, μία κρατικά θεσμοθετημένη ομάδα πίεσης και μία περιφερειακή ομάδα πολλαπλών τύπων, όπως αναφέρεται στον (Τσιμπόγλου 2005, 213).

Συνεργασίες και κοινοπραξία ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Θα ακολουθήσει μία αναφορά στο διαδανεισμό, στο ILSAS, στα αποθετήρια και στα ηλεκτρονικά περιοδικά και, έτσι ώστε να πληροφορήσουμε τον αναγνώστη για τον σημαντικό ρόλο που έπαιξαν οι συνεργασίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών και τα οικονομικά οφέλη τους.

► Δίκτυο διαδανεισμού

Σύμφωνα με τον Alexander (1999) Ο διαδανεισμός εμφανίζεται την ίδια χρονική περίοδο με τη δημιουργία κοινοπραξιών. Το 1898 ένας βιβλιοθηκονόμος του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια ανακοίνωσε ότι «θα είναι πρόθυμος να δανείζει βιβλία από τη βιβλιοθήκη του σε εκείνους που θα ανταποκριθούν», και στο Princeton ένα χρόνο αργότερα βιβλιοθηκονόμος πρότεινε «δανεισμό βιβλιοθήκης σε βιβλιοθήκη», όπως αναφέρεται στον Subramanian (2002).

Στις μέρες μας τα οφέλη από την ανάπτυξη ηλεκτρονικών συστημάτων διαδανεισμού είναι: η εξοικονόμηση πόρων και η παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών υποστήριξης του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου των Ακαδημαϊκών και άλλων ιδρυμάτων, Η συντονισμένη ανάπτυξη των συλλογών των Βιβλιοθηκών - Μελών του Συνδέσμου και των συνεργαζόμενων ιδρυμάτων, Η συντήρηση αλλά και η επέκταση του κεντρικού συστήματος διαδανεισμού βιβλίων σε εθνικό επίπεδο.

Στη χώρα μας το Δίκτυο Διαδανεισμού Ελληνικών Βιβλιοθηκών (ΔΔΕΒ) και για τις διεθνείς συνεργασίες του Hellenic Interlibrary Loan network, συντομογραφικά HILL-net αποτελεί επίσημη συνεργασία Φορέων που έχουν την ευθύνη λειτουργίας Υπηρεσιών Βιβλιοθήκης & Πληροφόρησης στην ελληνική και κυπριακή επικράτεια και διενεργούν την υπηρεσία του Διαδανεισμού. Συστήθηκε από τον Σύνδεσμο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) και το ηλεκτρονικό σύστημα που χρησιμοποιεί ονομάζεται ΙΡΙΣ. Το ΙΡΙΣ επικοινωνεί με τον Συλλογικό Κατάλογο των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Κ.Ε.Α.Β.). Δημιουργήθηκε το χρονικό διάστημα 1999-2003 και χρηματοδοτήθηκε από το Β' Κ.Π.Σ. – Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. Ι «Δικτύωση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» (περίοδος 1996-1999). Το 2014 κυκλοφόρησε η 9η έκδοση με 4.089.231 βιβλιογραφικές εγγραφές από 59 βιβλιοθήκες μέλη του Σ.Κ.Ε.Α.Β, με 69 βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων.

► Παροχή Ολοκληρωμένου Περιβάλλοντος βιβλιοθήκης ως Υπηρεσίας (ILSaS - Integrated Library System as Service)

Το ILSaS είναι έργο που αποτελεί την ενοποίηση όλων των κάθετων πληροφοριακών συστημάτων καταλογογράφησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και τη μετάβαση τους από ένα κάθετο σχήμα σε μια οριζόντια δομή. Ο βασικός στόχος ήταν η οικονομία κλίμακας τόσο σε οικονομικό επίπεδο όσο και σε ανθρώπινο δυναμικό, ενοποιώντας τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε ένα συνεργατικό μοντέλο με πολλαπλά οφέλη για όλους. (HEALL Journal, 2016)

► Αποθετήρια

Η κυρίαρχη, διεθνώς, αντίληψη και πρακτική των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων είναι η έμφαση στην παροχή υπηρεσιών και πηγών πληροφόρησης μέσω του Διαδικτύου, για

εξοικονόμηση πόρων και φυσικού χώρου. Η πιο δημοφιλής μέθοδος καταγραφής, διατήρησης και διάδοσης της επιστημονικής παραγωγής εντός του ιδρύματος (που παράγεται από τα μέλη των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων), είναι η δημιουργία Αποθετηρίων με τη χρήση εφαρμογών ανοικτού κώδικα και τους κανόνες ανοικτής πρόσβασης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει την Ανοικτή Πρόσβαση θεωρώντας ότι τα αποτελέσματα της δημόσιας χρηματοδοτούμενης έρευνας πρέπει να είναι προσβάσιμα χωρίς πρόσθετο κόστος, κάθε φορά που κάποιος έχει πρόσβαση σε αυτά ή τα χρησιμοποιεί. Το ευρετήριο των αποθετηρίων ανοικτής πρόσβασης openDOAR καταγράφει περισσότερα από 3.000 αποθετήρια σε όλο τον κόσμο, ενώ το 44% βρίσκονται στην Ευρώπη. Τον Φεβρουάριο του 2016, το openDOAR καταγράφει για τη χώρα μας 30 αποθετήρια. Το **Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ)** με τον εθνικό χαρακτήρα της ηλεκτρονική υποδομής, αφιερώνεται στη συστηματική τεκμηρίωση, διάθεση και πρόσβαση σε έγκριτα επιστημονικά δεδομένα. Διαθέτει τη μηχανή αναζήτησης **openarchives.gr** που δίνει πρόσβαση σε μεγάλο μέρος επιστημονικής πληροφορίας.

Σήμερα, όλο και περισσότεροι εκδότες και ερευνητές επιλέγουν τη δημοσίευση με ανοικτή πρόσβαση γιατί εξασφαλίζει:

- Άμεση και ελεύθερη πρόσβαση στο επιστημονικό έργο
- Αυξημένη αναγνωσιμότητα και απήχηση του επιστημονικού έργου σε διεθνές επίπεδο
- Αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων προς όφελος της επιστήμης και της προόδου
- Ελεύθερη κυκλοφορία της πληροφορίας στην επιστημονική κοινότητα
- Μείωση του κόστους έκδοσης για τον φορέα
- Διαχρονική παρουσίαση και προβολή του έργου του φορέα
- Μακροχρόνια διατήρηση του ψηφιακού περιεχομένου
- Ενίσχυση της καινοτομίας και της ακαδημαϊκής επικοινωνίας (ΕΚΤ, 2017)
-

► Ηλεκτρονικά περιοδικά

Ανατρέχοντας στο παρελθόν η συνεργασία και η δικτύωση μεταξύ των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών δεν είναι μακρόχρονη, είναι όμως αποτελεσματική γιατί κάλυψε κοινές ανάγκες και ώθησε την παροχή υπηρεσιών πέρα από τα στενά όρια κάθε βιβλιοθήκης. Αξιόλογο παράδειγμα συνεργασίας στην ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα είναι η σύσταση της Κοινοπραξίας των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών **HealLink** (Hellenic Academic Libraries Link), 1998.

Οι κάθετες δράσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην πρόσκτηση επιστημονικών περιοδικών (η κάθε βιβλιοθήκη τα δικά της περιοδικά) οδηγεί σε οικονομικό αδιέξοδο για τους παρακάτω λόγους:

- Η ραγδαία αύξηση της εκδοτικής δραστηριότητας
- Η αύξηση των τιμών των περιοδικών και η ταυτόχρονη μείωση των προϋπολογισμών των βιβλιοθηκών
- Χρέη προς τους εκδότες
- Διατίθενται τεράστια ποσά χωρίς να καλύπτεται η ανάγκη για τρέχουσα πληροφορία

Τη λύση έρχεται να δώσει η Κοινοπραξία όπου το 1998 υπογράφει την πρώτη συμφωνία για συλλογική ηλεκτρονική πρόσβαση στα περιοδικά που εκδίδονται από τον οίκο Elsevier. Πέντε χρόνια μετά, όλα τα μέλη της Κοινοπραξίας των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών έχουν καταργήσει τις έντυπες συνδρομές τους σε 13 από τους μεγαλύτερους εκδότες επιστημονικών περιοδικών και παράλληλα έχουν ηλεκτρονική πρόσβαση από 7.193 περίπου τίτλους επιστημονικών περιοδικών. Η Κοινοπραξία των περιοδικών μας ενημερώνει ότι σε εθνικό επίπεδο δεν διαθέταμε στους χρήστες μας παραπάνω από 1500 τίτλους, δηλαδή διαθέταμε το 45% των εκδόσεων τους (ενώ πληρώναμε για το 127%). (Δέρβου, Τζεδάκη και Φράγκου-Μπάτσιου, 2003, σ. 245-249).

► **Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ): χρηματοδότηση, διοίκηση, ωφελούμενοι**

Στη συνέχεια οι βιβλιοθήκες θεωρούν αναγκαίο η Κοινοπραξία να υποστηριχθεί από ένα θεσμικό όργανο το οποίο να υποστηρίζει περαιτέρω δράσεις τους. Η ανάγκη είχε καταγραφεί από το 1990. Το έναυσμα για την υλοποίηση δίνεται από την κοινοτική χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ με το Νόμο υπ' αριθ. 3404, Αρ. Φύλλου 260-άρθρο 17/2005 θεσμοθετείται ο «Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» (ΣΕΑΒ)» Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και πέντε μέλη. Μέλη του ΣΕΑΒ 22 Πανεπιστήμια 14 Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Εθνική Βιβλιοθήκη, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Στόχοι του ΣΕΑΒ που πραγματοποιήθηκαν μέχρι σήμερα είναι:

- Εξοικονόμηση πόρων Παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών υποστήριξης εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου
- Συντονισμένη ανάπτυξη συλλογών βιβλιοθηκών
- Δημιουργία εθνικού συστήματος διαδανεισμού
- Χάραξη κοινής στρατηγικής πρόσβασης σε ηλεκτρονικό υλικό

Παρεχόμενες υπηρεσίες

Πρόσβαση σε διεθνείς ηλεκτρονικές επιστημονικές πηγές

- Πρόσβαση σε πλήρες κείμενο ηλεκτρονικών περιοδικών και βιβλίων, καθώς και σε βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων
- 20 διεθνείς εκδοτικοί οίκοι
- 11.600 επιστημονικά ηλεκτρονικά περιοδικά πλήρους κειμένου
- 30.000 ηλεκτρονικά βιβλία. Επιστημονικές βάσεις

Συλλογικός κατάλογος και σύστημα διαδανεισμού

- 59 βιβλιοθήκες- μέλη του ΣΚΕΑΒ
- 4.089.231 βιβλιογραφικές εγγραφές
- 69 βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων
- Κεντρική Υποδομή για την παροχή Ολοκληρωμένου Περιβάλλοντος Βιβλιοθήκης ως Υπηρεσίας (ILSaS). Περιλαμβάνει 30 βιβλιοθήκες και 2.000.000 εγγραφές

Προσβάσιμη πολυτροπική ηλεκτρονική βιβλιοθήκη (AMELib)

Υπηρεσία εντοπισμού λογοκλοπής ;

Ελληνικά ακαδημαϊκά ηλεκτρονικά συγγράμματα και βοηθήματα (www.kallipos.gr)

Εισαγωγή του ηλεκτρονικού διαδραστικού, πολυμεσικού βιβλίου στην Ανώτατη Εκπαίδευση

- Περιοδικό Ελληνικών Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών – HEALJournal
- Μονάδα διασφάλισης ποιότητας για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (ΜΟΔΙΠΑΒ)
- Υπηρεσίες τεκμηρίωσης, προβολής και αξιοποίησης της επιστημονικής δραστηριότητας και των ερευνητικών αποτελεσμάτων των ελληνικών •AEI (CRIS-Current Research Informantion System)

Ωφελούμενοι από τις δραστηριότητες του ΣΕΑΒ

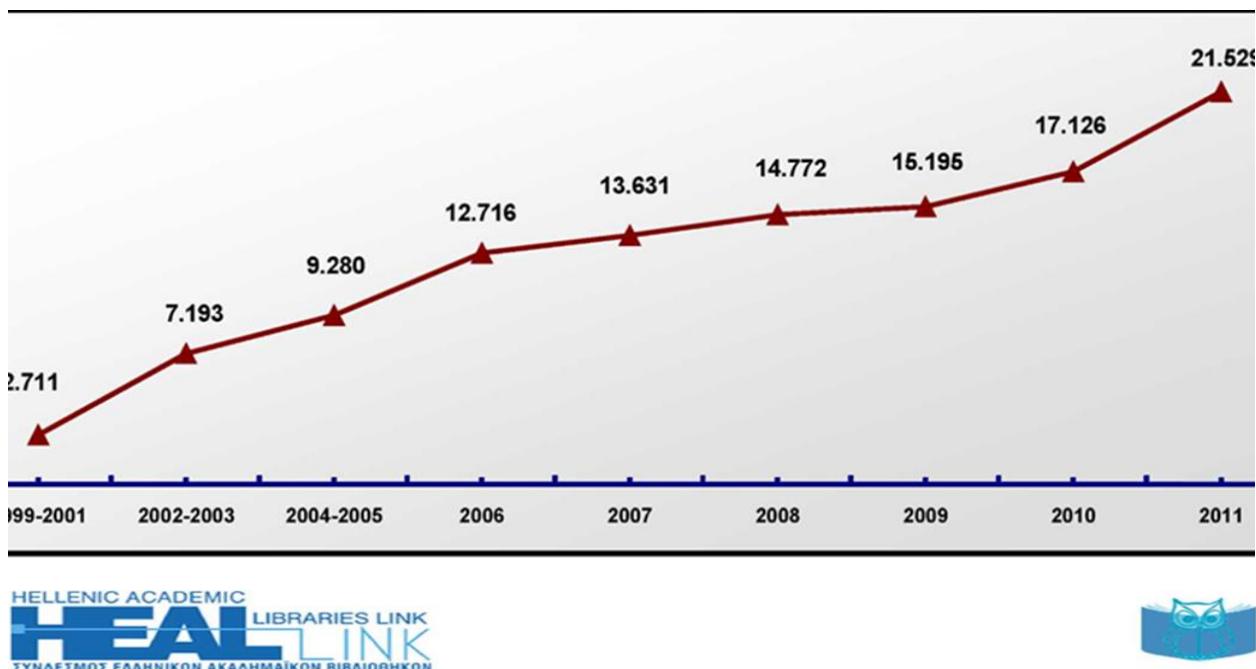
50 εκπαιδευτικά ιδρύματα, ερευνητικά κέντρα και άλλοι οργανισμοί δημοσίου τομέα, 30 βιβλιοθήκες και οργανισμοί του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, 15.000 καθηγητές και ερευνητές 350.000 προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές/σπουδαστές. (ΣΕΑΒ, 2015)

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν ένα πολύπλευρο έργο διεθνών προδιαγραφών και βρίσκονται στο επίκεντρο μιας γιγαντιαίας προσπάθειας στον τομέα διαχείρισης, πρόσβασης και παραγωγής της επιστημονικής γνώσης. (Κυριακοπούλου, Γλωσσιώτης, 2010).

Συνοψίζοντας

Με τη συμμετοχή των βιβλιοθηκών σε συνεργατικά σχήματα προωθείται κοινό πρόγραμμα δράσης, αναζητούνται πηγές χρηματοδότησης για καινοτόμα έργα, επιδιώκονται «οικονομίες κλίμακας», με την ορθολογική διαχείριση διαθέσιμων πόρων γίνονται μέλη ξένων κοινοπραξιών, διεθνοποιούνται, εξειδικεύεται το προσωπικό και αποκτά νέες δεξιότητες. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η παροχή βελτιωμένων και ποιοτικών σύγχρονων υπηρεσιών προς τους χρήστες που είναι ο απώτερος σκοπός κάθε βιβλιοθήκης.

Σχήμα 3.15 Ηλεκτρονικές πηγές: πεπραγμένα 2010-2011

Πηγή: Ξενίδου-Δέρβου, Φράγκου-Μπάτσιου και Μορελέλη-Κακούρη, 2011

Από το σχήμα 3.11 διαφαίνεται η πρόοδος στην πρόσκτηση ηλεκτρονικών περιοδικών από την ίδρυση της Κοινοπραξίας HealLink έως το 2011 το οποίο είναι μέρος

επιστημονικής δημοσίευσης που παρουσιάστηκε στο 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2011.

3. 5. Πρόσβαση στην επιστημονική πληροφορία

Στη συνέχεια θεωρούμε απαραίτητο να παρεμβάλουμε τις παρακάτω πληροφορίες έτσι ώστε, ο αναγνώστης να κατανοήσει τους βασικούς λόγους ανάγκης ύπαρξης κοινοπραξιών ανάμεσα στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αλλά και τις αλλαγές που επιφέρει στις αποφάσεις τους η οικονομική κρίση στις μέρες μας.

α. Το συνδρομητικό μοντέλο πρόσβασης στις επιστημονικές δημοσιεύσεις

Σύμφωνα με τους Bruxvoort, D. Mitchell Scott (2016) για την πρόσβαση στην επιστημονική πληροφορία το μοντέλο που επικρατεί είναι αυτό των συνδρομών, και τελευταία αυτό των “big deals” που προβλέπουν ηλεκτρονική πρόσβαση σε όλα τα περιοδικά του εκδότη για μια τιμή, με πολυετείς συμφωνίες-πακέτα (multiyear agreements) υψηλού κόστους και περιλαμβάνουν ρήτρες «εμπιστευτικότητας» που απαγορεύουν στις βιβλιοθήκες να κοινοποιήσουν οποιαδήποτε πληροφορία σχετική με τους συμβατικούς όρους. Προκειμένου οι κοινοπραξίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών να ανταπεξέλθουν με προϋπολογισμούς που βαίνουν μειούμενοι, περικόπτουν τίτλους μικρότερων εκδότων και με αυτόν τον τρόπο, ενισχύονται τα μονοπώλια των μεγάλων εκδότων. ΕΚΤ (Σαχίνη και Τσουκαλά, 2017, 4-7)

β. Η ανοιχτή πρόσβαση στις επιστημονικές δημοσιεύσεις

Το αυξανόμενο κόστος των συνδρομών ασκεί σημαντική πίεση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Το συνδρομητικό σύστημα πρόσβασης σε επιστημονικό περιεχόμενο έχοντας δημιουργήσει τεράστια κέρδη για τους εκδότες και ανισότητες στην πρόσβαση στη γνώση σε παγκόσμιο επίπεδο, φαίνεται σταδιακά να μεταμορφώνεται, μεταξύ άλλων και υπό την πίεση της ανοικτής πρόσβασης ως νέου επιχειρησιακού μοντέλου για τις επιστημονικές εκδόσεις.

Η οικονομική ύφεση επηρέασε σοβαρά ακόμα και τις μεγαλύτερες επιστημονικές βιβλιοθήκες όπως ο Charles Lowry το 2011 διαπίστωσε ότι περισσότερες από τις μισές βιβλιοθήκες της Ένωσης Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (ARL) που ρωτήθηκαν ανέφεραν ακύρωση περιοδικών κατά την περίοδο 2009-2010 όπως αναφέρουμε στο κεφάλαιο 3.1, σ.40

Ο Διεθνής Συνασπισμός Κοινοπραξιών Βιβλιοθηκών, International Coalition of Library Consortia (ICOLC) αναδεικνύει το πρόβλημα με έρευνα στην οποία συμμετείχαν πενήντα ομάδες μελών του από όλο τον κόσμο ανώνυμα, με σκοπό τη μέτρηση των αλλαγών τιμών από το 2009 έως το 2010 από περισσότερους από 30 μεγάλους πωλητές και εκδότες ηλεκτρονικών περιοδικών και βάσεων δεδομένων. Η έρευνα αυτή αποκαλύπτει ότι το 38% των μεταβολών των τιμών επέτρεψε τον έλεγχο των τιμών με τη μορφή του 1% να αυξάνεται ή να μειώνεται. Το 7% (7%) των μεταβολών των τιμών παρείχε μειώσεις τιμών. Στα πλαίσια αυτά ο ICOLC ζητά από τους προμηθευτές για το 2010-2011 να συγκρατήσουν τις τιμές ώστε οι πελάτες να διατηρήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο άδειες πληροφοριακών πηγών. (ICOLC, 2016)

Πίνακας 3.5 Ηλεκτρονικά Περιοδικά μέσω HEAL-Link

Έτος	Τίτλοι Ηλεκτρονικών Περιοδικών	Τίτλοι Ηλεκτρονικών Περιοδικών Ανοικτής Πρόσβασης
2006	12.716	2.497
2007	13.631	-
2008	14.772	-
2009	15.195	4.080
2010	17.126	5.528
2011	21.529	7.324
2012	14.400	
2013	11.400	

Πηγή: Ζάχος, Πολυχρονόπουλος, 2015

Αξίζει να αναφερθεί ότι, σημαντική άνοδο εμφανίζει το ποσοστό των ηλεκτρονικών περιοδικών ανοικτής πρόσβασης, από λιγότερα από το 1/5 του συνόλου των τίτλων το 2006 σε περίπου το 1/3 το 2011, ενώ σήμερα ο αριθμός των άρθρων που δημοσιεύονται με ανοικτή πρόσβαση ετησίως αυξάνεται με διπλάσιο ρυθμό σε σχέση με το σύνολο των επιστημονικών άρθρων, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση Open Access Journal Publishing 2016-2020, η ανοικτή πρόσβαση αντιπροσωπεύει ήδη περίπου το ένα τρίτο του συνόλου των ερευνητικών άρθρων που δημοσιεύονται (συμπεριλαμβανομένων των άρθρων μετά τη λήξη του εμπάργκο τους). Το Directory of Open Access Journals μόνο περιλαμβάνει πάνω από 9.300 τίτλους και σχεδόν 2,4 εκατομμύρια άρθρα ανοικτής πρόσβασης και εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να αυξάνεται φτάνοντας τα 3 εκατομμύρια το 2020.

Στην Ελλάδα, το ποσοστό των τίτλων ανοικτής πρόσβασης έχει ανέβει σημαντικά. Για παράδειγμα, η υπηρεσία ηλεκτρονικών εκδόσεων περιοδικών EKT ePublishing περιλαμβάνει 24 τίτλους περιοδικών, 3 σειρές πρακτικών συνεδρίων και περισσότερα από 7.900 άρθρα από έγκριτους Έλληνες εκδότες, με αποτέλεσμα ολοένα μεγαλύτερο τμήμα της επιστημονικής παραγωγής να είναι διαθέσιμο χωρίς χρέωση για τον τελικό χρήστη. Αντίστοιχα η δράση «Κάλλιπος» η οποία υλοποιήθηκε από τον ΣΕΑΒ, το ΕΜΠ και το ΕΔΕΤ οδήγησε στην παροχή ηλεκτρονικών συγγραμμάτων ανοικτής πρόσβασης για φοιτητές των ελληνικών ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Σύμφωνα με στοιχεία της έρευνας των Laviere V., Haustein, S., Mongeon, P. (2015), το 2013, το 50% του συνόλου των επιστημονικών άρθρων δημοσιεύθηκαν σε περιοδικά των πέντε κορυφαίων εκδοτικών οίκων (Reed-Elsevier, Wiley-Blackwell, Springer, Taylor and Francis). Στην περίπτωση δε των κοινωνικών επιστημών η συγκέντρωση είναι πραγματικά εντυπωσιακή με το 70% των άρθρων να έχει δημοσιευθεί σε περιοδικά των πέντε κορυφαίων εκδοτών. (EKT, 2017)

γ. Επιχειρησιακά μοντέλα ανοικτής πρόσβασης ως εναλλακτικά του συνδρομητικού μοντέλου

Οι εμπορικοί εκδότες πρώτοι αναγνώρισαν την επιτακτική ανάγκη προσαρμογής στη νέα πραγματικότητα που επιβάλλει η ανοικτή πρόσβαση και αναζητώντας να μειώσουν τις απώλειες από τις σταδιακές μειώσεις ή και ακυρώσεις συνδρομών διαμόρφωσαν ένα εμπορικό μοντέλο ανοικτής πρόσβασης σύμφωνα με το οποίο χρεώνουν ανά άρθρο κατά την αποδοχή της δημοσίευσης αυτού. Η χρέωση ονομάζεται Article Processing Charge (APC) και τελικά βαρύνει το φορέα του συγγραφέα ή το χρηματοδότη έρευνας, οι οποίοι

αναγνωρίζουν τα κόστη αυτά ως επιλέξιμα, καθώς συνήθως απαιτούν την ανοικτή πρόσβαση. Ένα δεύτερο και πολύ σημαντικό εναλλακτικό επιχειρησιακό μοντέλο ανοικτής πρόσβασης είναι το λεγόμενο συλλογικό μοντέλο χρηματοδότησης (collective funding model), στο πλαίσιο του οποίου πολλοί φορείς συμπράττουν για να υποστηρίξουν τις εκδόσεις ανοικτής πρόσβασης σε συγκεκριμένους τομείς. (ανθρωπιστικές επιστήμες). Η αναπροσαρμογή του υπάρχοντος συνδρομητικού συστήματος συνολικά σε ένα σύστημα πληρωμής της ανοικτής πρόσβασης, είναι δυνατή τώρα τουλάχιστον για τα περιοδικά, το οποίο θα είναι πιο οικονομικό για τους φορείς έρευνας. Χαρακτηριστικά, η Γερμανία, η Ολλανδία και η Αυστρία βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις με τους μεγάλους εκδότες προς αυτή την κατεύθυνση. Προκειμένου να λειτουργήσει όμως ένα σύστημα στο οποίο οι εκδότες θα συμφωνήσουν να πληρώνονται λιγότερα χρήματα, χρειάζεται η συμμετοχή πολλών χωρών για να ενισχυθεί η διαπραγματευτική τους ικανότητα απέναντι στους εκδότες. ΕΚΤ (Σαχίνη και Τσουκαλά, 2017)

Το 1998 οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην *Ελλάδα* είχαν ήδη διαπιστώσει ότι οι δρόμοι που οδηγούσαν στη λύση του αδιεξόδου που είχε δημιουργηθεί από την ολοένα και μεγαλύτερη αύξηση των τιμών των περιοδικών και την παράλληλη μείωση των προϋπολογισμών των βιβλιοθηκών, ήταν δύο: περικοπές των συλλογών περιοδικών και 2. συνεργασία για την από κοινού ανάπτυξη των συλλογών. (Δέρβου, Τζεδάκη και Φράγκου-Μπάτσιου, 2003, σ. 247).

Οι λόγοι που σχηματίστηκαν οι διάφορες κοινοπραξίες μπορεί να ποικίλλουν, αλλά ένας κοινός στόχος που ενυπήρχε σε όλες τις προσπάθειες είναι: η επίτευξη οικονομικών κλίμακος. (Τσιμπόγλου, 2005).

Η από κοινού διαπραγμάτευση με τους εκδότες-διαθέτες πηγών πληροφόρησης για την από κοινού πρόσβαση στο υλικό αυτό, έγινε μια από τις κύριες επιδιώξεις των *κοινοπραξιών* που δημιουργήθηκαν. Η συγκεντρωμένη αγοραστική δύναμη ενός συνεργατικού σχήματος έχει μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη έναντι των εκδοτών, ενώ το μοίρασμα του κόστους δίνει την δυνατότητα για πρόσβαση σε υλικό που ήταν αδύνατο να αποκτήσει η κάθε Βιβλιοθήκη από μόνη της. (Ζάχος, 1998, 178-179)

Οι Νότιες Ευρωπαϊκές Βιβλιοθήκες Link (SELL, n.d.) το 2001 ίδρυσαν μια κοινοπραξία με συμμετοχή 257 βιβλιοθηκών (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) με βάση τη δήλωση της Καταλανική Κοινοπραξία βιβλιοθηκών (Ισπανία), με τίτλο «γιατί μερικές βιβλιοθήκες πληρώνουν περισσότερα για ηλεκτρονικές πληροφορίες». Το SELL στοχεύει στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των νότιων ευρωπαϊκών χωρών, για να δημιουργήσουν ειδική τιμολογιακή πολιτική εκδοτών και διαθετών. (South European Library Link, 2017)

Η εκπροσώπηση σε διεθνές επίπεδο εξασφαλίζεται από την International Coalition of Libraries Consortia, (ICOLC) που είναι ένας διεθνής οργανισμός για την προώθηση των συνεργατικών προσπαθειών μεταξύ επιστημονικών βιβλιοθηκών, υφίσταται από το 1996. Σήμερα περιλαμβάνει περίπου 200 κοινοπραξίες βιβλιοθηκών στη Βόρεια και Νότια Αμερική, την Ευρώπη (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας), την Αυστραλία, την Ασία και την Αφρική. Ενημερώνει σχετικά με τους νέους πόρους ηλεκτρονικών πληροφοριών, τις πρακτικές τιμολόγησης των παρόχων ηλεκτρονικών πληροφοριών και διαθετών και άλλα σημαντικά θέματα για τους διευθυντές, τα διοικητικά συμβούλια και τις βιβλιοθήκες των κοινοπραξιών. (International Coalition of Libraries Consortia, 2017)

Οι κοινοπραξίες ξεκίνησαν ως δίκτυο για πανεπιστήμια που υποστηρίζονται από το δημόσιο και κολέγια, αλλά επεκτείνονται ώστε να περιλαμβάνουν και ιδιωτικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες όπως η κοινοπραξία του Οχάιο. Αναπτύσσονται σαν ομόκεντροι κύκλοι, σε επίπεδο πόλης, περιοχής, πολιτείας, περιφέρειας, εθνικό και διεθνές.

3.6. Καινοτομίες και επιχειρηματικότητα στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

«Η ανακάλυψη έγκειται στο να βλέπεις το ίδιο πράγμα όπως όλοι και να σκέφτεσαι κάτι διαφορετικό» Albert Szent-Gyorgyi - Νικητής βραβείου Νόμπελ

Η *καινοτομία* είναι μία λέξη που προέρχεται από τα Λατινικά και σημαίνει την εισαγωγή κάτι καινούργιου στον υπαρκτό κόσμο και στη σειρά των πραγμάτων ή τη βελτίωση της παραγωγικότητας των πόρων. Όπως αναφέρεται από τον J.B. Say, όπως παρατίθεται στον Drucker (1985). Ο όρος καινοτομία αναφέρεται σε μια διαδικασία που περιλαμβάνει τη σύλληψη της ιδέας, την αξιολόγησή της και τέλος την υλοποίησή της. Είναι μία ιδιαίτερη επίπονη διαδικασία η οποία αποτελεί συστατικό στοιχείο μιας αποτελεσματικής επιχειρηματικότητας. Ο Drucker δήλωσε ότι *επιχειρηματικότητα* δεν είναι ούτε επιστήμη αλλά ούτε και τέχνη αλλά είναι η πρακτική στην οποία η γνώση αποτελεί το μέσο για την επίτευξη του σκοπού της. (Καραγιάννης Η. & Μπακούρος Ι., 2010, 9, 35,66).

«Ο επιχειρηματίας» λέει ο Γάλλος οικονομολόγος J.B. Say περίπου το 1800, «μετατοπίζει τους οικονομικούς πόρους από μια περιοχή χαμηλότερης σε μια περιοχή υψηλότερης παραγωγικότητας και μεγαλύτερης απόδοσης. Όπως αναφέρεται στον Drucker.

Δημόσιος τομέας και επιχειρηματικότητα

Σκοπός των δημόσιων οργανισμών σε αντίθεση με τους κερδοσκοπικούς είναι να δημιουργούν αξία για τους πολίτες και όχι κέρδος, το ρίσκο συχνά αποφεύγεται, στη Διοίκηση έμπειροι στη δημιουργία εσόδων έναντι των δημοσίων που υστερούν σε ικανότητες/εμπειρία “bussines”. Ο δημόσιος υπάλληλος έχει περιορισμένη διοικητική αυτονομία. Ο γραφειοκράτης επιχειρηματίας έχει όραμα και επιχειρεί κλίμα συνεργασίας μέσα στα πλαίσια του οργανισμού Η επιχειρηματική συμπεριφορά δημιουργεί κλίμα προστιθέμενης αξίας υπό τη μορφή ευχαρίστησης στους εργαζόμενους. (Λαΐου, 2015, 32)

Δεδομένης της οικονομικής κρίσης και των συνεπειών της, οι κυβερνήσεις σε διεθνή κλίμακα, καλούνται να δημιουργήσουν στο δημόσιο τομέα δομές που να προσφέρουν περισσότερα και να κοστίζουν λιγότερο. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι άρχισε να επικρατεί ο οικονομικός ορθολογισμός έναντι της πολιτικής. Βέβαια το γραφειοκρατικό μοντέλο οργάνωσης και λειτουργίας του δημόσιου τομέα σε πολλές χώρες αποτελεί τροχοπέδη για αλλαγές.

Επιχειρηματική συμπεριφορά

Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι το όραμα που έχει ένα άτομο για το ίδιο και τον οργανισμό στον οποίο δραστηριοποιείται, δημιουργεί ένα πλαίσιο το οποίο καθοδηγεί τις ενέργειές του. Ο εσωτερικός επιχειρηματίας βλέπει το μονοπάτι ανάμεσα στην τρέχουσα κατάσταση και σε μελλοντική επιθυμητή κατάσταση και το μετατρέπει σε όραμα. Το όραμα αυτό εξηγεί τις πιθανές ενέργειες του ατόμου για την εκμετάλλευση μιας ευκαιρίας. Επομένως το όραμα αποτελεί μια πτυχή επιχειρηματικής συμπεριφοράς η οποία μπορεί να διαφοροποιεί τα επιχειρηματικά άτομα. Η ύπαρξη οράματος όμως δεν μπορεί να είναι αποκομμένη από την τάση για αλλαγή καθώς και τη δημιουργία στενών συνεργασιών μεταξύ των ατόμων του οργανισμού. Το 1992 για πρώτη φορά στις ΗΠΑ εκφράζεται από δημοσίους υπαλλήλους της αμερικάνικης δημόσιας διοίκησης η διάθεση για επιχειρηματικότητα, υπό την έννοια ότι συνεχώς αναζητούσαν ευκαιρίες προκειμένου να προσθέσουν αξία στις ενέργειές τους και όχι απαραίτητα για οικονομικό όφελος. Η επιχειρηματικότητα μπορεί να φαίνεται αντιφατική ως έκφραση, αρχίζει όμως να αναγνωρίζεται διεθνώς ως διαδικασία και στο δημόσιο τομέα, ως δημιουργία αξίας η οποία δεν είναι μόνο οικονομική. Ακόμα και στην Ελλάδα στην έκθεση του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας (Ε.ΣΥ.ΑΝ, 2006) αναγνωρίζεται η ανάπτυξη της «επιχειρηματικής κουλτούρας». (Ζαμπετάκης , 2007).

Η καινοτομία στο δημόσιο τομέα δεν αποτελεί κάτι «χειροπιαστό» προϊόν ούτε στοχεύει στη δημιουργία οικονομικού κέρδους αλλά συνήθως περιλαμβάνει αλλαγές στις σχέσεις του οργανισμού με τους πολίτες, αλλά και μεταξύ των μελών του οργανισμού. Σύμφωνα με τον Κοντοστάθη, (2010) η δημιουργία καινοτομιών στο δημόσιο τομέα είναι αποτέλεσμα ενεργειών κυρίως δημοσίων υπαλλήλων και πολιτικών. Τα άτομα αυτά επιδιώκουν την προώθηση της καινοτομίας δηλαδή τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας για τον οργανισμό τους. Με άλλα λόγια παρουσιάζουν επιχειρηματική συμπεριφορά στο ιδιαίτερο περιβάλλον του δημόσιου τομέα. Όπως αναφέρεται στη Σάσσαλου, Φ., 2011.

Την καινοτομία στην εποχή μας θα μπορούσαμε ίσως να τη συνδέσουμε με το πέρασμα από το μοντέρνο στο «μετα-μοντέρνο» στο οποίο λειτουργούν νέες μέθοδοι και πρακτικές. Έτσι ότι «καινούργιο» σχετίζεται με τις βιβλιοθήκες, το συνδέουμε με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Μ' αυτόν τον τρόπο οι βιβλιοθήκες δεν αλλάζουν επιφανειακά αλλά αποκτούν μία δυναμική σφαιρικής αλλαγής με τα αυτοματοποιημένα βιβλιοθηκονομικά τους συστήματα και τη διασύνδεση δικτύων. Προέχουν όμως οι παράγοντες και οι ικανότητες των βιβλιοθηκονόμων για να τις οδηγήσουν σε ένα υψηλό δυναμικό καινοτομίας και επιχειρηματικότητας. Το παρακάτω παράδειγμα μας δείχνει ότι κάποιιοι το τόλμησαν.

Πράγματι οι καιροί αλλάζουν όταν μια δημόσια βιβλιοθήκη λειτουργεί σαν ιδιωτική επιχείρηση. Στο συνέδριο με τίτλο «Βιβλιοθήκες, καινοτομία και επιχειρηματικότητα», ΕΚΤ, (2014) η Margareta Swanelid στην ομιλία της για το οικονομικό μοντέλο που εφαρμόζεται στις βιβλιοθήκες, τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που προκύπτουν όταν μια βιβλιοθήκη λειτουργεί σαν ιδιωτική εταιρεία μας ενημερώνει ότι: η βιβλιοθήκη Dieselverkstaden είναι η πρώτη – και μέχρι τώρα η μοναδική- βιβλιοθήκη στη Σουηδία

που λειτουργεί υπό ιδιωτικό καθεστώς. Το 2006, τέσσερα χρόνια μετά την ίδρυσή της, το προσωπικό ζήτησε να του επιτραπεί να διαχειριστεί τη βιβλιοθήκη σαν ιδιωτική κοοπερατίβα. Οι τοπικές αρχές συμφώνησαν και έδωσαν στους εργαζόμενους της βιβλιοθήκης μία δοκιμαστική περίοδο ενός έτους, την οποία ακολούθησε αξιολόγηση. Το 2012, ο δήμος της Nacka έκανε δημόσιο διαγωνισμό, τον οποίο κέρδισε η βιβλιοθήκη Dieselverkstaden, η οποία από τότε διαχειρίζεται τρεις βιβλιοθήκες ως ανώνυμη εταιρεία. Το 2007, ο δήμος της Nacka εισήγαγε ένα νέο τρόπο χρηματοδότησης των βιβλιοθηκών, που βασίζεται στην αποδοτικότητά τους και όχι σε σταθερό προϋπολογισμό.

Αν και το παραπάνω παράδειγμα δεν αναφέρεται σε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη είναι σίγουρα η πρόκληση στις απαιτήσεις των ημερών μας.

Στην Ελλάδα η γραφειοκρατική οργάνωση των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα σαφώς δυσκολεύει την υιοθέτηση καινοτομικής και επιχειρηματικής σκέψης στα πλαίσια του μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα τους. Σ' αυτό το δημοσιονομικό περιβάλλον λειτουργούν και τα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ΝΠΔΔ, κατά συνέπεια και οι βιβλιοθήκες τους. Ωστόσο η καινοτομία στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν είναι πλέον επιλογή αλλά αναγκαιότητα.

Ως πρόκληση στέκεται το παράδειγμα για την Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα στο περιβάλλον των βιβλιοθηκών, η δημιουργία του **Δικτύου Οικονομικών Βιβλιοθηκών ΔΙ.Ο.ΒΙ. (H.E.L.I.N. Hellenic Economic Library Network)** με όραμα την κοινωνική, και οικονομική συμβολή του. Αναδεικνύει τη βαρύτητα της οικονομικής πληροφορίας για τον πολίτη, τη σημαντικότητα της πρόσβασης της βιβλιοθήκης σ' αυτή και την προστιθέμενη αξία που απορρέει από τη συνεργασία σ' ένα σύγχρονο περιβάλλον πληροφόρησης. Ξεκίνησε το 2012 από Βιβλιοθήκες και Κέντρα Πληροφόρησης πανεπιστημίων, τραπεζικών ιδρυμάτων, ερευνητικών και κυβερνητικών φορέων της Αττικής, που διαθέτουν συλλογές, πηγές και υπηρεσίες πληροφόρησης σχετικές με την οικονομική επιστήμη. Σήμερα αριθμεί 10 μέλη. Αποστολή του είναι η συνεργασία διαφόρων ειδών βιβλιοθηκών για την ανταλλαγή υπηρεσιών και πόρων σχετικών με συλλογές οικονομικού περιεχομένου, με σκοπό την ποιοτικότερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση της κοινότητας των χρηστών τους. Ωστόσο, το μόνο κοινό τους σημείο είναι το θέμα που διαπραγματεύονται: η οικονομία. (ΔΙ.Ο.ΒΙ., 2017)

Το ζήτημα του «κοινού τόπου» συνεργασίας στην ανάπτυξη του ΔΙ.Ο.ΒΙ. το διερευνά εύστοχα ο Τσιμπόγλου (2015) θεωρώντας τη βιβλιοθήκη ως *σύστημα*. Λέγοντας *σύστημα* βιβλιοθήκη αναφερόμαστε στο λειτουργικό σύνολο ανθρώπων, πόρων και σχέσεων μεταξύ τους που συνδράμουν (ή δεν συνδράμουν) στην επίτευξη της κοινής αποστολής. Η αποστολή του συστήματος βιβλιοθήκη συνίσταται στην εξυπηρέτηση του υπερσυστήματος στο οποίο ανήκει διοικητικά η κάθε βιβλιοθήκη. Δηλαδή στους ξεχωριστούς φορείς που είναι ο λόγος που προκαλείται ανομοιογένεια στις ομάδες των χρηστών. Τα συστατικά στοιχεία του συστήματος βιβλιοθήκη είναι οι άνθρωποι που οργανώνουν και διοικούν, οι συλλογές και οι προσβάσεις, οι συνεργασίες (διοικητικά ή γεωγραφικά) και τέλος οι προϋπολογισμοί τους. Εξετάζοντας τη σύνθεση του ΔΙ.Ο.ΒΙ.

διαπιστώνουμε ότι α) η αποστολή των επιμέρους βιβλιοθηκών-μελών του είναι η εξυπηρέτηση του δυνητικού κοινού χρηστών του β) η διαφορετικότητα των συλλογών/προσβάσεων διευρύνει τη συνολική συλλογή θεματικά. Οπότε η συμπληρωματικότητα που προέρχεται από τους δυνητικούς χρήστες και τις συλλογές αποτελούν τον κοινό τόπο συνεργασίας των βιβλιοθηκών του ΔΙ.Ο.ΒΙ.

Επίσης ο Κωσταγιόλας επιχειρεί μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση για να δώσει τη βάση κατανόησης της πραγματικής αξίας των βιβλιοθηκών εξετάζοντας το θέμα από την άποψη της διαχείρισης του «διανοητικού κεφαλαίου». Στη διοίκηση επικρατεί ο όρος «διανοητικό κεφάλαιο» (intellectual capital) για να περιγραφεί το απόθεμα των άυλων περιουσιακών στοιχείων ενός οργανισμού σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή (Livoren & Huotari, 2007, Kostagiolas, 2013). Η έννοια κατηγοριοποιείται σε **α)** ανθρώπινο κεφάλαιο (Human capital: το οποίο αφορά τη γνώση που οι εργαζόμενοι φέρουν και παίρνουν μαζί τους όταν εντάσσονται ή εγκαταλείπουν αντίστοιχα τον οργανισμό, **β)** δομικό κεφάλαιο (Structural Capital): αποτελεί τη δεξαμενή της γνώσης που παραμένει στον οργανισμό, μετά το πέρας της εργασίας, αφού έχουν φύγει οι εργαζόμενοι, **γ)** σχεσιακό κεφάλαιο (Relational Capital): αφορά την αξία που προέρχεται από τις εξωτερικές σχέσεις που αναπτύσσει η βιβλιοθήκη. Η πραγματική αξία των βιβλιοθηκών πηγάζει από αυτές τις τρεις κατηγορίες πόρων. (Kostagiolas, 2015).

Οι βιβλιοθήκες μετατρέπουν το διανοητικό κεφάλαιο σε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό κεφάλαιο προσδίδοντας προστιθέμενη αξία στους οργανισμούς και στα συστήματα στα οποία ανήκουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ. ΕΡΕΥΝΑ

4.1 Α. Οικονομικά στατιστικά στοιχεία

4.1.1 Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Μ.Ο.ΔΙ.Π.Α.Β)

Η «Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» (Μ.Ο.ΔΙ.Π.Α.Β), είναι μετεξέλιξη της «Μονάδα ολικής ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών» (Μ.Ο.Π.Α.Β), ιδρύθηκε το 1999 και στεγάζεται στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Έργο χρηματοδοτούμενο από προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ, αποτελεί χρήσιμη εθνική πηγή πληροφόρησης. Συγκεντρώνει ποσοτικά στοιχεία από τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε ετήσια βάση, εφαρμόζει δείκτες αποτίμησης στις λειτουργίες των βιβλιοθηκών σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές. Έτσι αποτελεί αξιόπιστο επιστημονικό εργαλείο χρήσης στοιχείων για να συγκρίνουμε τις χρονικές περιόδους της ανάπτυξης και της κρίσης των βιβλιοθηκών.

Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες κατάφεραν να καλύψουν την απόσταση που τις χώριζε από τις αντίστοιχες βιβλιοθήκες των ανεπτυγμένων κρατών της Δύσης στον τομέα της δικτύωσης. Σ' αυτό συνέβαλαν, «τα ευρωπαϊκά προγράμματα με τα οποία αναπτύχθηκαν σημαντικά οι βιβλιοθήκες και τελείωσαν το Μάιο του 2009» λόγω της κρίσης. Κατά συνέπεια, η δημοσιονομική κρίση οδήγησε τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από το 2009 σε μειώσεις του προϋπολογισμού με αποτέλεσμα από έτος σε έτος να περιορίζονται οι δαπάνες σε μονογραφίες, περιοδικές εκδόσεις, ηλεκτρονικές πηγές, προκαλώντας προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία τους.

Η Μ.Ο.ΔΙ.Π.Α.Β αποστέλλει στις βιβλιοθήκες προς συμπλήρωση ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο βάσει του οποίου συντάσσει τις ετήσιες εκθέσεις όπου αποτυπώνεται η εικόνα για τις δαπάνες, το προσωπικό, τη χρηματοδότηση, τις παρεχόμενες ηλεκτρονικές υπηρεσίες, γίνεται ο υπολογισμός των δεικτών αξιολόγησης βιβλιοθηκών και τέλος παρατίθενται οι συγκριτικοί δείκτες.

Τα ερωτηματολόγια βασίζονται στα διεθνή πρότυπα *ISO 1381 «Documentation and Information Vocabulary – Part 1: Basic Concepts and Part 2: Traditional documents* θαη *ISO 2789/9 «Information and documentation –International library statistics»*.

Οι καθιερωμένοι δείκτες αποτίμησης περιγράφονται στον οδηγό «Καθιερωμένοι δείκτες αξιολόγησης ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών». Καθιερώθηκαν το 2001 προστέθηκαν ορισμένοι νέοι κατά το 2008 και το 2011. (ΜΟΠΑΒ, 2001)

Η ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β αναπτύσσει συνεργασίες σε διεθνές επίπεδο αντίστοιχες μονάδες του εξωτερικού, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στην ανάπτυξη εθνικών και διεθνών πηγών πληροφόρησης σχετικών με τις ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, χρήσιμων και σε άλλες υπηρεσίες και οργανισμούς, όπως την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, την UNESCO, κ.ά.

Σημειώνουμε ότι το 1998 που ξεκίνησε τη λειτουργία της η Μ.Ο.Π.Α.Β, ο αριθμός των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων ήταν 32 και σταδιακά με την ίδρυση νέων ακαδημαϊκών μονάδων αυξήθηκαν. Το 2008 προστέθηκαν νέα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, όπως το Διεθνές Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και το

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου, καθώς και το ΤΕΙ Ιονίων Νήσων και έτσι προέκυψαν συνολικά τα 38.

Το 2013-2014 με τα προεδρικά διατάγματα για τις συγχωνεύσεις και καταργήσεις ακαδημαϊκών ιδρυμάτων μειώθηκαν και από το 2014-2016 κατέληξαν να είναι 35.

Ακολουθεί πίνακας που καταγράφει την συμμετοχή των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων στις έρευνες της Μ.Ο.Δ.Ι.Π.Α.Β ανά έτος από 2008-2016.

4.1.2 Συμμετοχή Ιδρυμάτων στην έρευνα της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β

Πίνακας 4. 1 Συμμετοχή Ιδρυμάτων στην έρευνα της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β 2008-2016

ΕΤΟΣ	ΑΕΙ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ	ΤΕΙ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ	Σύνολο Ακαδ. Ιδρυμάτων που συμμετέχουν	Σύνολο Ακαδ. Ιδρυμάτων χώρας	Ακαδ. Ιδρύματα που απουσιάζουν
2008	22	13	35	38	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ΤΕΙ Καλαμάτας, ΤΕΙ Λάρισας.
2009	23	11	34	38	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ΤΕΙ Θεσ/νίκης, ΤΕΙ Καβάλας, ΤΕΙ Χαλκίδας, ΤΕΙ Λάρισας
2010	23	15	38	38	Κανένα
2011	22	15	37	38	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
2012	22	15	37	38	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
2013	23	11	34	36	Τ.Ε.Ι. Αθηνών, Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων
2014	22	12	34	35	Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων
2015	22	12	34	35	Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων
2016	22	13	35	35	-

* Το έτος 2013: Συγχωνεύτηκαν **4 ΤΕΙ**: Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας & Λαμίας σε Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας. ΤΕΙ Πάτρας & Μεσολογίου σε Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας. Μετονομάστηκε **1 ΤΕΙ**: ΤΕΙ Πάτρας σε ΤΕΙ Πελοποννήσου

* Το έτος 2014: Μετονομάστηκαν **3 ΤΕΙ**: Τ.Ε.Ι. Καβάλας σε Τ.Ε.Ι. Ανατολικής Μακεδονίας, Τ.Ε.Ι. Λάρισας σε Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας, Τ.Ε.Ι. Σερρών σε Τ.Ε.Ι. Κεντρικής Μακεδονίας
Καταργήθηκε **1 Πανεπ**: Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας.

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2008-2016

Τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα της χώρας μας που προέκυψαν από τις διαδικασίες συγχωνεύσεων και καταργήσεων είναι συνολικά: 22 Πανεπιστήμια και 14 ΤΕΙ. Από τον πίνακα 4.1 διαπιστώνουμε ότι στις εκθέσεις της Μ.Ο.Δ.Ι.Π.Α.Β. από το 2008 - 2015 δεν

υπήρξε συμμετοχή όλων των των Πανεπιστημίων και των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, εξαιρείται το έτος 2010 και το 2016.

4.1.3 Η οικονομική κατάσταση των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών βάσει στατιστικών στοιχείων της Μ.Ο.Δ.Π.Α.Β

Οι πίνακες που ακολουθούν περιλαμβάνουν συγκεντρωτικά συγκριτικά στοιχεία των ετών 1998 έως και 2016 που αφορούν α) στις δαπάνες, β) στην ανάπτυξη της συλλογής των μονογραφιών, γ) συγκεντρωτικά συγκριτικά στοιχεία σχετικά με το κόστος των ηλεκτρονικών πηγών για τα έτη 2000 και 2016, δ) στο προσωπικό, ε) ένας πίνακας που αναφέρει τα έσοδα βιβλιοθήκης από άλλες υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών, για τα έτη 2011- 2016.

ΕΛΛΑΔΑ

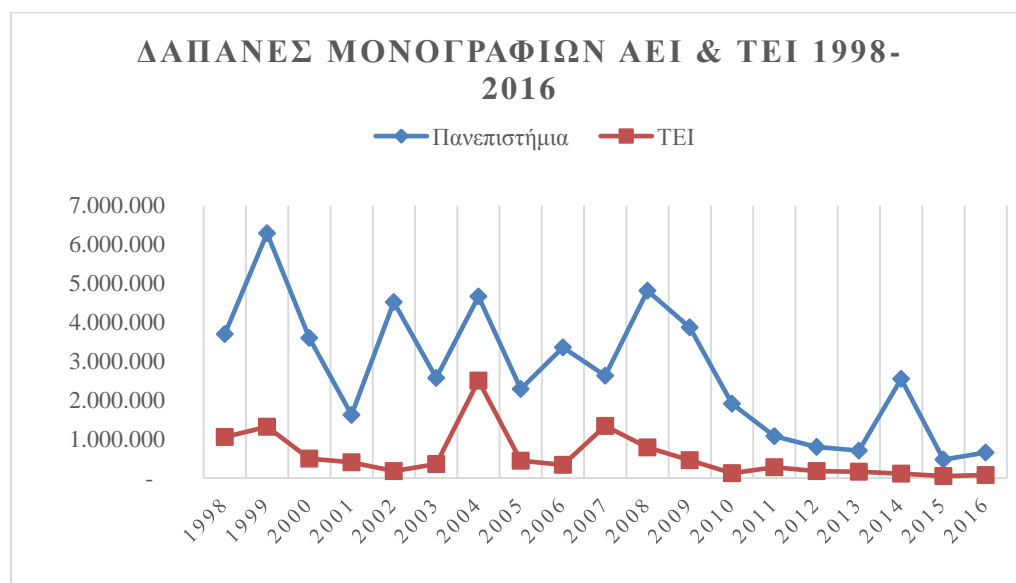
• Μονογραφίες

Πίνακας 4.2 Δαπάνες Προσκτήσεων Μονογραφιών για Πανεπιστήμια & ΤΕΙ 1998-2016

Έτος	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Πανεπιστήμια	3.699.155	6.290.078	3.603.421	1.625.308	4.523.526	2.572.892
ΤΕΙ	1.058.362	1.319.651	500.221	404.775	178.807	360.195
Σύνολο	4.757.517	7.609.729	4.103.642	2.030.083	4.702.333	2.933.087
Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Πανεπιστήμια	4.666.554	2.292.173	3.359.530	2.629.787	4.815.670	3.874.338
ΤΕΙ	2.505.848	448.059	340.228	1.341.713	789.690	459.408
Σύνολο	7.172.402	2.740.232	3.699.758	4.971.500	5.605.360	4.333.746
Έτος	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Πανεπιστήμια	1.910.331	1.077.358	800.988	706.246	2.547.898	476.813
ΤΕΙ	125.909	280.059	179.814	162.332	115.058	52.807
Σύνολο	2.036.240	1.357.417	980.802	868.578	2.662.956	529.620
Έτος	2016					
Πανεπιστήμια	656.217					
ΤΕΙ	77.490					
Σύνολο	733.707					

Πηγή: ΜΟΔΠΑΒ, 2016

Σχήμα 4.1 Δαπάνες Προσκτήσεων Μονογραφιών για Πανεπιστήμια & ΤΕΙ 1998-2016

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016

Τα Πανεπιστήμια διαθέτουν μεγαλύτερα χρηματικά ποσά για αγορά μονογραφιών σε σύγκριση με τα ΤΕΙ. Ειδικότερα τα έτη 2009-2016 στα ΤΕΙ παρατηρούμε συνεχή πτώση.

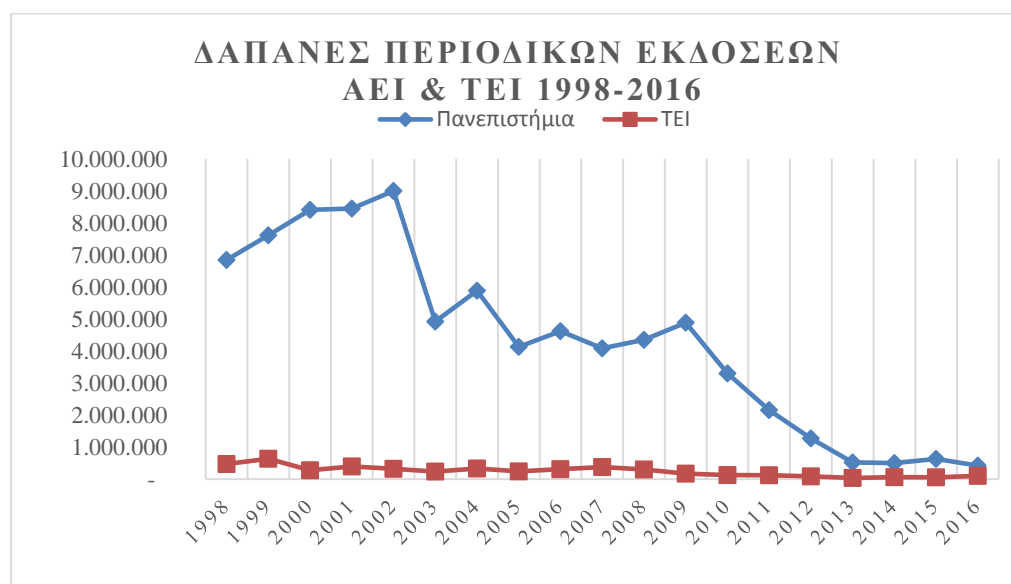
•Περιοδικές εκδόσεις

Πίνακας 4.3 Δαπάνες Συνδρομών Περιοδικών Εκδόσεων 1998-2016

Έτος	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Πανεπιστήμια	6.844.153	7.614.762	8.409.931	8.449.043	8.998.739	4.920.381
ΤΕΙ	474.418	638.260	277.968	398.243	325.224	238.392
Σύνολο	7.318.571	8.253.022	8.687.899	8.847.286	9.323.963	5.158.773
Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Πανεπιστήμια	5.888.787	4.130.472	4.621.160	4.089.667	4.351.366	4.889.576
ΤΕΙ	334.210	246.452	312.582	376.947	306.214	172.859
Σύνολο	6.222.997	4.376.924	4.933.742	4.466.614	4.657.580	5.062.435
Έτος	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Πανεπιστήμια	3.302.799	2.159.217	1.273.871	522.211	504.780	635.650
ΤΕΙ	131.175	121.975	88.103	40.721	63.636	61.364
Σύνολο	3.433.974	2.281.192	1.361.974	562.932	568.416	697.014
Έτος	2016					
Πανεπιστήμια	425.421					
ΤΕΙ	105.224					
Σύνολο	530.645					

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016

Σχήμα 4.2 Δαπάνες Συνδρομών Περιοδικών Εκδόσεων 1998-2016

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016

Τα Πανεπιστήμια ξεκίνησαν μια δυναμική πορεία από 1998 (με κάποια σκαμπανεβάσματα μέχρι το 2009) η οποία βαίνει μειούμενη από το 2010-2016. Τα ΤΕΙ είχαν μία σταθερή πορεία στην αγορά περιοδικών όμως τα έτη 2009-2016 διανύουν πτωτική πορεία.

• Ηλεκτρονικές πηγές

Συγκριτικά στοιχεία ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών 2000-2016

Σχήμα 4.3 Ηλεκτρονικές πηγές Πανεπιστημίων 2000-2016

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016

Σχήμα 4.4 Ηλεκτρονικές πηγές ΤΕΙ 2000-2016

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016

Πίνακας 4.4 Δαπάνες Ηλεκτρονικών Πηγών 2000-2016 για τα Πανεπιστήμια

Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Δαπάνη	587.736	521.667	3.248.090	1.978.710	1.078.319	1.785.046
Έτος	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Δαπάνη	2.174.292	2.782.610	2.503.442	4.826.483	5.155.759	2.809.584
Έτος	2012	2013	2014	2015	2016	
Δαπάνη	2.700.422	1.351.904	1.218.547	1.288.329	1.727.597	

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016

Πίνακας 4.5 Δαπάνες Ηλεκτρονικών Πηγών 2000-2016 για τα ΤΕΙ

Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Δαπάνη	33.766	34.468	22.335	108.223	66.298	66.207
Έτος	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Δαπάνη	603.970	441.827	494.194	314.310	136.023	101.580
Έτος	2012	2013	2014	2015	2016	
Δαπάνη	85.024	51.813	65.982	28.820	38.463	

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016

Τη μεγαλύτερη αύξηση δαπανών για ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης για τα Πανεπιστήμια την εντοπίζουμε στο 2009 και 2010 και συνεχίζει μειούμενη μέχρι το 2016. Στα ΤΕΙ η πρόοδος σημειώνεται από 2006-2009, έπειτα οι δαπάνες μειώνονται έως το 2016. Οι πληροφοριακές πηγές χαιρούν καλύτερης τύχης διότι είναι βασικό εργαλείο για τους χρήστες στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον των νέων τεχνολογιών.

• Προσωπικό

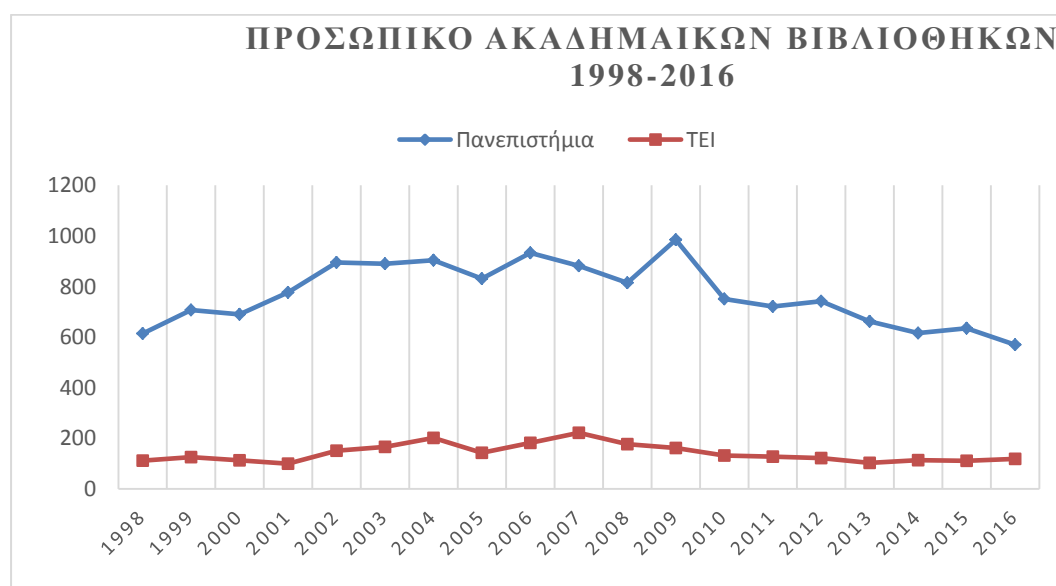
Ο ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει το σύνολο του προσωπικού στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες (Βιβλιοθηκονόμοι/κάριοι και οι Διοικητικοί Υπάλληλοι. Στην ίδια κατηγορία από το 2000 έως και το 2016 συμπεριλαμβάνονται επιπλέον οι Ειδικοί Πληροφορικής, οι Αρχειονόμοι, οι Συντηρητές βιβλίων, κλητήρες, γραμματείς, θυρωροί και βοηθητικό προσωπικό (προσωπικό με ανάθεση έργου)

Πίνακας 4.6 Προσωπικό Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 1998-2016

Έτος	1998	1999	2000	2001	2002	2003	
Πανεπιστήμια	614	707	690	777	895	890	
ΤΕΙ	112	126	113	100	151	166	
Σύνολο	726	833	803	877	1046	1056	
Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Πανεπιστήμια	904	831	933	882	815	985	
ΤΕΙ	202	143	182	222	177	162	
Σύνολο	1.106	974	1.115	1.104	992	1.147	
Έτος	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Πανεπιστήμια	751	721	742	662	616	635	570
ΤΕΙ	132	128	122	103	114	111	119
Σύνολο	883	849	864	765	730	746	689

Πηγή: ΜΟΔΠΑΒ, 2016

Σχήμα 4.5 Προσωπικό Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 1998-2016

Πηγή: ΜΟΔΠΑΒ, 2016

Τα αποτελέσματα από τον πίνακα 4.6 (προκύπτουν από το άθροισμα των απαντήσεων στις ερωτήσεις που αφορούν το προσωπικό) και το διάγραμμα 4.5 μας δείχνουν ότι στα

χρόνια της κρίσης από το 2009-2016 έγινε σταδιακή μείωση του αριθμού του προσωπικού των βιβλιοθηκών. Η ΚΥΑ (ΚΥΑ Αριθ. 135211/Β2/23-9-2013, ΦΕΚ Β 2384/24-9-2013) η οποία καταργεί χίλιες τριακόσιες σαράντα εννέα (1349) οργανικών και προσωποπαγών θέσεων μόνιμου και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου διοικητικού προσωπικού Πανεπιστημίων, μεταξύ των οποίων και 94 βιβλιοθηκονόμων των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 8 Ιδρυμάτων (Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, καθώς και άλλο προσωπικό υποστήριξης.

•Χρηματοδότηση

Στην έρευνα δεν έχουν καταγραφεί συγκεντρωτικά συγκριτικά στοιχεία για έσοδα και χρηματοδότηση 2011-2016 γι' αυτό παρουσιάζουμε αυτά τα στοιχεία στους ενοποιημένους πίνακες που ακολουθούν το 2011 και το 2016. Επίσης στο ερωτηματολόγιο η ερώτηση για τα έσοδα και τη συνολική χρηματοδότηση καθιερώθηκε από το 2011, επομένως για τα προηγούμενα έτη δεν έχουμε στοιχεία.

Πίνακας 4.7 Έσοδα από υπηρεσίες Βιβλιοθηκών Πανεπιστημίων & ΤΕΙ 2011 - 2016

ΕΤΗ	Έσοδα Βιβλιοθήκης από υπηρεσίες ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	Έσοδα Βιβλιοθήκης από υπηρεσίες ΤΕΙ
2011	280.049	7.785
2012	241.376	12.258
2013	174.625	93.09
2014	211.250	13.100
2015	172.151	7.139
2016	168.873	11.396

Πηγή ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

Τα έσοδα στις Βιβλιοθήκης από υπηρεσίες προκύπτουν είτε από κάρτες φωτοτυπιών είτε από χρεώσεις καθυστέρησης υλικού είτε από απόκτηση κάρτας βιβλιοθήκης με πληρωμή κ.ά. τα οποία συμπεριλαμβάνονται στη συνολική χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών στις ετήσιες εκθέσεις της ΜΟΔΙΠΑΒ

Πίνακας 4.8 Συνολική Χρηματοδότηση Βιβλιοθηκών Πανεπιστημίων & ΤΕΙ 2011 και 2016

	Συνολική Χρηματοδότηση	Συνολική Χρηματοδότηση

ΕΤΗ	βιβλιοθήκης ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	βιβλιοθήκης ΤΕΙ
2011	4.253.115	358.197
2012	3.387.845	304.728
2013	2.057.702	288.238
2014	1.697.482	250.330
2015	4.359.304	1.261.521
2016	4.845.978	1.641.758

Πηγή ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

Ο πίνακας 4.8 που προκύπτει από τις ετήσιες εκθέσεις της ΜΟΔΙΠΑΒ για τη συνολική χρηματοδότηση δείχνει, αυξανόμενα ποσά τα έτη 2015 και 2016 τα οποία ενδεχομένως να οφείλονται στη συμμετοχή τους σε αναπτυξιακά ή ερευνητικά προγράμματα ή κάτι άλλο. Δεν έχουμε σαφή εικόνα για τα είδη χρηματοδότησης (κρατική ή άλλη) στις ετήσιες εκθέσεις στο σύνολο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, γεγονός το οποίο χρήζει πιο λεπτομερή μελέτη.

Πίνακας 4.9 Συνολικές δαπάνες Βιβλιοθήκης δια δαπάνες Ιδρύματος (Δείκτης P65)

Έτος	Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	Βιβλιοθήκη ΤΕΙ Ηπείρου
2011	0,05	0,03
2012	0,02	0,02
2013	0,02	0,03
2014	0,01	0,01
2015	0,02	0,01
2016	0,02	0,02

Πηγή ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

Ο πίνακας 4.9 δείχνει τη σχέση χρηματοδότησης από το Ίδρυμα προς τη Βιβλιοθήκη του ετησίως. Λαμβάνοντας εδώ ενδεικτικά στοιχεία του δείκτη P65 για βιβλιοθήκη/ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και βιβλιοθήκη/ ΤΕΙ Ηπείρου, αλλά και η εικόνα όλων των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων και των βιβλιοθηκών τους παρατηρούμε το μέγεθος της δημοσιονομικής κρίσης, τις αρνητικές επιπτώσεις αυτής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Οι φορείς στους οποίους οι βιβλιοθήκες στηρίζουν τη βασική τους χρηματοδότηση, πλήττονται. Η πτωτική πορεία του δείκτη ισοδυναμεί με μείωση του μεριδίου της βιβλιοθήκης στο συνολικό προϋπολογισμό του Ιδρύματος.

Οι πληροφορίες που περιέχουν οι παραπάνω πίνακες θα αποτελέσουν αναφορά σε ένα μέρος του ερωτηματολογίου συνέντευξης που ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

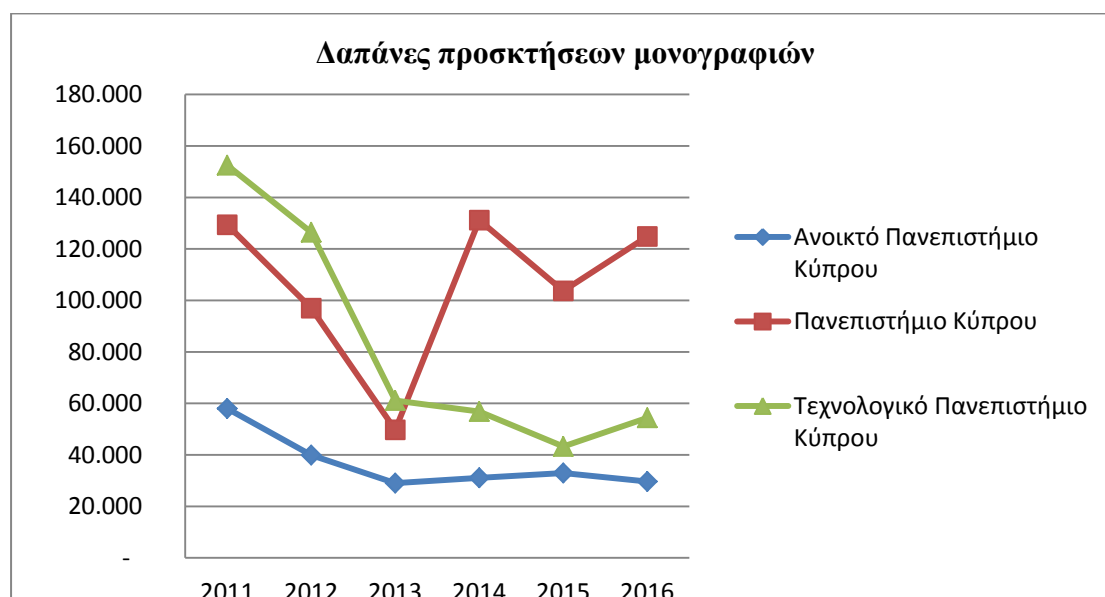
ΚΥΠΡΟΣ

Πίνακας 4.10 Δαπάνες Προσκτήσεων Μονογραφιών για Βιβλιοθήκες Κύπρου 2011-2016

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ/ ΕΤΟΣ	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου	58.000	39.896	29.035	31.059	32.950	29.681
Πανεπιστήμιο Κύπρου	129.348	96.976	49.722	131.188	103.710	124.857
Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου	152.526	126.470	61.100	56.824	43.279	54.414
Σύνολο	339.874	263.342	139.857	219.071	179.939	208.952

Πηγή ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011- 2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

Σχήμα 4.6 Δαπάνες προσκτήσεων μονογραφιών

Πηγή ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

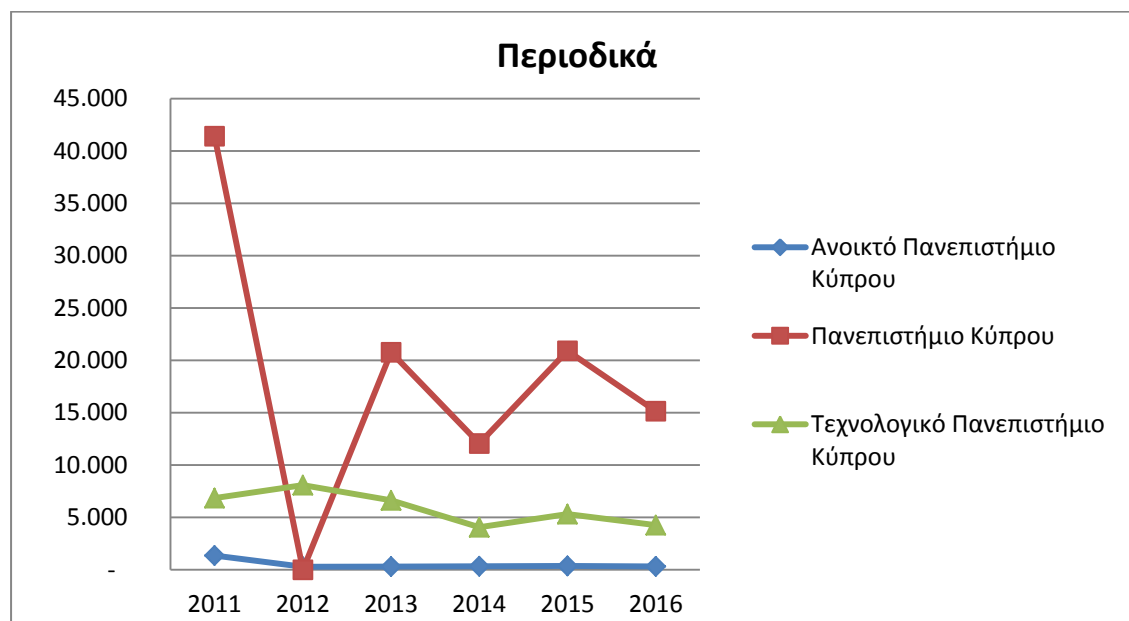
Πίνακας 4.11 Δαπάνες περιοδικών εκδόσεων

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ/ ΕΤΟΣ	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου	1.350	282	295	325	355	319
Πανεπιστήμιο Κύπρου	41.417	na *	20.770	12.060	20.913	15.154
Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου	6.838	8.083	6.631	4.061	5.311	4.259
Σύνολο	49.605	8.365	27.696	16.446	26.579	19.732

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

* Χωρίς απάντηση

Σχήμα 4.7 Περιοδικά

Πηγή ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

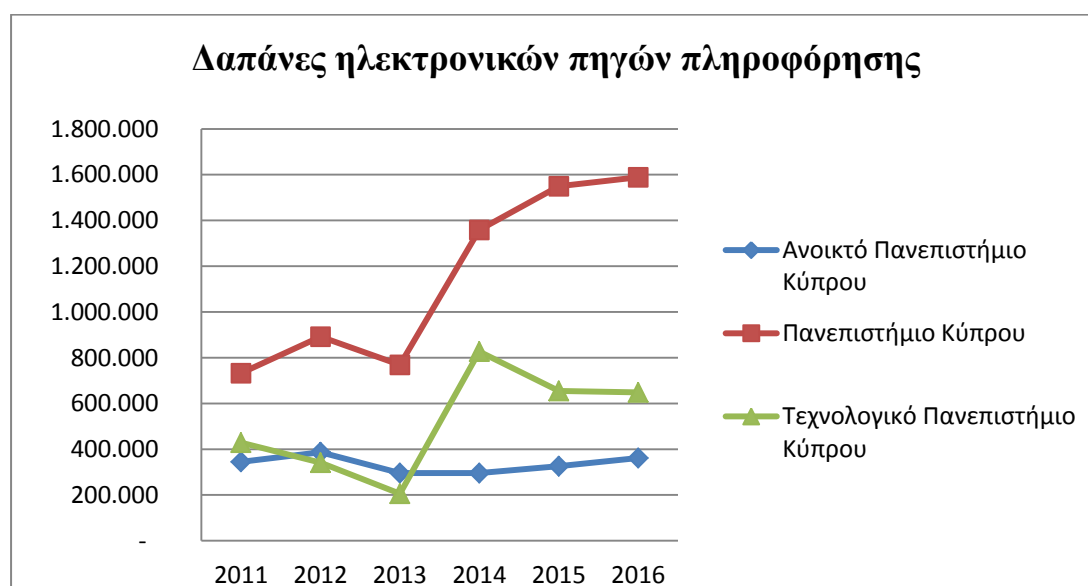
* το 2012 χωρίς απάντηση

Πίνακας 4.12 Δαπάνες ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης 2011-2016

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ/ ΕΤΟΣ	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου	345.000	387.000	295.965	295.497	325.787	361.598
Πανεπιστήμιο Κύπρου	732.264	891.739	768.568	1.358.868	1.549.781	1.588.769
Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου	428.927	341.152	205.774	827.094	655.005	648.276
Σύνολο	1.506.191	1.619.891	1.270.307	2.481.459	2.530.573	2.598.643

Πηγή ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

Σχήμα 4.8 Δαπάνες ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης 2011-2016

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2016 (με βάση στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ)

Για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Κύπρου σύμφωνα με τα σχήματα 4.6, 4.7, 4.8, για τα έτη 2011-2016 δεν έχουμε μεγάλες αποκλίσεις οι μειώσεις δαπανών τους στους άξονες: μονογραφίες, περιοδικά, ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης που σημαίνει ότι η οικονομική τους κατάσταση στα χρόνια της ύφεσης σε σύγκριση με τις βιβλιοθήκες στην Ελλάδα δείχνει να έχει καλύτερη εικόνα.

4.2 Έρευνα: Ακαδημαϊκά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα Ηπείρου

Έρευνα: για την εφαρμογή εναλλακτικών τρόπων απόκτησης πόρων στα χρόνια της οικονομικής κρίσης (2008-2017)

Σ' αυτό το στάδιο της εργασίας κρίνουμε απαραίτητο να ερευνήσουμε, αν έχουν αναπτυχθεί από τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες εναλλακτικοί τρόποι απόκτησης επιπλέον οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της συνέντευξης σε Διευθυντές και Αναπληρωτές Προϊστάμενους των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών από Πανεπιστήμια και ΤΕΙ της χώρας μας.

Η έρευνα αφορά τις απόψεις των Διευθυντών/τριών και Αναπληρωτών Προϊσταμένων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στη γεωγραφική περιφέρεια της Ηπείρου. Συγκεκριμένα απευθύνεται στον Διευθυντή της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, και την Αναπληρώτρια Προϊσταμένη της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Ηπείρου. Κοινό τόπο αναφοράς έχει την ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων απόκτησης επιπλέον οικονομικών και ανθρώπινων πόρων εξ' αιτίας των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης.

4.2.1 Μεθοδολογία έρευνας

Μέθοδος και στάδια έρευνας

Για την πραγματοποίηση της παρούσας διπλωματικής έρευνας, στο πρώτο στάδιο συλλέχθηκαν οι πληροφορίες και στο δεύτερο στάδιο εφαρμόστηκε η μέθοδος της συνέντευξης η οποία στηρίχθηκε στις συγκεντρωμένες πληροφορίες.

Το πρώτο στάδια περιλαμβάνει τη συλλογή στοιχείων από την επιστημονική βιβλιογραφία, που αναφέρονται στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καθώς επίσης πληροφορίες από την έκθεση στατιστικών στοιχείων της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β. (Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών) που καταγράφει τις αρνητικές επιπτώσεις στις βιβλιοθήκες.

Καταλληλότερη μέθοδος για τη συλλογή δεδομένων κρίθηκε η συνέντευξη. Η συνέντευξη είναι η τεχνική που σκοπό έχει να οργανώσει μία σχέση προφορικής επικοινωνίας ανάμεσα σε δύο πρόσωπα. Η συνέντευξη είναι μια διαδικασία που επιτρέπει στον ερευνητή να αντλήσει πληροφορίες και δεδομένα μέσα από την ανάλυση του λόγου επιλεγμένων αλλά χαρακτηριστικών περιπτώσεων.

Ως εργαλείο έρευνας παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα, διότι δίνει ευκαιρίες να διευκρινιστούν κάποιες απαντήσεις, να γίνουν επιπλέον ερωτήσεις, δίνοντας, έτσι, τη δυνατότητα για εμβάθυνση, όπου ήταν αδιευκρίνιστα όσα λέχθηκαν, και λόγω της αμεσότητάς της βρίσκει συνήθως, μεγάλη αποδοχή από τους συμμετέχοντες σε μια έρευνα. Όμως παρουσιάζει και μειονεκτήματα όπως: η υποκειμενικότητα του εξεταστή δηλαδή να διατυπώσει προσωπικές απόψεις και στάσεις σχετικά με το θέμα, να παρερμηνευτούν τα όσα θέλει να πει ο εξεταζόμενος και τέλος η πιθανότητα του να γίνουν σφάλματα κατά την καταγραφή των απαντήσεων. Ωστόσο, είναι ένα σημαντικό ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιείται ως μέσο συλλογής πληροφοριών, ελέγχου και ερμηνείας των ερευνητικών ερωτημάτων μιας έρευνας.

Ο τύπος συνέντευξης που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί είναι η «ημι-δομημένη συνέντευξη εις βάθος». Η έρευνα προετοιμάστηκε με την κατάστρωση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου. Αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων κατά κάποιο τρόπο, ερωτήσεων και χρησιμοποιείται ως οδηγός για τα θέματα που θεωρούνται σημαντικά να καλυφθούν στο πλαίσιο της συνέντευξης. Ο συγκεκριμένος τύπος συνέντευξης θεωρούν οι ειδικοί ότι παρουσιάζει ευελιξία ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων, την εμβάθυνση σε κάποια θέματα, ως προς τη σειρά με την οποία τίθενται οι ερωτήσεις και ως προς την πρόσθεση ή αφαίρεση ερωτήσεων ή θεμάτων για συζήτηση. (Κεδράκα, 2010), (Ισαρη, 2015), (Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2015)

Ερευνητικός σκοπός

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι: βάσει της επιστημονικής βιβλιογραφίας και των στατιστικών στοιχείων της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β. έως το 2016 που την επιβεβαιώνουν, δηλαδή που δείχνουν τις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, να διερευνήσει αν έχουν αναπτυχθεί από τις βιβλιοθήκες εναλλακτικοί τρόποι απόκτησης επιπλέον οικονομικών και ανθρώπινων πόρων.

Επικεντρωνόμαστε στα έτη της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας 2009 - 2016 τα οποία δείχνουν τις αρνητικές επιπτώσεις σε πολλούς τομείς των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Μας ενδιαφέρει να διερευνήσουμε αν για τα προβλήματα που προέκυψαν, εφαρμόζονται ή αν θα εφαρμοστούν μελλοντικές δράσεις για την εξοικονόμηση πόρων πέραν από τους υπάρχοντες (π.χ. από κρατικό προϋπολογισμό, ευρωπαϊκά προγράμματα).

Η έρευνα βασίζεται στη συγκέντρωση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων και ως δείγμα του πληθυσμού επιλέχθηκαν οι Διευθυντές και Αναπληρωτές Προϊστάμενοι των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών από Πανεπιστήμια και ΤΕΙ της χώρας μας.

Διαχείριση της έρευνας και συλλογή δεδομένων

Η έρευνα έγινε τον Ιούλιο και Αύγουστο 2017. Το δείγμα που επιλέχθηκε για την συλλογή των πρωτογενών στοιχείων της έρευνας, αφορά Διευθυντές και Αναπληρωτή Προϊστάμενο ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.... Πριν ξεκινήσει η συγκέντρωση των στοιχείων προηγήθηκε επικοινωνία, κατά την οποία ενημερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας και συμφώνησαν να συμμετέχουν. Η επιλογή των προσώπων βασίζεται στη μακροχρόνια εμπειρία τους στη θέση εργασίας που κατέχουν, επομένως, στην καλή γνώση της διοίκησης και οργάνωσης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

οι άξονες της συνέντευξης είναι:

- ▶ Εναλλακτικοί τρόποι απόκτησης εσόδων για τη Βιβλιοθήκη
- ▶ Εναλλακτικοί τρόποι προσφοράς εργασίας στη Βιβλιοθήκη
- ▶ Ορθολογικότερη κατανομή ανθρωπίνων πόρων
- ▶ Επιδίωξη μελλοντικών δράσεων ή μορφών επιχειρηματικότητας για την απόκτηση οικονομικών πόρων

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν ορισμένα στοιχεία σχετικά με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και το ΤΕΙ Ηπείρου.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ιστορικά, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 1964. Έως το 1973 λειτούργησε ως παράρτημα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.). Οι Σχολές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων όπως διαμορφώνονται με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 105 (ΦΕΚ Α' 137/2013)|Ιούν. 2013) είναι: Φιλοσοφική Σχολή, Σχολή Θετικών Επιστημών, Σχολή Επιστημών Υγείας, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Σχολή Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Σχολή Καλών Τεχνών, Σχολή Αρχιτεκτόνων Επιστημών. Η ίδρυση της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων έγινε ταυτόχρονα με την ίδρυση του Πανεπιστημίου το 1964. Η Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων λειτουργεί ως αυτοτελής και αποκεντρωμένη υπηρεσία που ισοδυναμεί με Διεύθυνση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 του Ν. 3404/2005, όπως κάθε φορά ισχύει.

ΤΕΙ Ηπείρου

Ιστορικά, το ΤΕΙ Ηπείρου ιδρύθηκε το 1994 με έδρα την Άρτα. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και ανήκει στον τεχνολογικό τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος και στο Ν. 4009/2011. Οι Σχολές είναι Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, Σχολή Καλλιτεχνικών Σπουδών, Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών. Η ίδρυση της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Ηπείρου έγινε ταυτόχρονα με την ίδρυση του ΤΕΙ.

Συλλογή ερευνητικού υλικού. Δομή ερωτηματολογίου

Όπως προαναφέρθηκε, η συλλογή του ερευνητικού υλικού πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της συνέντευξης. Το είδος των ερωτήσεων που επιλέχθηκαν βασίστηκαν στα στατιστικά στοιχεία της ΜΟΔΙΠΑΒ.

Η συλλογή του ερευνητικού υλικού έγινε με την επιτόπια συνέντευξη και συμπληρωματικά-διευκρινιστικά χρησιμοποιήθηκε η τηλεφωνική επικοινωνία και η επικοινωνία με email.

Ως προς τη δομή του, το συγκεκριμένου ερωτηματολογίου συνέντευξης αποτελείται από τέσσερις ενότητες και ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου:

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει μια εισαγωγική παράγραφο στην οποία διευκρινίζονται οι λόγοι για τους οποίους θα γίνει η συνέντευξη. Περιλαμβάνει επίσης δύο κλειστές ερωτήσεις που αναφέρονται στην επαγγελματική εμπειρία των ερωτηθέντων.

Στη δεύτερη ενότητα παραθέτουμε την οικονομική κατάσταση της κάθε βιβλιοθήκης (προσκτήσεις μονογραφιών, περιοδικών, ηλεκτρονικών πηγών, προσωπικού, έσοδα, συνολική χρηματοδότηση) που εξετάζεται, βάσει στατιστικών στοιχείων της ΜΟΔΙΠΑΒ στα χρόνια της οικονομικής κρίσης 2009-2016 .

Η τρίτη ενότητα περιλαμβάνει δέκα τρεις ερωτήσεις κλειστού τύπου ΝΑΙ/ΟΧΙ που διερευνούν το καθεαυτό θέμα της έρευνας που είναι: υπηρεσίες, δράσεις ή μορφές επιχειρηματικότητας για την απόκτηση επιπλέον οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων.

Η τέταρτη ενότητα αποτελείται από ερώτηση για το αν έχουν γίνει πραγματικότητα στόχοι του παρελθόντος και μία ερώτηση ανοικτού τύπου για διατύπωση προτάσεων

Το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης συντάχθηκε βάση της οικονομικής κατάστασης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών κατά τα έτη 2009-2016 που αποδεικνύεται από τη βάση δεδομένων της Μ.Ο.Δ.Ι.Π.Α.Β.

Οι κατηγορίες δαπανών που περιλαμβάνονται είναι:

- δαπάνες για μονογραφίες
- δαπάνες για περιοδικές εκδόσεις

- δαπάνες για ηλεκτρονικές πηγές
- χρηματοδότηση
- προσωπικό

Ακολουθεί η καταγραφή των δαπανών της Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και της Βιβλιοθήκη ΤΕΙ Ηπείρου σε πίνακες και γραφήματα.

4.2.2 Καταγραφή δαπανών

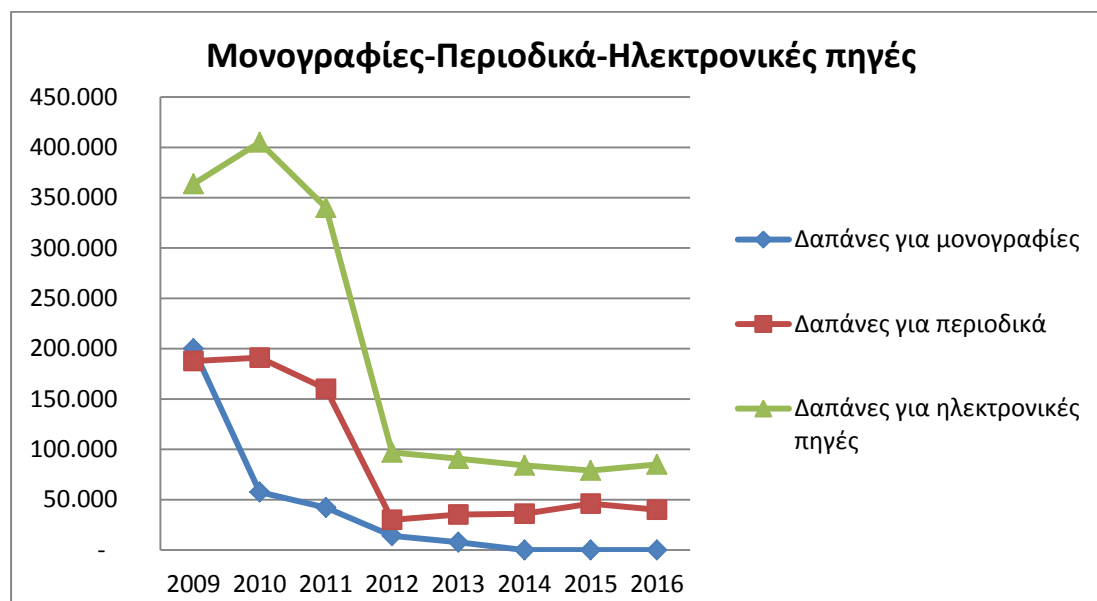
Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Πίνακας 4.13 Δαπάνες για μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές

ΔΑΠΑΝΗ/ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Δαπάνες για μονογραφίες	200.000	57.500	42.000	14.000	7.671	0	0	0
Δαπάνες για περιοδικά	187.786	191.000	160.000	30.000	35.150	36.000	46.000	40.000
Δαπάνες για ηλεκτρονικές πηγές	363.579	405.000	340.000	97.000	90.700	84.000	78.890	85.000

Πηγή: ΜΟΔΠΑΒ, 2009-2016 (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

Σχήμα 4.9 Δαπάνες για μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές

Πηγή: με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΜΟΔΠΑΒ, 2009-2016 (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

Από το 2012 διακρίνουμε μια πτωτική τάση στις δαπάνες για αγορά υλικού όπως φαίνεται από το σχήμα 4.9 που σημαίνει ότι τα οικονομικά της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων μειώνονται, απόδειξη αυτού ο παρακάτω πίνακας 4.14 που

αναφέρεται στη συνολική χρηματοδότησή της (για το 2012 η ερώτηση δεν απαντήθηκε) από το 2013-2016 διαπιστώνουμε σταδιακές μειώσεις.

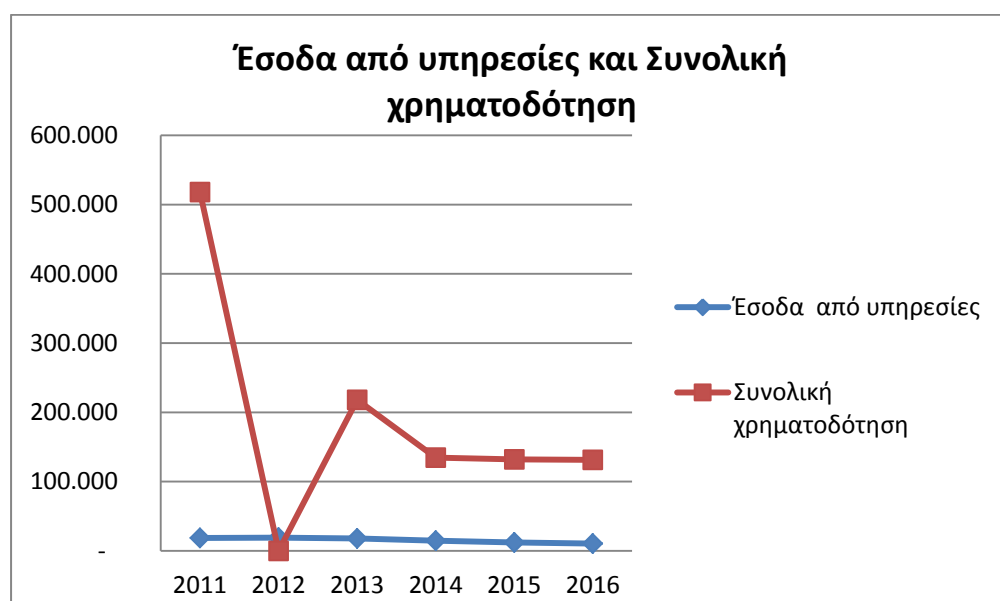
Πίνακας 4.14 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση

ΕΣΟΔΑ/ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Έσοδα από υπηρεσίες	**	**	18.500	19.000	18.000	14.653	12.105	10.500
Συνολική χρηματοδότηση	**	**	518.000	*	218.000	134.653	132.105	131.500

Πηγή: με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΜΟΔΙΠΑΒ, 2009-2016 (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

* Χωρίς απάντηση ** Χωρίς ερώτηση

Σχήμα 4.10 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση

Πηγή: με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

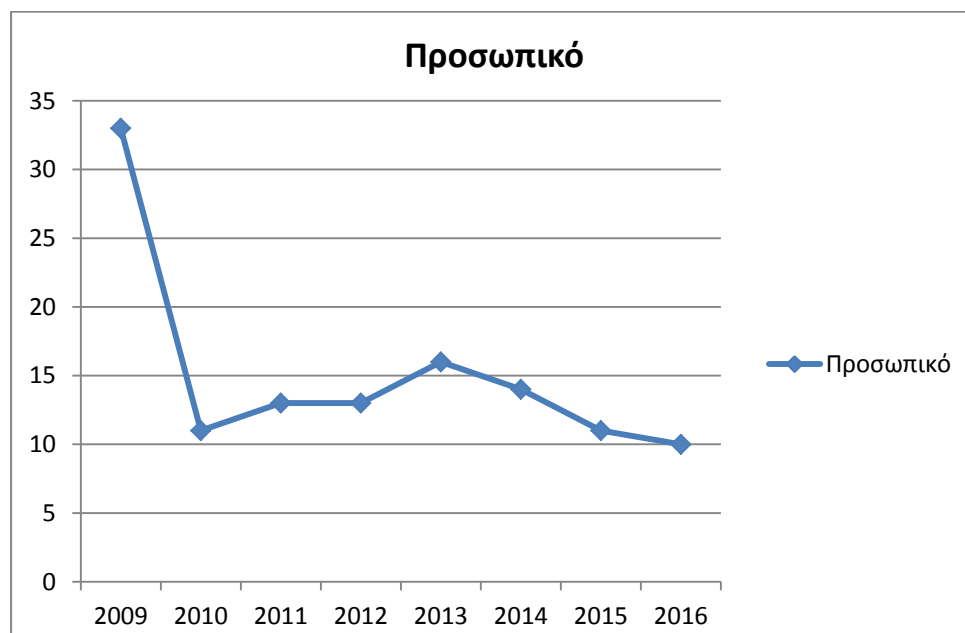
Τα έσοδα από υπηρεσίες περιλαμβάνονται στη συνολική χρηματοδότηση, είναι όμως σημαντικό να γνωρίζουμε πόσα χρήματα επωφελείται η βιβλιοθήκη από τις προσφερόμενες υπηρεσίες με πληρωμή. Για τη συγκεκριμένη βιβλιοθήκη αυτό το ποσό περιλαμβάνει τις χρεώσεις για κάρτα φωτοτύπισης και την ετήσια χρέωση για την απόκτηση κάρτας βιβλιοθήκης. Το τελευταίο αναφέρεται στο υποκεφάλαιο 4.2.3 με τίτλο δομημένες συνεντεύξεις.

Πίνακας 4.15 Προσωπικό

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ/ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Προσωπικό	33	11	13	13	16	14	11	10

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2009-2016

Σχήμα 4.11 Προσωπικό

Πηγή: με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΜΟΔΠΑΒ, 2009-2016 (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

Οι βιβλιοθηκονόμοι της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από το 2010 αριθμούνται σε 34 και το 2016 μειώνονται σε 10.

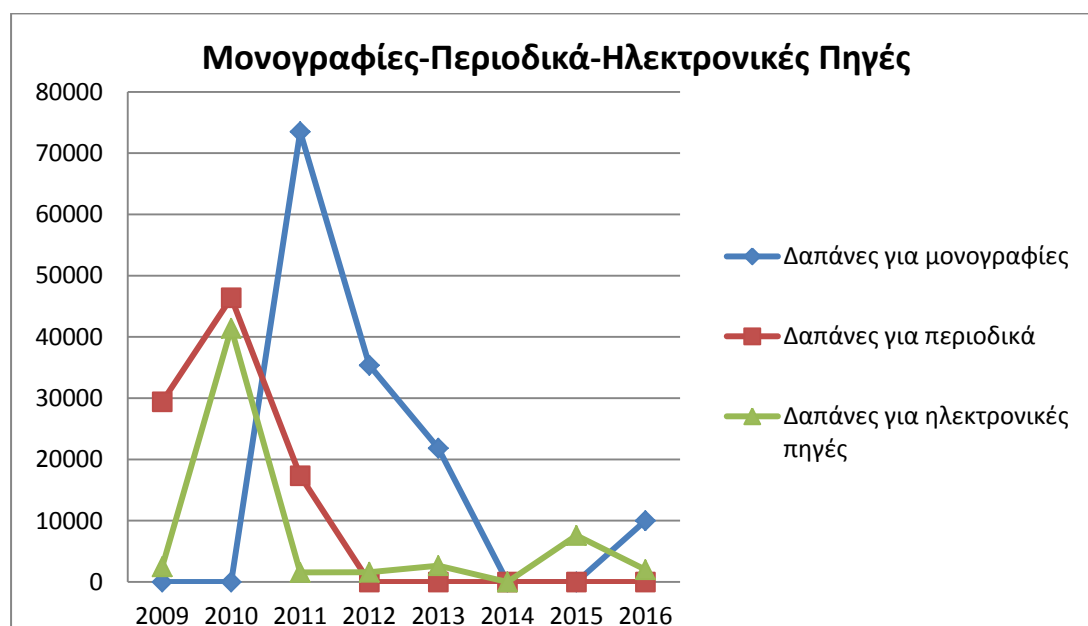
Βιβλιοθήκη ΤΕΙ Ηπείρου

Πίνακας 4.16 Δαπάνες για μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές

ΔΑΠΑΝΗ/ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Δαπάνες για μονογραφίες	0	0	73.500	35.380	21.840	0	0	10.000
Δαπάνες για περιοδικά	29.410	46.400	17.337	0	0	0	0	0
Δαπάνες για ηλεκτρονικές πηγές	2.460	41.400	1.565	1.585	2.665	0	7.600	2.000

Πηγή: ΜΟΔΠΑΒ, 2009-2016 (ΤΕΙ Ηπείρου)

Σχήμα 4.12 Μονογραφίες - περιοδικά - ηλεκτρονικές πηγές

Πηγή: με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΜΟΔΠΑΒ, 2009-2016 (ΤΕΙ Ηπείρου)

Σύμφωνα με το σχήμα 4.12. και τον πίνακα 4.16 τα έτη χρηματοδότησης μονογραφιών ήταν 2011-2013 και τα 2016 η υψηλότερη χρηματοδότηση σημειώνεται το 2011 και συνεχίζει μειούμενη με εξαίρεση τα έτη 2014 και 2015 που είναι μηδενική. Όσον αφορά τα έντυπα περιοδικά από το 2012 δεν σημειώθηκε καμμία δαπάνη. Από τα παραπάνω δεδομένα αλλά και από τον πίνακα 4.17 συνολική χρηματοδότηση διαπιστώνουμε ότι η βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Ηπείρου βιώνει την παρατεταμένη ύφεση. Οι ηλεκτρονικές πηγές όπως στην πλειοψηφία των βιβλιοθηκών έτσι και στη συγκεκριμένη έχουν καλύτερη τύχη

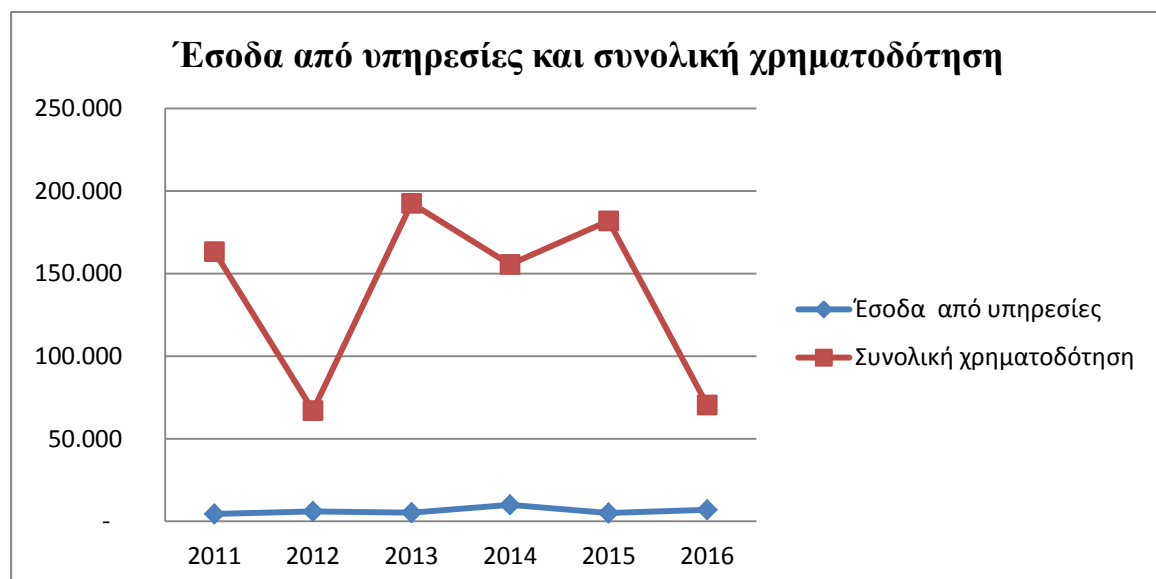
Πίνακας 4.17 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση

ΕΣΟΔΑ/ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Έσοδα από υπηρεσίες	- **	- **	4.455	6.038	5.200	10.000	5.079	7.000
Συνολική χρηματοδότηση	- **	- **	163.320	67.031	192.640	155.554	181.913	70.440

Πηγή: ΜΟΔΠΑΒ, 2009-2016

** χωρίς ερώτηση

Σχήμα 4.13 Έσοδα από υπηρεσίες και συνολική χρηματοδότηση

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2009-2016

Τα έσοδα από υπηρεσίες αφορούν τις κάρτες φωτοτυπείας που χρεώνονται όλοι οι χρήστες της βιβλιοθήκης. Η συνολική χρηματοδότηση από το 2011 βαίνει μειούμενη έως το 2016. Το 2009-2010 δεν υπήρχε στο ερωτηματολόγιο της ΜΟΔΙΠΑΒ η συγκεκριμένη ερώτηση.

Πηγή: με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΜΟΔΙΠΑΒ, 2011-2016 (ΤΕΙ Ηπείρου)

Πίνακας 4.18 Προσωπικό

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ/ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Προσωπικό	7	8	8	8	8	8	8	8

Πηγή: ΜΟΔΙΠΑΒ, 2009-2016

Εργαστήκατε σε άλλη βιβλιοθήκη; Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

1. Ως Αν. Προϊσταμένη ΝΑΙ

2. Με άλλη ιδιότητα ΟΧΙ

2^η Ενότητα: οικονομική κατάσταση της Βιβλιοθήκης

Μέσα από τη μακρόχρονη εμπειρία σας μπορούμε να πούμε με χαρά και ικανοποίηση ότι οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες άνθισαν στα χρόνια πριν το 2008, εκτός των άλλων και με τη συμβολή της χρηματοδότησης από ευρωπαϊκά προγράμματα. Όμως, με την έλευση της οικονομικής κρίσης από το 2009 έως και σήμερα, άρχισε η αντίστροφη μέτρηση για αυτές, όπως γνωρίζουμε από τις εκθέσεις στατιστικών στοιχείων της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β., υπηρεσία που λειτουργεί από 1999, στεγάζεται στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με υπεύθυνο τον κ. Γιώργο Ζάχο.

Θα ήθελα να ξεκινήσω τη συζήτησή μας με αριθμούς. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β. για τη βιβλιοθήκη σας ισχύουν τα παρακάτω:

δαπάνες για μονογραφίες 2009: 0 δαπάνες για μονογραφίες 2014–2015: 0

δαπάνες για μονογραφίες 2016: 10.000€

δαπάνες για περιοδικά 2009: 29.410,00€ δαπάνες για περιοδικά 2012-2016: 0

δαπάνες για ηλεκτρονικές πηγές 2009: 2.460,00€

δαπάνες για ηλεκτρονικές πηγές 2016: 2.000,00€

έσοδα 2011: 4.455,00€ έσοδα 2016: 7.00,00€

συνολική χρηματοδότηση 2011: 163.320,00€

συνολική χρηματοδότηση 2016: 70.440,00€

προσωπικό 2009: 7 βιβλιοθηκονόμοι προσωπικό 2016: 8 βιβλιοθηκονόμοι

3^η Ενότητα: υπηρεσίες, δράσεις ή μορφές επιχειρηματικότητας για την απόκτηση επιπλέον οικονομικών και ανθρώπινων πόρων

Κυρία Θεοδωρίκα, τα στοιχεία που προκύπτουν από τη ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β. καταγράφουν την οικονομική κατάσταση της Βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Ηπείρου δύσκολη. Στα πλαίσια αυτά από το 2009 μέχρι σήμερα έχετε αναπτύξει περαιτέρω υπηρεσίες, δράσεις ή μορφές επιχειρηματικότητας που να επιφέρουν επιπλέον οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους στη Βιβλιοθήκη σας όπως:

A. Εναλλακτικοί τρόποι απόκτησης εσόδων για τη Βιβλιοθήκη

Προσέλκυση πόρων από φορείς και ιδιώτες

1. Δωρεές σε χρηματική ενίσχυση

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. Δωρεές σε υλικό

ΝΑΙ

ΟΧΙ

3. Επιχορήγηση από Επιτροπή Ερευνών

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»

Χρεώσεις για παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους χρήστες

4. Χρέωση κάρτας φωτοτυπιών για χρήστες

ΝΑΙ

ΟΧΙ

5. Χρέωση χρηστών για καθυστέρηση επιστροφής υλικού

ΝΑΙ

ΟΧΙ

6. Δημιουργία επιλεκτικής βιβλιογραφίας με χρέωση στο χρήστη

ΝΑΙ

ΟΧΙ

6. Χρεώσεις παρεχόμενων υπηρεσιών προς τρίτους

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»

Άλλες δράσεις

- 8.** Ανάθεση εργασιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (π.χ. ψηφιοποίηση υλικού)

ΝΑΙ

ΟΧΙ

- 9.** Διοργάνωση εκδηλώσεων και τα έσοδα να διατεθούν στη Βιβλιοθήκη

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»

- 10.** Συμμετοχή σε αναπτυξιακά / ερευνητικά προγράμματα

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»

B. *Εναλλακτικοί τρόποι προσφοράς εργασίας στη Βιβλιοθήκη*

Προσωπικό

- 11.** Ενίσχυση προσωπικού μέσω απασχόλησης ομάδων υποστήριξης Βιβλιοθήκης (π.χ. ομάδα αποφοίτων από το Ακαδημαϊκό σας Ίδρυμα, ομάδα προπτυχιακών φοιτητών, ομάδα ερευνητών χρηστών κ.λπ).

ΝΑΙ

ΟΧΙ

12. Ενίσχυση προσωπικού μέσω εθελοντισμού (μεμονωμένα άτομα)

ΝΑΙ

ΟΧΙ

13. Ενίσχυση προσωπικού μέσω απασχόλησης μεταπτυχιακών

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»: Απασχόληση φοιτητών αμειβόμενοι μέσω τακτικού προϋπολογισμού.

Γ. Ορθολογικότερη κατανομή ανθρωπίνων πόρων

Διοίκηση προσωπικού. Αναδιοργάνωση τμημάτων

14. Καταλογογράφησης

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»:

4^η Ενότητα: Μελλοντικοί στόχοι

15. Κρίνεται αναγκαίο να βελτιώσετε και να αναπτύξετε τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους της Βιβλιοθήκη σας; Αν ναι, ποιες καινοτομίες και δράσεις πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε στο μέλλον εφόσον η εφαρμογή τους είναι εφικτή;

«Παρακαλώ εξηγήστε»: Έχει ήδη ξεκινήσει η ανάπτυξη συνεργασίας με τοπικούς φορείς όπως Δήμους, Συλλόγους κλπ, με στόχο την από κοινού δράση για εξεύρεση πόρων μέσω της υποβολής προτάσεων προς χρηματοδότηση, την οργάνωση εκδηλώσεων κλπ.

Σας ευχαριστώ για τη συνεργασία

δαπάνες για ηλεκτρονικές πηγές 2016: 85.000

έσοδα 2011: 18.500 έσοδα 2016: 10.500

προσωπικό 2009: 33 βιβλιοθηκονόμοι προσωπικό 2016: 13 βιβλιοθηκονόμοι

3^η Ενότητα: υπηρεσίες, δράσεις και μορφές επιχειρηματικότητας για την απόκτηση πρόσθετων οικονομικών και ανθρώπινων πόρων

Κύριε Ζάχο, τα στοιχεία που προκύπτουν από τη ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β καταγράφουν την οικονομική κατάσταση της Βιβλιοθήκη σας δύσκολη. Στα πλαίσια αυτά από το 2009 μέχρι σήμερα **έχετε αναπτύξει** περαιτέρω υπηρεσίες, δράσεις ή μορφές επιχειρηματικότητας που να επιφέρουν επιπλέον οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους στη Βιβλιοθήκη σας όπως:

A. Εναλλακτικοί τρόποι απόκτησης εσόδων για τη Βιβλιοθήκη

Προσέλκυση πόρων από φορείς και ιδιώτες

1. Δωρεές σε χρηματική ενίσχυση

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. Δωρεές σε υλικό

ΝΑΙ

ΟΧΙ

4. Οικονομική ενίσχυση από Επιτροπή Ερευνών

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»

«Εξηγήστε»: Χρηματική ενίσχυση 50.000€ για βιβλία της Αρχιτεκτονικής Σχολής.

Χρεώσεις για παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους χρήστες

4. Χρέωση κάρτας φωτοτυπιών για χρήστες

NAI

OXI

5. Χρέωση χρηστών για καθυστέρηση επιστροφής υλικού

NAI

OXI

6. Δημιουργία επιλεκτικής βιβλιογραφίας με χρέωση στο χρήστη

NAI

OXI

«Άλλο»

Άλλες δράσεις

15. Ανάθεση υπηρεσιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (ψηφιοποίηση υλικού)

NAI

OXI

16. Διοργάνωση εκδηλώσεων και τα έσοδα για τη Βιβλιοθήκη

NAI

OXI

17. Συμμετοχή σε αναπτυξιακά προγράμματα

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»

B. Εναλλακτικοί τρόποι προσφοράς εργασίας στη Βιβλιοθήκη

18. Ενίσχυση προσωπικού μέσω απασχόλησης ομάδων υποστήριξης Βιβλιοθήκης (π.χ. ομάδα αποφοίτων από το Ακαδημαϊκό σας Ίδρυμα, ομάδα προπτυχιακών φοιτητών, κ.λπ)

ΝΑΙ

ΟΧΙ

19. Ενίσχυση προσωπικού μέσω εθελοντισμού (εξωτερικοί χρήστες βιβλιοθήκης π.χ. ομάδα ερευνητών κ.λπ.)

ΝΑΙ

ΟΧΙ

20. Ενίσχυση προσωπικού μέσω απασχόλησης μεταπτυχιακών

ΝΑΙ

ΟΧΙ

«Άλλο»:

Γ. Ορθολογικότερη κατανομή ανθρωπίνων πόρων

Διοίκηση προσωπικού. Αναδιοργάνωση τμημάτων

21. Τμήμα καταλογογράφησης

ΝΑΙ

OXI

«Άλλο»

4^η Ενότητα: πραγματοποίηση στόχων του παρελθόντος, μελλοντικοί στόχοι

15. Κύριε Ζάχο, στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης σας στη θεματική ενότητα «ανάπτυξη της Βιβλιοθήκης» στόχος δεύτερος, αναφέρεστε στην ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών ... με κρατικές υπηρεσίες και επιχειρήσεις....

Αυτός ο στόχος έχει πραγματοποιηθεί;

ΝΑΙ

OXI

Σε ικανοποιητικό
βαθμό

«Άλλο»

16. Κρίνεται αναγκαίο να βελτιώσετε και να αναπτύξετε τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους της Βιβλιοθήκη σας; Αν ναι, ποιες καινοτομίες και στρατηγικές δράσεις πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε στο μέλλον εφόσον η εφαρμογή τους είναι εφικτή;

«Παρακαλώ εξηγήστε»: Καθιερώσαμε την πληρωμή για την απόκτηση κάρτας Βιβλιοθήκης από εξωτερικούς χρήστες. Εφαρμόσαμε το «Κοινό Πλαίσιο Αξιολόγησης» στη λειτουργία της Βιβλιοθήκης. Προσελκύσαμε για Πρακτική Άσκηση φοιτητές από άλλα Ιδρύματα της Ελλάδος και του εξωτερικού. Γίνονται προσπάθειες ένταξης της Βιβλιοθήκης σε προγράμματα Erasmus Plus οι οποίες προς το παρόν δεν απέδωσαν.

Σας ευχαριστώ για τη συνεργασία

Αποτελέσματα της έρευνας

Τα στελέχη των Διοικήσεων των δύο Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Ηπείρου διαγράφοντας μακρόχρονη προσφορά στο χώρο των βιβλιοθηκών, μας έδωσαν καίριες απαντήσεις στην παραπάνω δομημένη συνέντευξη στην οποία συμμετείχαν. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν, είναι του ίδιου περιεχομένου έτσι ώστε να έχουμε τη δυνατότητα να διατυπώσουμε τα ανάλογα συμπεράσματα.

A. Εναλλακτικοί τρόποι απόκτησης εσόδων για τη Βιβλιοθήκη

Προσέλκυση πόρων από φορείς και ιδιώτες

Στην ερώτηση αν είχαν δωρεές σε χρηματική ενίσχυση, η κα. Θεοδωρίκα Χριστίνα Αν. Προϊσταμένη της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Ηπείρου απάντησε αρνητικά. Ο κ. Ζάχος Γεώργιος Διευθυντής της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων απάντησε θετικά. Έλαβε 50.000€ χρηματική ενίσχυση από τον κ. Νιάρχο για εμπλουτισμό της συλλογής βιβλίων της Αρχιτεκτονικής Σχολής. **Δωρεές σε υλικό** απάντησαν θετικά και οι δύο ερωτώμενοι **Οικονομική ενίσχυση από Επιτροπή Ερευνών** απάντησαν αρνητικά.

Χρεώσεις για παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους χρήστες

- **Χρέωση κάρτας φωτοτυπιών για χρήστες. Ανάθεση υπηρεσιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (ψηφιοποίηση υλικού) Συμμετοχή σε αναπτυξιακά προγράμματα:** απάντηση θετική (2).
- **Χρέωση χρηστών για καθυστέρηση επιστροφής υλικού. Δημιουργία επιλεκτικής βιβλιογραφίας με χρέωση στο χρήστη. Διοργάνωση εκδηλώσεων και τα έσοδα για τη Βιβλιοθήκη:** απάντηση αρνητική (2).

B. Εναλλακτικοί τρόποι προσφοράς εργασίας στη Βιβλιοθήκη

- **Ενίσχυση προσωπικού μέσω απασχόλησης ομάδων υποστήριξης Βιβλιοθήκης (π.χ. ομάδα αποφοίτων από το Ακαδημαϊκό σας Ίδρυμα, ομάδα προπτυχιακών φοιτητών, κ.λπ):** απάντηση θετική (2) .
- **Ενίσχυση προσωπικού μέσω εθελοντισμού (εξωτερικοί χρήστες βιβλιοθήκης π.χ. ομάδα ερευνητών κ.λπ.):** απάντηση αρνητική (2) .
- **Ενίσχυση προσωπικού μέσω απασχόλησης μεταπτυχιακών:** η κα Θεοδωρίκα απάντησε αρνητικά. Ο κ. Ζάχος απάντησε θετικά

Γ. Ορθολογικότερη κατανομή ανθρωπίνων πόρων

Η ερώτηση αφορά στη **διοίκηση προσωπικού** αν έχει γίνει **αναδιοργάνωση τμημάτων**

Ο κ. Ζάχος απάντησε θετικά για το τμήμα καταλογογράφησης. Η κα. Θεοδωρίκα απάντησε αρνητικά.

Στην ερώτηση **Κύριε Ζάχο, στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης σας στη θεματική ενότητα «ανάπτυξη της Βιβλιοθήκης» στόχος δεύτερος, αναφέρεστε στην ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών ...με κρατικές υπηρεσίες και επιχειρήσεις....** απάντησε αρνητικά.

Στην κα. Θεοδωρίκα δεν τέθηκε ανάλογη ερώτηση γιατί δεν υπάρχει στην ιστοσελίδα στοχοθεσία της βιβλιοθήκης. Ανέφερε ότι οι στόχοι υπάρχουν στα τεχνικά δελτία και στο άμεσο μέλλον θα γίνει στοχοθεσία βάσει ISO.

Στην ερώτηση **Κρίνεται αναγκαίο να βελτιώσετε και να αναπτύξετε τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους της Βιβλιοθήκη σας; Αν ναι, ποιες καινοτομίες και στρατηγικές δράσεις πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε στο μέλλον εφόσον η εφαρμογή τους είναι εφικτή;**

Ο κ. Ζάχος απάντησε τα εξής: Καθιερώσαμε την πληρωμή για την απόκτηση κάρτας Βιβλιοθήκης από εξωτερικούς χρήστες. Εφαρμόσαμε το Κοινό Πλαίσιο Αξιολόγησης στη λειτουργία της Βιβλιοθήκης. Προσελκύσαμε για Πρακτική Άσκηση Φοιτητές από άλλα Ιδρύματα της Ελλάδος και του Εξωτερικού. Γίνονται προσπάθειες ένταξης της Βιβλιοθήκης σε προγράμματα Erasmus Plus οι οποίες προς το παρόν δεν απέδωσαν.

Η κα. Θεοδωρίκα απάντησε τα εξής: Έχει ήδη ξεκινήσει η ανάπτυξη συνεργασίας με τοπικούς φορείς όπως Δήμους, Συλλόγους κλπ, με στόχο την από κοινού δράση για εξεύρεση πόρων μέσω της υποβολής προτάσεων προς χρηματοδότηση, την οργάνωση εκδηλώσεων κ.λπ.

Συμπεράσματα της έρευνας

Εκτός από τα κρατικά κονδύλια οι *άλλοι τρόποι απόκτησης εσόδων* είναι περιορισμένοι διότι οι βιβλιοθήκες δεν είναι εξοικειωμένες με την ανάπτυξη πολιτικών αυτοχρηματοδότησης.

Οι υπηρεσίες επί πληρωμή αφορούν την κάρτα φωτοτύπησης για τις δύο βιβλιοθήκες και η χρέωση σε εξωτερικούς χρήστες για απόκτηση κάρτας βιβλιοθήκης αφορά τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου. Οι βιβλιοθήκες αντιμετωπίζουν ηθικό δίλημμα για χρώσεις στους χρήστες, ωστόσο για τους εξωτερικούς χρήστες το θέμα είναι σε συζήτηση και στη διεθνή βιβλιογραφία. Σύμφωνα με την έρευνα Παπαδάκη (2013), το 50% των βιβλιοθηκών συμφωνούν με την αναζήτηση πηγών εσόδων από τους εξωτερικούς χρήστες ενώ διαφωνεί το 38%. Τα αναπτυξιακά προγράμματα στα οποία συμμετέχουν και οι δύο βιβλιοθήκες αποτελούν μια σημαντική πηγή χρηματοδότησης. Η πολιτική αναζήτησης εξωτερικής χρηματοδότησης έχει εκφραστεί ως τάση των διοικήσεών τους.

Ένας εναλλακτικός τρόπος απόκτησης προσωπικού είναι οι προπτυχιακοί φοιτητές επίσης για τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου είναι οι μεταπτυχιακοί φοιτητές. Η εθελοντική εργασία από εξωτερικούς χρήστες δεν υφίσταται επί του παρόντος. Η αναδιοργάνωση τμημάτων είναι περιορισμένη έως ανύπαρκτη. Συνεργασίες με κρατικές υπηρεσίες και επιχειρήσεις δεν υπήρξαν. Η εφαρμογή “Κοινού Πλαίσιου Αξιολόγησης” και η ενίσχυση της βιβλιοθήκης και με φοιτητές πρακτικής άσκησης από ακαδημαϊκά ιδρύματα του εξωτερικού είναι δύο σημαντικές δράσεις της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου. Η βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Ηπείρου θεωρεί ότι η εξωστρέφεια προς την τοπική κοινωνία θα είναι δημιουργική και η συνεργασία με φορείς αποβλέπει σε κοινά οφέλη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης, της Κοινωνίας της Πληροφορίας και της Οικονομίας της Γνώσης, στις αλλαγές της παγκόσμιας οικονομίας, είναι ιδιαιτέρως ευάλωτες, εξαιτίας της εξάρτησης από προϊόντα πληροφοριών υψηλής αξίας σε παγκόσμιο επίπεδο και της εξάρτησης από τα κονδύλια της δημόσιας χρηματοδότησης.

Η εξέλιξη της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης σε υβριδική βιβλιοθήκη είναι ένα σημαντικό βήμα στην ανάπτυξή της μέσα στο περιβάλλον των νέων τεχνολογιών. Ειδικότερα οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες με την χρηματοδότησή τους μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ κατάφεραν να καλύψουν την απόσταση που τις χώριζε από τις αντίστοιχες βιβλιοθήκες των ανεπτυγμένων κρατών της Δύσης στον τομέα της δικτύωσης.

Η σχέση οικονομικής κρίσης και ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι απόλυτα εξαρτημένη. Σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις οικονομικών στατιστικών στοιχείων της ΜΟ.ΔΙ.Π.Α.Β., επέφερε μειώσεις στους προϋπολογισμούς τους και τις οδήγησε σχεδόν να μη μπορούν να ανταποκριθούν στην αποστολή τους. Οι αναπόφευκτες περικοπές δαπανών πλήττουν τα λειτουργικά έξοδα, τον εξοπλισμό, μετακίνηση και επιμόρφωση προσωπικού, προσκτήσεις (μονογραφίες, περιοδικά κ.λπ.), οι ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης γίνεται προσπάθεια να θιγούν σε μικρότερο βαθμό.

Οι τάσεις των Διοικήσεων των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Διευθυντών και Προϊσταμένων) για την επιβίωσή τους στα χρόνια της οικονομικής κρίσης είναι οι εξής: Η διεκδίκηση κρατικής και ταυτόχρονα η αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης. Όσον αφορά τους εξωτερικούς χρήστες συμφωνούν με την ανάπτυξη ενός πλαισίου συναλλακτικής σχέσης μαζί τους. Οι χρεώσεις υπηρεσιών προς τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας θέτουν ηθικό ζήτημα. Έχουν κοινή αφετηρία πρωτίστως τη διατήρηση του κοινωνικού τους ρόλου.

Ο προσανατολισμός στη συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα γίνεται με σκοπό να πετύχουν «οικονομία κλίμακας» (ανταλλαγή πόρων, ποιοτική πρόσβαση) και την ενίσχυση της διαπραγματευτικής δύναμης προς τους πάροχους. Επιδίωξη είναι η ανοιχτή πρόσβαση στη γνώση με σκοπό την απεξάρτηση των βιβλιοθηκών από τα συμφέροντα των εκδοτών. Ανάδειξη της αξίας της βιβλιοθήκης προβάλλοντας την ποιότητα.

Προσαρμογή του μάνατζμεντ σε όλο το φάσμα των λειτουργιών και των διοικητικών ρόλων και την ανάπτυξη στρατηγικών εξωστρέφειας με ενεργό συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι. Δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μέσω της διάταξης των πόρων (ορθολογικότερη διαχείριση ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων).

Στην πράξη η εξεύρεση νέων πόρων δεν είναι εύκολο εγχείρημα. Απαιτεί από τη διοίκηση, οργανωμένο στρατηγικό σχέδιο και διοικητικές πρακτικές με τις οποίες το προσωπικό των βιβλιοθηκών δεν είναι συνήθως εξοικειωμένο. Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν έχουν αναπτύξει την κουλτούρα της αυτοχρηματοδότησής τους.

Από την τρέχουσα κατάσταση δεν τυγχάνουν εξαίρεσης και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Περιφέρειας Ηπείρου (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ΤΕΙ Ηπείρου), τα οποία προσπαθώντας να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες αναζητούν εναλλακτικούς τρόπους απόκτησης χρηματοδότησης και επιδιώκουν συνεργασίες και συνέργειες με κοινά οφέλη, για να αντιμετωπίσουν τη δεινή οικονομική τους κατάσταση συνέπεια της οικονομικής ύφεσης.

Ωστόσο, η διεθνής βιβλιογραφία εμπλουτίζεται με απόψεις όπως, δημιουργία στρατηγικών με προσανατολισμό ένα διαφορετικό επιχειρηματικό μοντέλο με περισσότερες υπηρεσίες που παράγουν έσοδα και περισσότερους επιχειρηματικούς δείκτες της απόδοσης.

Προϋπόθεση για την οικονομική βιωσιμότητα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι η ανάπτυξή τους, βασισμένη στο επιστημονικό μάνατζμεντ προσαρμοζόμενο στο ολοένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον τους.

Δεν επιβιώνει το δυνατότερο είδος, ούτε το ευφύεστερο, αλλά το πιο ευπροσάρμοστο στις αλλαγές. *Κάρολος Δαρβίνος*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Βακαλιός, Θ. και συνεργάτες, 1996. *Οι βιβλιοθήκες στα ΤΕΙ. Ανάπτυξη και αποδοτική αξιοποίησή τους*. Αθήνα. Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

Βαρδακώστα, Ι., 2015. *ΔΙΟΒΙ: Η ανταπόκριση των οικονομικών βιβλιοθηκών στις προκλήσεις της εποχής*. Διαθέσιμο στο :
<http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/14908> [Πρόσβαση στις 6 Ιουνίου 2017].

Βικιφθέγματα, 2017. *Αλλαγή*. Διαθέσιμο στο:
<https://el.wikiquote.org/wiki/%CE%91%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B3%CE%A>
[E](#) [Πρόσβαση στις 6 Σεπτεμβρίου 2017].

Βλάχου-Χαλκιάκου, Μ., 1996. Κοινωνική υπόσταση και ιστορική αναδρομή της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης. 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1996. Διαθέσιμο στο:
<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/10803> [Πρόσβαση στις 12 Φεβρουαρίου 2017].

Γαρουφάλου, Ε., 1997. Ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες: παρουσίαση μιας έρευνας που διεξάγεται στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Διαθέσιμο στο:
<http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/10689> [Πρόσβαση στις 8 Φεβρουαρίου 2017].

Γερόλυμος, Μ., 2008. Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον πληροφόρησης. Διδακτορική διατριβή. Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμο στο:
<http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/24329#page/1/mode/2up> [Πρόσβαση στις 2 Απριλίου 2017].

Δέρβου, Κ., κ.ά. 2003. Πέντε χρόνια μετά την πρώτη συμφωνία για συλλογική πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης. 12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Σέρρες, 2003. Διαθέσιμο στο:
<http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/handle/10889/1709?mode=full> [Πρόσβαση στις 22 Μαρτίου 2017].

Δέρβου, Κ., Τζεδάκη, Σ. & Φράγκου-Μπάτσιου, Α., 2010. Επιτροπή υλοποίησης για τα περιοδικά Heallink. Διαθέσιμο στο: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11035> [Πρόσβαση στις 1 Μαρτίου 2017].

Δίκτυο Οικονομικών Βιβλιοθηκών (ΔΙ.Ο.ΒΙ.). Διαθέσιμο στο: <http://diovi.lib.unipi.gr/index.php> [Πρόσβαση στις 1 Μαρτίου 2017].

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 2017. *Αποθετήρια*. Διαθέσιμο στο: <http://www.ekt.gr/el/faq/15913> [Πρόσβαση στις 11 Μαρτίου 2017].

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 2017. Διαμορφώνοντας ένα νέο πλαίσιο συνδρομών σε επιστημονικές δημοσιεύσεις στην εποχή της κρίσης: κρίσιμα ζητήματα και επιλογές. Κείμενα εργασίας. Διαθέσιμο στο: <http://www.ekt.gr/el/publications/20791> [Πρόσβαση στις 11 Μαρτίου 2017].

Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης: Σχέδιο Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 1381, 2012. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-archimedes.gr/faq/item/4263-> [Πρόσβαση στις 15 Μαρτίου 2017].

Ζαμπετάκης, Λ., 2007. Μεθοδολογία για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Διπλωματική διατριβή. Χανιά. Διαθέσιμο στο: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/14418#page/1/mode/2up> [Πρόσβαση στις 11 Ιουνίου 2017].

Ζάχος, Γ., 1997. Διοικητικές και οικονομικές προκλήσεις στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: Ιδέες και προτάσεις αντίδρασης. 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. 5-7/11/1997. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στο: <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/288/browse?value=6%CE%BF+%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF+%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%BF+%CE%91%CE%BA%CE%B1%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8E%CE%BD+%CE%92%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CF%8E%CE%BD&type=author> [Πρόσβαση στις 28 Μαρτίου 2017].

Ζάχος Γ. Κ. & Πολυχρονόπουλος Β. Α. 2015. Ο ρόλος του Heal-link στη βιβλιογραφική στήριξη της έρευνας στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. *Hellenic Academic Libraries Journal*. σ. 7–12. Διαθέσιμο στο:

healjournal.seab.gr/index.php/hli/article/download/54/10 [Πρόσβαση στις 6 Απριλίου 2017].

Θεοδώρου, Θ. 2017. Η οικονομική κρίση. Διαθέσιμο στο: <http://www.alfavita.gr/artra/artr/13790703.php>.

Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Διοικητική διάρθρωση. Οργανόγραμμα. Διαθέσιμο στο: <http://iup.ionio.gr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=29> [Πρόσβαση στις 6 Μαρτίου 2017].

Ίσαρη, Φ., 2015. Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: εφαρμογές στην ψυχολογία και εκπαίδευση. Διαθέσιμο στο: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826> [Πρόσβαση στις 6 Μαρτίου 2017].

Καραγιάννης, Η. & Μπακούρος, Ι., 2010. *Καινοτομία Επιχειρηματικότητα: θεωρία – πράξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σοφία

Κατσιρίκου, Α., 2015. Η οικονομική πληροφορία και η προστιθέμενη αξία των βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/15331> [Πρόσβαση στις 8 Ιουνίου 2017].

Κατσιρίκου, Α., 2001. *Σύγχρονες τάσεις στην οργάνωση & διοίκηση των βιβλιοθηκών*. Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Κλαψόπουλος, Ι., 1997. Σχεδιασμός βελτίωσης της σχέσης μεταξύ διοίκησης ΑΕΙ και πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα. Διαθέσιμο στο αποθετήριο Λήκυθος, <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/12185?show=full> [Πρόσβαση στις 6 Μαρτίου 2017].

Κεδράκα, Κ., 2010. Μεθοδολογία λήψης συνέντευξης. Διαθέσιμο στο: <https://edu4adults.wordpress.com/2010/03/09/%ce%bc%ce%b5%ce%b8%ce%bf%ce%b4> [Πρόσβαση στις 11 Ιουλίου 2017].

Κυριακοπούλου, Χ. & Γλωσσιώτης, Γ., 2010. *Στρατηγικές μάρκετινγκ και μανάτζμεντ για αναπτυξιακή πολιτική των ελληνικών βιβλιοθηκών*. Σε: Service strategies for libraries: proceedings of the 2009 IFLA management and marketing section's preconference. Athens: Ministry of Education

Κωσταγιόλας, Π., 2015. Πρακτικές και οδηγίες αξιοποίησης Διανοητικού Κεφαλαίου Οικονομικών Βιβλιοθηκών για την Έρευνα και την Ανάπτυξη. Διαθέσιμο στο: <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/14354> [Πρόσβαση στις 6 Ιουνίου 2017].

Λαΐου, Μ., 2015. Επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη δημόσιου τομέα. Μεταπτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Πειραιά. Διαθέσιμο στο: <http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/6762Λεκίδου> [Πρόσβαση στις 9 Μαρτίου 2017].

Μάλλιαρη, Α. κ.ά. (2008). Σύγχρονες υπηρεσίες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών: έχουμε πετύχει τους στόχους μας; Διαθέσιμο στο: <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11055> [Πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2017]

Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΜΟΠΑΒ), 2001. Στατιστικά στοιχεία και καθιερωμένοι δείκτες αξιολόγησης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: https://mopab.seab.gr/sites/default/files/mopab_statistical_indicators.pdf [Πρόσβαση στις 2 Ιουνίου 2017].

Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΜΟΠΑΒ). 2008-2016. Ετήσιες εκθέσεις στατιστικών στοιχείων. Διαθέσιμο στο: <https://mopab.seab.gr/?q=el/statistika> [Πρόσβαση στις 2 Σεπτεμβρίου 2017].

Μπόκος, Γ.Δ., 2001. *Εισαγωγή στην επιστήμη της πληροφόρησης*. Αθήνα: Παπασωτηρίου. Ν. 3404/2005. *Ρύθμιση Θεμάτων Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης. (ΦΕΚ 260/Α/24-10-2005).

Ν. 1404/83 *Δομή και λειτουργία των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης. (ΦΕΚ 173/Α/24-11-1983).

Ξενίδου-Δέρβου, Κ., Φράγκου-Μπάτσιου, Α. & Μορελέλη-Κακούρη, Μ., 2011. Ηλεκτρονικές Πηγές: πεπραγμένα 2011. 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. 14 - 15 /11/ 2011 Διαθέσιμο στο: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11104?show=full> [Πρόσβαση στις 23 Ιουνίου 2017].

Παροχή Ολοκληρωμένου Περιβάλλοντος βιβλιοθήκης ως Υπηρεσίας (ILSaS - Integrated Library System as Service), 2016. HEALL Journal. Διαθέσιμο στο:

<http://healjournal.seab.gr/index.php/hli/article/download/83/43> [Πρόσβαση στις 8 Απριλίου 2017].

Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2015. Τύποι Έρευνας. Διαθέσιμο στο: <http://www.ucy.ac.cy/pakepe/el/research-services/research-types> Πανεπιστήμιο Κύπρου 10/7/2017 [Πρόσβαση στις 23 Ιουνίου 2017].

Παπαδάκη, Ε., 2012. Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε περίοδο ύφεσης: στρατηγικές επιβίωσης με άξονα την αυτοχρηματοδότηση και την καινοτομία. Μεταπτυχιακή εργασία. Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμο στο: <https://zenodo.org/record/6968/files/pdf.pdf> [Πρόσβαση στις 3 Οκτωβρίου 2017].

Παπαδάκης, Β., 2007. *Στρατηγική των επιχειρήσεων: ελληνική και διεθνής εμπειρία*. Αθήνα: Μπένος.

Π.Δ. 116/1997. *Οργανισμός Διοικητικών Υπηρεσιών Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Ηπείρου*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 105/τ.Α'/30.05.1997).

ΠΔ.84/2013. *Μετονομασία Σχολής – Μετονομασία Τμήματος – Συγχώνευση Τμημάτων – Κατάργηση Παραρτημάτων και Τμημάτων – Ίδρυση Σχολής – Συγκρότηση Σχολών του ΤΕΙ Ηπείρου*. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 124/τ. Α'/03.06.2013)

Σαμπατάκος, Π., Παλαιός, Α. & Παπαδάτου, Ε., 2015. Παροχή Ολοκληρωμένου Περιβάλλοντος Βιβλιοθήκης ως Υπηρεσίας – (ILSaS - Integrated Library System as Service): Από την ιδέα στην πράξη. Διαθέσιμο στο: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/288/browse?authority=254c1607-60c0-4c0d-b804-bffc1b72d849&type=author> [Πρόσβαση στις 2 Ιουνίου 2017].

Σάσσαλου, Φ., 2011. Στρατηγική επιχειρηματικότητα και οργανωσιακή αλλαγή στο δημόσιο τομέα. Μεταπτυχιακή εργασία. Πάτρα. Διαθέσιμο στο: <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/4982/1/%CE%A3%CE%91%CE%A3%CE%A3%CE%91%CE%9B%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%A5%CE%A6%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%97%202011.pdf> [Πρόσβαση στις 11 Ιουνίου 2017]

Σαχίνη, Ε., Τσουκαλά, Β. & Αγγελάκη, Μ., 2017. Διαμορφώνοντας ένα νέο πλαίσιο συνδρομών σε επιστημονικές δημοσιεύσεις στην εποχή της κρίσης: κρίσιμα ζητήματα και επιλογές. έκδ. 1^η, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.ekt.gr/el/publications/20791> [Πρόσβαση στις 14 Ιουνίου 2017].

Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ), 2015. Ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στο χείλος του γκρεμού, Heallink, 2013. Διαθέσιμο στο: http://www.heal-link.gr/heal_petition [Πρόσβαση στις 19 Ιουλίου 2017].

Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ), 2015. [video online] Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=KJOoPmuOSg0&feature=youtu.be> [Πρόσβαση στις 28 Ιουλίου 2017].

ΤΕΙ Κρήτης, 2009. Διαθέσιμο στο: <http://www.et.gr/index.php/anazitisi-fek> [Πρόσβαση στις 14 Ιουνίου 2017].

Τζωρτζάκης, Κ. & Τζωρτζάκη, Α. Μ., 2007. *Οργάνωση και διοίκηση. Το μάνατζμεντ της νέας εποχής*. Αθήνα: Εκδόσεις Rosili.

Τράπεζα της Ελλάδος, 2009. *Η κρίση του 1929, η ελληνική οικονομία, και οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 1928-1940*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος. σ. 15, 20.

Τσιμπόγλου, Φ., 1999. Κοινοπραξίες Ελληνικών Βιβλιοθηκών : Το "αναγκαίο καλό" των ψηφιακών βιβλιοθηκών. Σε: 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 4-6/11/1998. Διαθέσιμο στο:

<https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11107> [Πρόσβαση στις 16 Μαρτίου 2017]

Τσιμπόγλου, Φ.Χ., 2015. Δίκτυο Οικονομικών Βιβλιοθηκών: η ιδιαιτερότητα του εγχειρήματος. Διαθέσιμο στο: <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/15330> [Πρόσβαση στις 6 Ιουνίου 2017].

Φράγκου, Α., 2006. ΠΛΟΗΓΙΣ από την πληροφορία στη γνώση. Διαθέσιμο στο:

https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/288/discover?filtertype=author&filter_relational_operator>equals&filter=%CE%A6%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%85%2C+%CE%86%CE%BD%CE%BD%CE%B1+%28%CE%A6%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CE%9C%CF%80%CE%AC%CF%84%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%85%2C+%CE%86%CE%BD%CE%BD%CE%B1%29 [Πρόσβαση στις 16 Μαρτίου 2017].

Η χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών ΑΕΙ. Παρατηρητήριο Δημόσιας Χρηματοδότησης (EUA). Διαθέσιμο στο: <https://www.esos.gr/arthra/52214/i-hrimatodotisi-ton-eyropaikon-aei> [Πρόσβαση στις 15 Σεπτεμβρίου 2017].

Ξένη βιβλιογραφία

- Ahmad, I., & Sohail, 2017. Use of E-Resources and UGC-Infonet Consortium by the Teachers and Research Scholars in Aligarh Muslim University. Διαθέσιμο στο: <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/sohail-ahmad.htm> [Πρόσβαση στις 16 Σεπτεμβρίου 2017].
- Atkins, S., 2004. Projecting success: effective project management in Academic libraries. *Library Management in Changing Environment*. Σε: proceedings of 25th IATUL Conference, The Library of KraKow University of Technology. Διαθέσιμο στο : <http://docs.lib.purdue.edu/iatul/2004/papers/1> [Πρόσβαση στις 22 Απριλίου]
- Baker, D. M., 1990. *Staff development and appraisal, in Maurice B. Line (ed.) Academic Library Management*. Σε: British Council sponsored course, 15-27 January 1989, Birmingham, pp. 173-179. London: The Library Association
- Bluck, R., 1994. *Team Management and Academic Libraries: a case study at the University of Northumbria*. *British Journal of Academic Librarianship*, vol. 9, no. 3, pp. 224-242. ISSN: 0099-1333. Elsevier.
- Carthy, J. & Ortiz, J. 2010. Globalization in academic libraries: a reflective comparison of academic libraries at Cork, Ireland, and Chihuahua, Mexico. *Library Management* vol. 31, no. 7, p.p. 516. Διαθέσιμο στο: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/01435121011071201> [Πρόσβαση στις 29 Μαρτίου 2017].
- Charleston Observation University College London, 2009. Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.acalib.2010.06.001> [Πρόσβαση στις 24/8/2017]
- Drucker, P., 1985. *Innovation and entrepreneurship: practice and principles*. Harper Business. Διαθέσιμο στο: https://books.google.gr/books/about/Innovation_and_entrepreneurship.html?id=uH1gAAAAIAAJ&redir_esc=y [Πρόσβαση στις 23 Ιουλίου 2017]
- Guarria, C.I. & Wang, Z, 2011. The economic crisis and its effect on libraries. *New Library World*, Vol. 112 Issue: 5/6, pp.199-214. Emerald. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1108/03074801111136248> [Πρόσβαση στις 29 Ιουλίου 2017]

Harper, R., & Corral, S., 2011. Effects of the Economic Downturn on Academic Libraries in the UK: Positions and Projections in Mid-2009 Pages 96-128. Διαθέσιμο στο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13614533.2011.554103> [Πρόσβαση στις 9 Ιουνίου 2017]

Lerner, F., 2009. The Story of Libraries: From the Invention of Writing to the Computer Age. [e-book]. New York. The continuum international publishing group Ink. Διαθέσιμο στο: <https://www.amazon.com/Story-Libraries-Second-Invention-Computer/dp/0826429904> [Πρόσβαση στις 8 Μαΐου 2017]

Jantz C. R., 2012. Innovation in academic libraries: An analysis of university librarians' perspectives. Διαθέσιμο στο: *Library & Information Science Research* 34 (2012) 3–12. Διαθέσιμο στο: http://web.simmons.edu/~weigle/MGMT_INNOVATION/Jantz_InnovationAcademicLibraries.pdf [Πρόσβαση στις 10 Μαΐου 2017]

International Coalition of Library Consortia (ICOLC), 2010. Revised statement on the global economic crisis and its impact on consortial licences. Διαθέσιμο στο: <http://icolc.net/about-icolc> [Πρόσβαση στις 8 Μαΐου 2017]

Kostagiolas, P., et al., 2011. Disaster management approaches for academic libraries: An issue not to be neglected in Greece. *Library Management*, 32(8), pp.516–530. Διαθέσιμο στο: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/01435121111187888> [Πρόσβαση στις 8 Μαΐου 2017]

Line, M.B., 1986. *The survival of academic libraries in hard times: reaction to pressures rational and irrational*. *British Journal of Academic Librarianship*, Vol. 1 No. 1, pp. 1-12.

MORI Ipsos, 2009. The impact of the economic recession on university library and IT services. Διαθέσιμο στο : <https://core.ac.uk/download/pdf/30684138.pdf> [Πρόσβαση στις 18 Ιουνίου 2017]

Mind Tools, 2017 Frederick Taylor and Scientific Management. Διαθέσιμο στο: https://www.mindtools.com/pages/article/newTMM_Taylor.htm [Πρόσβαση στις 12 Απριλίου 2017]

Nicholas, D., Rowlands, I., & Jubb, M., 2010. *The impact of the economic downturn on libraries: With special reference to university libraries*”, *Journal of Academic Librarianship*, 36 (5), 376-382.

Potter W., 1997. Recent Trends in Statewide Academic Library Consortia. *Library Trends*. Διαθέσιμο στο: <https://www.google.gr/search?q=Recent+Trends+in+Statewide+Academic+Library+Consortia.+&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox->

[b&gfe_rd=cr&dcr=0&ei=Z3QFWvCRO9DBXs2dhNgK](https://www.eua.be/activities-services/projects/eua-online-tools/public-funding-observatory-tool.aspx) [Πρόσβαση στις 16 Μαρτίου 2017].

Public Funding Observatory. Διαθέσιμο στο: <http://www.eua.be/activities-services/projects/eua-online-tools/public-funding-observatory-tool.aspx> [Πρόσβαση στις 16 Σεπτεμβρίου 2017]

Quality - Statistics and performance evaluation - ISO/TC 46/SC 8 Διαθέσιμο στο: <https://www.iso.org/search/x/query/2789%253A1974> [Πρόσβαση στις 15 Σεπτεμβρίου 2017].

South European Library Link, 2017 (SELL) Διαθέσιμο στο: <https://www.heal-link.gr/SELL/about/> [Πρόσβαση στις 15 Ιουνίου 2017].

Subramania, J.M., 2002. The growing and changing role of consortia in providing direct and indirect support for distance higher education., Σε: Iyer Hemalata (ed.). Distance Learning: Information Access and Services for Virtual Users Routledge (e-book).

Διαθέσιμο στο:

[https://books.google.gr/books?id=jryvjysCW8gC&pg=PA40&lpg=PA40&dq=Kopp+\(1998\)&source=bl&ots=nz-17AiGJ3&sig=_n-6VY9_M38JUPYJFmyhtU362DQ&hl=el&sa](https://books.google.gr/books?id=jryvjysCW8gC&pg=PA40&lpg=PA40&dq=Kopp+(1998)&source=bl&ots=nz-17AiGJ3&sig=_n-6VY9_M38JUPYJFmyhtU362DQ&hl=el&sa) [Πρόσβαση στις 29 Απριλίου 2017]

Stueart, D. R., Moran B.B., 2007. *Library and Information Center Management. Libraries Unlimited.* United States of America

Stueart, D. R., Moran B.B. & Morner C., 2013. *Library and Information Center Management. Libraries Unlimited.* United States of America

Swanelid, M. & Perstrand, P., 2014. Οι καιροί αλλάζουν: όταν μια δημόσια βιβλιοθήκη λειτουργεί σαν ιδιωτική επιχείρηση. Σε: 10ο Συνέδριο: «Βιβλιοθήκες, καινοτομία και επιχειρηματικότητα». Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Διαθέσιμο στο: <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/14322> [Πρόσβαση στις 9 Ιουνίου 2017]